

SLOVENSKÁ NÁRODNÁ SKUPINA IAML

PRAMENE SLOVENSKEJ HUDBY III

1. PÍSOMNÉ HUDOBNÉ PRAMENE OSOBNOSTÍ 20. STOROČIA
NA SLOVENSKU

2. SPRACOVANIE HUDOBNÝCH DOKUMENTOV DO INFORMAČNÝCH
SYSTÉMOV, PRÍNOS PRE BÁDATEĽA A ČITATEĽA,
DIGITALIZAČNÉ PROJEKTY

Zborník z 3. konferencie hudobných knihovníkov, archivárov a múzejníkov

Zostavili: Martina Božeková, Anna Kucianová

Martin 2015

Pramene slovenskej hudby

1. PÍSOMNÉ HUDOBNÉ PRAMENE OSOBNOSTÍ 20. STOROČIA NA SLOVENSKU
2. SPRACOVANIE HUDOBNÝCH DOKUMENTOV DO INFORMAČNÝCH
SYSTÉMOV, PRÍNOS PRE BÁDATEĽA A ČITATEĽA, DIGITALIZAČNÉ
PROJEKTY

Zborník z 3. konferencie hudobných knihovníkov, archivárov a múzejníkov

Vydanie prvé

Lektorovali: PhDr. Anna Urbancová, DrSc., PhDr. Anna Žilková, CSc.

Zostavili: PaedDr. Martina Božeková, PhDr. Anna Kucianová, PhD.

Technická redakcia: PaedDr. Martina Božeková

© Vydala Slovenská národná skupina IAML v roku 2015

ISBN 978-80-971733-3-3

EAN 9788097173333

OBSAH

Úvod.....	5
Prof. PhDr. Ľubomír Chalupka, PhD.: <i>Zdroje poznania a hodnotenia tvorby slovenskej hudobnej avantgardy</i>	9
Mgr. Sylvia Urdová, PhD.: <i>Pramene k osobnostiam slovenskej hudobnej kultúry 20. storočia v zbierkovom fonde SNM – Hudobného múzea</i>	21
PaedDr. Martina Božeková: <i>Písomné hudobné pramene osobností 20. storočia vo fondoch a zbierkach Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v Martine</i>	33
Mgr. Imrich Šimig: <i>Písomné hudobné pramene osobností 20. storočia vo fondoch a zbierkach LHM ŠVK v Banskej Bystrici</i>	45
Mgr. Matilda Hýrošová, PhD.: <i>Hudobné pramene osobností 20. storočia v súvislosti so ŠKO Žilina</i>	55
Mgr. Juraj Bubnáš: <i>Problematika zostavovania katalógu diel hudobného skladateľa na príklade Ilju Zeljenku</i>	61
doc. Mgr. art. Karol Medňanský, PhD.: <i>Skladby pre sólové husle Ladislava Burlasa v hudobných prameňoch SNK v Martine</i>	67
Prof. Mgr. art. Irena Medňanská, PhD.: <i>Digitalizácia ako prostriedok inovácie výučby a skvalitnenia percepcie v hudobno-historických predmetoch Učiteľstva hudobného umenia na Prešovskej univerzite v Prešove</i>	81
PhDr. Anna Kucianová, PhD.: <i>Uplatnenie STN ISO 690: 2012 pri citovaní dokumentov so zameraním na hudobné dokumenty</i>	91
Menný register.....	103

ÚVOD

V knižniciach, archívoch a múzeách sa stretávame s rôznymi požiadavkami čitateľov a bádateľov. Hľadajú zdroje informácií k štúdiu, ale i písaniu záverečných a vedeckých prác. Veľakrát pre ich potreby nestačia len tlačou vydané hudobniny a literatúra zameraná na hudobnú problematiku a pre ich výskum je potrebné nahliadnuť aj do pramenného materiálu. Kde a ako sa k dokumentom tohto typu môžu dostať, napovie tento zborník, ktorý je súborom príspevkov z konferencie *Pramene slovenskej hudby III.* konanej v dňoch 23. a 24. septembra 2013 vo Verejnej knižnici Jana Bocatia v Košiciach. Keďže je to veľmi široká téma, vyšpecifikovali sme ju na *Písomné hudobné pramene osobností 20. storočia na Slovensku.*

Oslovili sme viaceré rôznorodé inštitúcie, ktoré vo svojich fondoch a zbierkach uchovávajú písomné hudobné pramene. Na úvod predstavil problematiku zhromažďovania pramenného materiálu prof. PhDr. Ľubomír Chalupka, PhD. z Katedry hudobnej vedy FF UK v Bratislave v príspevku *Zdroje poznania a hodnotenia tvorby slovenskej hudobnej avantgardy.* Vzápätí nám prezentovali obsah svojich fondov a zbierok najdôležitejšie inštitúcie na Slovensku, ktorých hlavnou náplňou je zbieranie písomných hudobných prameňov. Sú to Slovenské národné múzeum – Hudobné múzeum v Bratislave, Slovenská národná knižnica - Literárny archív v Martine a Štátna vedecká knižnica - Literárne a hudobné múzeum v Banskej Bystrici. Predkladáme tak príspevky *Pramene k osobnostiam slovenskej hudobnej kultúry 20. storočia v zbierkovom fonde SNM – Hudobného múzea* od Mgr. Sylvie Urdovej, PhD., ďalej *Písomné hudobné pramene osobností 20. storočia vo fondoch a zbierkach Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice* v podaní PaedDr. Martiny Božekovej a *Písomné hudobné pramene osobností 20. storočia vo fondoch a zbierkach LHM ŠVK v Banskej Bystrici* od Mgr. Imricha Šimiga. Za štátne archívy odznel príspevok PhDr. Júlie Ragačovej *Hudobné pramene 20. – 21. storočia zachované v sieti štátnych a špecializovaných verejných archívov na Slovensku.* Žiaľ, príspevok nebol odovzdaný, a z tohto dôvodu sme ho nemohli zaradiť do zborníka. Hudobnými pamiatkami disponujú aj archívy hudobných telies. Čo konkrétne sa nachádza v Štátnom komornom orchestri v Žiline, predstavila Mgr. Matilda Hýrošová, PhD. zo Základnej umeleckej školy K. Árvaya v Žiline vo svojom príspevku *Hudobné pramene osobností 20. storočia v súvislosti so ŠKO Žilina.*

S akými problémami sa pri tvorbe databázy skladateľov, hudobných súborov a interpretov stretáva Hudobné centrum, nás oboznámil Mgr. Juraj Bubnáš v príspevku

Problematika zostavovania katalógu diel hudobného skladateľa na príklade Ilju Zeljenku. Veľkým zážitkom pre účastníkov konferencie bolo spomínanie Karola Petrócziho z Košíc na *Jozefa Grešáka a Štátnu filharmóniu v Košiciach*. Škoda, že tento vzácny vstup ostane uchovaný len v mysliach prítomných a nie je dokladovaný aj v písomnej forme. Poslednou prednáškou tejto časti konferencie boli *Skladby pre sólové husle Ladislava Burlasa v hudobných prameňoch SNK v Martine* v podaní doc. Mgr. art. Karola Medňanského, PhD. z Prešovskej univerzity v Prešove.

Tradične sa konferencie hudobných knižníc, archívov a múzeí zaoberajú aj problematikou spracovávanía hudobných dokumentov a v druhom bloku s podnázvom *Spracovanie hudobných dokumentov do informačných systémov, prínos pre bádateľa a čitateľa, digitalizačné projekty* predstavujeme prednášku prof. Mgr. art. Ireny Medňanskej, PhD. *Digitalizácia ako prostriedok inovácie výučby a skvalitnenia percepcie v hudobno-historických predmetoch Učiteľstva hudobného umenia na Prešovskej univerzite v Prešove* ako aj *Uplatnenie STN ISO 690: 2012 pri citovaní dokumentov so zameraním na hudobné dokumenty* v podaní PhDr. Anny Kucianovej, PhD.

Na tomto fóre nie je možné podať vyčerpávajúce informácie k obojm témam, ktoré boli predmetom konferencie. Jednak pre krátkosť času a aj obšírnosť tém. Nové poznatky tak môžu byť námetom na realizáciu iného stretnutia hudobných knihovníkov, archivárov a múzejníkov, ako aj uverejnenia ich ďalších príspevkov.

Martina Božeková

I. Písomné hudobné pramene osobností
20. storočia na Slovensku

ZDROJE POZNANIA A HODNOTENIA TVORBY SLOVENSKEJ HUDOBNEJ AVANTGARDY

Prof. PhDr. Ľubomír Chalupka, PhD.

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Abstrakt

Pre poznanie významných udalostí vo vývoji slovenskej hudby 20. storočia je nevyhnutné zhromaždiť čo najväčšie množstvo pramenného materiálu, ktoré sa viaže k zrodu a štruktúre konkrétnych udalostí. Táto empirická základňa pomáha spresniť problémové okruhy vedeckého bádania – konkrétne zrod, vývoj a štýlotvorné formovanie skupiny skladateľov, tvorivo nastupujúcich do slovenskej hudby koncom 50. a v priebehu 60. rokov 20. storočia, nazvané „Slovenská hudobná avantgarda“. Spresnenie kľúčového slova „avantgarda“ vyplýva zo začlenenia avantgardných tvorivých motívov do komplexnej sústavy inovačných procesov, prebiehajúcich v priestore vlastných hudobných inovácií a determinovaných individuálnym naturelom jednotlivých skladateľov skúmanej skupiny ako aj spoločensko-kultúrnym prostredím a historickou situáciou, v ktorých tieto procesy prebiehali. Východiskovú empirickú základňu pre následné vedecké spracovanie – analýzu, porovnávanie, hodnotenie a interpretáciu – tvorili tri vrstvy prameňov. Najdôležitejšie sa javili pramene primárne (rukopisy, noty, partitúry a zvukové nahrávky skladieb vyčlenených skladateľov). Oporu pre poznanie tvorili aj pramene sekundárne (publikované výroky a názory skladateľov, reflexia ich skladieb kritikmi a muzikológmi, dobové rozhovory so skladateľmi) a napokon terciárne pramene (osobný kontakt so skladateľmi na báze tzv. oral history, výroky iných skladateľov, priateľov, záznamy v kronike). Finálnou fázou využitia tejto základne sa stalo úsilie syntetickým spôsobom predstaviť historicko-umelecký význam zrodu, nástupu a vývoja „slovenskej hudobnej avantgardy“.

Abstract

Sources for Knowing and Evaluating the Oeuvre of the Slovak Musical Avantgarde

To become acquainted with the significant events in the development of twentieth-century Slovak music, it is essential to collect the largest possible amount of source material connected to the genesis and structure of the particular events. This empirical base enables us to specify the problems of scholarly research, namely the genesis, development and stylistic formation of a group of composers, called the "Slovak musical avantgarde", who emerged on the Slovak musical scene in the late 1950s and during the 1960s. The specification of the key word of "avantgarde" stems from the integration of creative avantgarde motivations to a complex system of innovational processes taking place in the field of the particular musical innovations, and determined by the individual disposition of the various composers of the group, as well as by the socio-cultural environment and the historical situation in which these processes took place. The empirical base for the successive scientific processing (analysis, comparison, evaluation and interpretation) is formed by three layers of sources. The most important seem to be the primary sources (manuscripts, music, scores and recordings of the compositions of the particular composers). Secondary sources (published statements and opinions of the composers,

reflections on their compositions by critics and musicologists, contemporaneous discussions with the composers) and tertiary sources (personal contact with the composers on the basis of oral history, statements of other composers, of friends, records in chronicles) also support our knowledge. The final phase of utilizing this base is manifested in an effort to present the historical and artistic significance of the genesis, formation and development of the "Slovak musical avantgarde" in a synthetic way.

Užitočnosť konferenčného podujatia nazvaného "Pramene slovenskej hudby" vyplýva z toho, že jeho názov sa bytostne dotýka každého, kto má záujem o slovenskú hudbu, špeciálne o hudobnú tvorbu, hudobný život a celkove hudobnú kultúru. Vyhľadávanie a využívanie pramennej základne vystupuje ako kľúčová stratégia predovšetkým pre bádateľov s hudobnohistorickou orientáciou, pretože tí stoja na začiatku procesu odovzdávania výsledkov pramenného výskumu ďalším záujemcom, teda, ak prihliadneme na naše špecifické konferenčné prostredie, aby sa tieto výsledky, konkrétne výstupy v podobe papierových, zvukových, resp. obrazových jednotiek stali dôležitou súčasťou odborných knižných fondov i výzvou pre tých, ktorí nestratili povedomie o minulosti a súčasnosti našej domácej hudobnej kultúry, a hľadajú oporu preň v návšteve odborných knižníc.

Zdroj alebo prameň je teda základnou oporou pre hudobno-historiografické poznanie. V tejto súvislosti odcitujme postrehy zo základných prác dvoch popredných osobností slovenskej hudobnej vedy:

*"Prameňom je všetko, čo osvetľuje javy z oblasti hudobnej kultúry a je ešte v nespracovanom stave."*¹

*„Podstatnou črtou historického poznania je sprostredkovanosť a prostredníkom medzi historikom ako činným subjektom a spoločenským procesom ako objektom poznania je prameň."*²

V prvej definícii je ukrytá nielen možná kvantitatívna šírka pramennej základne, ale aj dispozícia, počas štúdia prameňov následne dospieť k osvetleniu príslušnej hudobnej kultúry. Pojem hudobnej kultúry sa v podstate dá začleniť do sústavy, v druhej, Rybaričovej definícii označenej ako "spoločenský proces". Prameň, pramenná základňa je "conditio sine qua non", teda nevyhnutnou podmienkou vedeckého spracovania zvolenej problematiky, bez jeho postihnúť by sme sa uchýlili k tzv. dojmológii, k planým dedukciám, subjektívnym náhľadom, ktoré sú často príčinou polo-, pseudo-, resp. ne-vedeckých postupov.

Po tomto všeobecne načrtnutom úvode by sme prišli k meritu príspevku.

¹ KRESÁNEK, Jozef. Hudobná historiografia, s. 46.

² RYBARIČ, Richard. Hudobná historiografia, s. 33.

Ak sme spomínali rovinu vedeckého uvažovania, jeho podstatným úvodným impulzom je vymedzenie problematiky – musíme mať na mysli konkrétny okruh, z ktorého vyplývajú výzvy pre bádateľa. Ak sa vrátíme k názvu nášho príspevku, obsahuje päť podstatných mien, stručne ich vymedzíme:

- Zdroje = šírka pramennej základne, kľúčové slovo určujúce uhol pohľadu, postihujúce súhrn dôležitých fenoménov, faktov viazaných k zhromažďovanému materiálu.
- Poznanie = prvý krok k prieniku.
- Hodnotenie = predposledný krok k pochopeniu, posledným krokom je „Interpretácia“ teda vysvetlenie, určenie významu, zaradenie riešeného problému (problémov) do širšieho historicko-systematického kontextu.
- Tvorba = povaha pramennej základne.
- Slovenská hudobná avantgarda = čo (kto) je to?

Pokúsme sa teda sústrediť na zodpovedanie kľúčovej otázky viazanej k poslednému substantívu. Keď sme názvom “Slovenská hudobná avantgarda” označili našu knižnú monografiu,³ upresnili sme jeho určenie podtitulom: “Štýlotvorné formovanie skladateľskej generácie nastupujúcej v 60. rokoch 20. storočia” – rozumie sa nastupujúcej v danom desaťročí do slovenského hudobného života, do domácej hudobnej kultúry. To nesie pochopiteľne povinnosť sústrediť sa na tie zdroje, pramennú základňu, ktorá sa priamo viaže k historickému obdobiu vývoja hudby v konkrétnom priestore našej národnej kultúry a v konkrétnych umelecko-štýlových súradniciach.

V štádiu vymedzovania problematiky sa vari najchúlostivejším javí slovo “avantgarda”. Táto chúlostivosť sa spája s ďalším dôležitým stupňom rozvíjania vedeckej problematiky: čo o danom probléme vieme, aké doterajšie výsledky – za predpokladu, že nie sme na “zelenej lúke” poznania – sa dosiahli pri predchádzajúcich dotykoch s našou problematikou. Krok “poznanie”, ktorý sme si premietli v súbore vyššie uvedených dôležitých 5 podstatných mien, značí totiž nielen zbieranie pramenných údajov, ale aj dôkladnú evidenciu toho, čím iní bádatelia prispeli k riešeniu zvolenej problematiky. Treba podotknúť, že historické poznanie sa vyvíja a mení, zvlášť intenzívne v okruhu spoločenských vied, kam muzikológia patrí, v podmienkach, ktoré si vyžadujú nielen doplnenie predchádzajúcich poznatkov, ale aj nevyhnutnú de- alebo reideologizáciu doterajších pohľadov.⁴

³ CHALUPKA, Lubomír. Slovenská hudobná avantgarda.

⁴ CHALUPKA, Lubomír. Vývoj slovenskej hudobnej kultúry po roku 1945 – metodologické skice k skúmaniu.

Predposledným z päťice podstatných mien bolo slovo “tvorba” – ide o pomenovanie najzávažnejšej pramennej základne, ktorá pred bádateľom, zaujímavým sa o zvolenú problematiku, stojí, teda kompozičná tvorba, prístupná, resp. potenciálne prítomná v rozmanitej podobe. K tomu sa ešte vrátíme.

Aby sa mohlo prísť k identifikácii primárnych materiálov viazaných k tvorivým výsledkom v ich písomnej i znejúcej podobe, bolo potrebné vyčleniť skupinu konkrétnych skladateľov, ktorí spadajú pod názov “slovenská hudobná avantgarda”. Predtým bolo potrebné vyrovnať sa s adekvátnosťou onoho chúlостivého slova “avantgarda”, resp. odvodenín “avantgardnosť”, “avantgardný”, ktoré sa objavujú v odbornej literatúre, hudobnej i umenovednej a vzhľadom na nespracovanosť tohto pojmu v rámci skúmania slovenskej hudby 20. storočia, bolo užitočné oprieť sa najmä o zahraničnú literatúru. Z jej štúdia ako dôležitého zdroja poznatkov vyplynuli viaceré zistenia: a) avantgarda - v užšom zmysle = ako prostriedok, teda použitie konkrétnej kompozičnej techniky; b) avantgarda - ako cieľ, predstavujúci vytvorenie diel, opusov, slúžiacich ako doklad avangardných zámerov; c) avantgardnosť tvorcu, subjektu, prejavujúca sa nielen v priestore vlastnej kompozície, ale aj z hľadiska sociálno-psychologického, povahy jeho konania a to nielen v rámci skladateľskej, ale aj občianskej aktivity, v tom, ako sa avantgardný tvorca zaraďoval do hudobného života, resp. sa podieľal na jeho dynamizácii a stratigrafii.

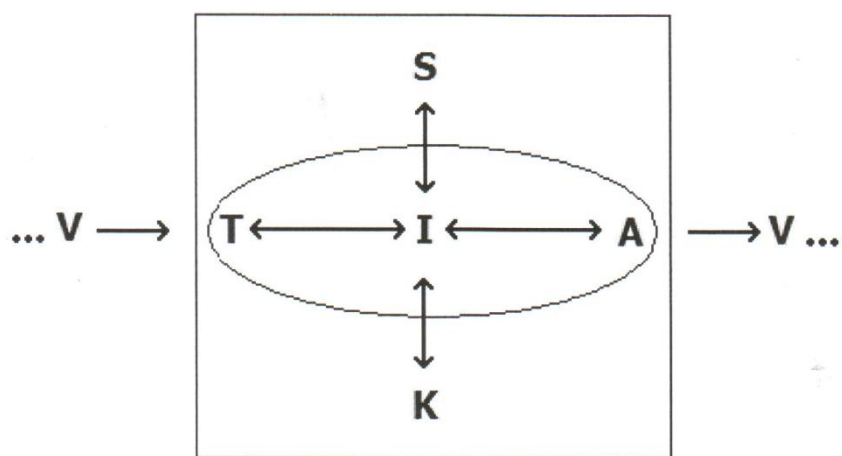
Na tomto mieste predstavíme dve vstupné hypotézy – teda predpoklady zmocnenia sa a riešenia zvolenej problematiky:

1. Umelecko-tvorivá iniciatíva avantgardného typu je zložitým a viacvrstvovým komplexom. Avantgarda teda nie je definovateľná len v oblasti prítomnosti a spôsobu využitia kompozičných techník, nie je to akási nálepka, vigneta, na základe ktorej by sa mohlo povedať, že avantgardným skladateľom je ten, kto povedzme, používa seriálnu techniku alebo prístrojové vybavenie elektroakustického štúdia, iný, ktorý po týchto prostriedkoch nesiahne, zas sa “avantgardne” nespráva.
2. Vývoj slovenskej hudobnej kultúry – tvorby, života neprebíhal v druhej polovici 20. storočia lineárne, ale ho možno vymedziť ako sled “zápletky” určujúcich viaceré vzťahy stabilizujúcich a dynamizujúcich faktorov. Do týchto vzťahov možno organicky začleniť aj avantgardné “správanie” a konanie tvorivých subjektov.

Z toho vyplýva, že vymedzenie “avantgardy”, či “avantgardnosti” predpokladá viacrozmerne determinanty a súradnice, keď popri kompozično-štyľovej a teoreticko-analytickej rovine treba evidovať aj prejavy špecifického napätia voči jej protipólu –

tradicionalizmu. Nositeľom tohto napätia je jednak psychologický rozmer tvorivosti osobnosti skladateľa, ako aj jeho zaradenie do konkrétnych spoločenských, kultúrnych a historických súvislostí – má teda nielen zložitý, ale aj premenný charakter.

Dovoľme si predložiť túto vstupnú hypotézu v podobe schémy, kde sa kľúčovým hýbateľom cesty k poznaniu stáva slovo “inovácia” – avantgardnosť, resp. príslušnosť k avantgarde je potom pochopiteľná len rozborom skúmania sústavy, resp. systému inovačných procesov.⁵ Zdrojom spresňovaného poznávania problému teda bola aj naša nedôvera k niektorým pojmom používaných v zjednodušujúcom chápaní.

- T – pól *tradicionalizmu*
- A – pól *avantgardnosti*
- I – *inovácia*
- K – sféra *kreativity*
- S – sféra *spoločensko-kultúrna*
- V – *vývoj*

V tejto schéme je nápadné písmeno “I” umiestnené v strede, do ktorého sa zbiehajú viaceré šípky, vyjadrujúce ovplyvňujúce tendencie. Vnútri koncentrickej elipsy sa nachádzajú na opačných, polárnych pozíciách písmená “T”, resp. “A”, chápu sa ako akési limitné tendencie. Na jednej strane ide o udržiavanie “tradicionalizmu” v statizujúcej podobe, v podstate umŕtvujúcej prirodzený tvorivý pohyb, na strane druhej sa v tejto pozícii nachádza “avantgardnosť”, ktorá inšpiruje nespútaný, “divoký” dynamizmus, odmietajúci sťaby nemilosrdne všetko, čo bolo predtým. Šípky smerujúce od týchto dvoch extrémnych pólov k písmenu “I”, teda k inovácii, podčiarkujú komplexnú povahu “inovačnosti”, v ktorej sa

⁵ Pojem a funkčné pole „inovácie“ sme prebrali z českej muzikológie. VYSLOUŽIL, Jiří. O inováciách a kategórii „nového“ v hudbe. FUKAČ, Jiří. Hudebne-inovační procesy. POLEDŇÁK, Ivan. Sociální, ekonomické, technické a pod. momenty jako inovační zdroje hudby 20. století.

prelínajú prvky tak z “T”, ako aj z “A”. Vo vymedzení inovačnosti ako kategórie sa teda premieta procesualný charakter umeleckej tvorby, kde platí, že túžba po novom, nezvyklom, až šokujúcom vzniká v určitej závislosti, alebo pomere k “starému”, zabezpečujúcemu tak v procese inovácie prvky kontinuity. Dvojité šípky vnútri elipsy smerujúce k, resp. od “I” znamenajú, že tvorivé výsledky – vrstvené v onom “I” sa rodia v neustálej konfrontácii s oboma pólmi. Skutočná umelecká tvorivosť je prítomná v pestrej oscilácii inovačných procesov, oscilácii dostatočne vzdialenej od spočínutia v niektorom z uvedených pólov.

V predloženej schéme je ďalej vyjadrené, že tvorivé dianie vnútri elipsy je ovplyvnené zdola i zhora. Dolná polovina označená písmenom “K” značí kreativitu, nastolenú samotnými skladateľmi, resp. ďalšími hudobníkmi (napr. zo sféry interpretačnej, kritickej, muzikologickej, organizačno-manažárskej profesie), osobnosťami, ktoré disponujú svojim psychologickým potenciálom, naturelom, individuálnymi predstavami, zámermi a pohnútkami. Tieto kvality vstupujú do “inovačnej” elipsy ako paciálne prínosy. Zároveň si z eliptického priestoru (ako predpokladá spätná väzba) odnášajú impulzy pre posilnenie, resp. zmeny vlastnej tvorivej stratégie. V hornej polovine umiestnené písmeno “S” znamená sféru spoločenskú, kultúrnu, ideologickú, teda prostredie, v ktorom sa sledovaný inovačný proces deje. Táto sféra môže pôsobiť na inovácie podporne, pozitívne, ale môže sa voči nim správať aj s nepochopením. Z toho plynie vytváranie prekážok v podobe kritiky, spochybňovania tvorivých prínosov, ba aj zákazov. Oba tieto podnety zo sféry “S” vplývajú na povahu oscilačných pohybov vnútri elipsy, podpora a pochopenie sa premieta do priestoru smerujúceho k pólu “A”, zákazy a limity zas ovplyvňujú pohyb smerom k pólu “T”. Ak sú inovačné procesy dostatočne presvedčivé, môžu spôsobiť aj zmeny v sfére “S” (ako znázorňuje šípka so spätnou väzbou). Napokon písmena “V”, vstupujúce, resp. vystupujúce z daného zobrazenia, zastupujú vývoj, jeho jednotlivé fázy a etapy a naznačujú zároveň, že inovačné procesy sa priebežne vynárajú ako dôležité faktory pre pochopenie historických premien hudby, jej hodnôt, funkcií a umelecko-štylových pohnútok. Teda aj osvetlenie “avantgardy”, resp. “avantgardnosti” je pružne naviazané na dejinnú zakotvenosť a špecifickosť.⁶

Nami zvolené sledované obdobie patrí do vývoja slovenskej hudby po roku 1945. To vyvoláva dôležité otázky, čo charakterizuje tento vývoj, akú cestu k výkladu decénia 60. rokov zvolit’? Vzhľadom na doterajšiu dôkladnú monografickú nespracovanosť tohto obdobia bolo treba postaviť na začiatku skúmania ďalšiu hypotézu: Domnievali sme sa, že

⁶ CHALUPKA, Lubomír. Inovačné procesy ako pojem a súčasť vývoja slovenskej hudby 20. storočia.

vývoj slovenskej hudby v tomto období, ale aj v širšom intervale, je vysvetliteľný na dvoch úrovniach – na základe vnútorného napätia medzi dvoma kultúrnotvornými ambíciami slovenskej hudby – ambíciou sebaidentifikácie a akulturácie⁷, ako aj príslušnosťou našej hudobnej kultúry v rokoch 1948 – 1989 do ideologickej sféry sovietskeho bloku.

Sebaidentifikácia je spojená so sústredenosťou na domáce, teda slovenské súvislosti, na pestovanie pozitívneho a pevného vzťahu k národným tradíciám, špecifikám ich svojrázu. Utvrdzovanie vlastných koreňov vedie k zachovávaniu získanej úrovne tvorivých zámerov, ich ochrane, čo môže inšpirovať aj momenty sebaaprečňovania, ba až xenofóbne reakcie voči všetkému, čo koliduje s takouto úrovňou sebaidentifikácie. Akulturácia znamená ochotu a ústretovosť voči inej, resp. iným kultúram, než je slovenská. Elementy cudzie, importované z európskeho, resp. “svetového” prostredia sa chápu ako súčasť prijímania univerzálnych podnetov a hodnôt, ochoty zaujať sa novými, nevyskúšanými postupmi, ktoré v domácom prostredí pôsobia ako originálne až provokujúce. Tolerancia až obdiv k týmto postupom môže sprevádzať aj pocity sebaaprečňovania.

Druhá úroveň poznania vývoja vyrastá z prekonávania vonkajších obmedzení, ktoré slovenskú hudbu postihli jej zaradením po roku 1948 (na ďalších vyše 40 rokov) do mocenskej a ideologickej sféry Sovietskeho zväzu, konkrétne v nastolení doktrín tzv. socialistického realizmu, ktoré sa prostredníctvom Zväzu slovenských skladateľov distribuovali do všetkých sfér slovenského hudobného života – od skladateľskej tvorby, cez interpretačnú činnosť, publicistiku, kritiku a vedu až k dramaturgii, výchove odborníkov, organizovaní hudobných aktivít a riadeniu inštitúcií.

Do priestoru inovačných procesov, ktoré sa koncentrovali smerom k pravej strane vnútornej elipsy spomínanej schémy, teda k pólu “avantgardnosti”, sme zaradili konkrétnych tvorcov – skladateľov, ktorí vo vymedzenom období začali vstupovať do slovenského hudobného života tak, že rozmanitým spôsobom narúšali, kritizovali až spochybňovali sebaidentifikačné normy vývoja slovenskej hudby na sklonku 50. rokov uplynulého storočia a výdatne čerpali aj zo spektra akulturačných kategórií. Vytvorila sa tak skupina 15 autorov – konkrétne Ilja Zeljenka (1932 – 2007), Peter Kolman (1937), Ladislav Kupkovič (1936), Roman Berger (1930), Miro Bázlik (1931), Jozef Malovec (1933 – 1998), Ivan Parík (1936 – 2005), Dušan Martinček (1936 – 2006), Ivan Hrušovský (1927 – 2001), Juraj Pospíšil (1931 – 2007), Pavol Šimai (1930), Juraj Hatrík (1941), Tadeáš Salva (1937 – 1995), Jozef Sixta (1940 – 2007), Juraj Beneš (1940 – 2004). Ich tvorivé výsledky vzniknuté do konca 60. rokov

⁷ CHALUPKA, Lubomír. Akulturačné procesy v slovenskej hudbe 20. storočia.

predstavovali pre nás primárnu pramennú základňu pre poznanie individuálneho štýlového vývoja každého z nich. Do sústavy primárnych prameňov patrili:

- a) autografy, ba aj skice, získané z domácich archívov, resp. z pozostalosti uloženej buď v Hudobnom múzeu SNM v Bratislave, alebo v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine. Tieto jedinečné zdroje boli pre nás cenné z toho dôvodu, že sme skúmali rané fázy tvorivosti (vrátane napr. školských prác);
- b) xerokópie autografov skladieb, sústredených v notovom archíve Hudobného fondu v Bratislave;
- c) vydané noty, partitúry, klavírne výťahy v domácich (Štátne hudobné vydavateľstvo, Panton, Supraphon, Hudobný fond, Opus), príp. aj zahraničných (Universal Edition Wien) vydavateľstvách;
- d) zvukové nahrávky na študijných nosičoch - MG pásy vo fonotéke Slovenského rozhlasu, resp. ich digitálne verzie sústredené v Hudobnom centre v Bratislave;
- e) predajné zvukové nosiče - LP, neskôr CD tituly vydané v Supraphone, Pantone, Opuse, Hudobnom fonde;
- f) obrazové dokumenty (DVD, videonahrávky koncertných, resp. scénických predstavení).

Spolu sme mali k dispozícii 199 opusov, z ktorých až 74 % bolo prístupných tak v grafickej ako aj zvukovej podobe.⁸

Využitie tejto pramennej množiny sa opieralo o základný cieľ: identifikovať analytickými postupmi geneticko-štýlové profily vyčlenených skladateľov a získať základ pre následné porovnanie s ďalšími prameňmi smerom k rekonštrukcii identifikačných kvalít kompletnej tvorivosti týchto skladateľov (diela napísané po roku 1970 až do konca života autorov, resp. do súčasnosti). Išlo o prieskum hypotézy, že miery kvality štýlotvorného formovania v čase nástupu vtedajších mladých skladateľov do slovenského hudobného života neboli len daňou ich mladistvých “avantgardných” zámerov, ale základňou pre viac-menej kontinuálne rozvíjanie smerom k zrelému kompozičnému prejavu. Druhá úroveň porovnávania sa viazala na zistenie podobnosti a odlišnosti medzi sledovanými autormi v okruhu tzv. paradigmatických (kompozičné techniky, melodické, rytmické, zvukové, inštrumentačné, tektonické prostriedky a elementy) inovácií, ako aj na báze inovácií

⁸ CHALUPKA, Lubomír. Slovenská hudobná avantgarda.

syntagmatických (diela ako celistvé druhové, žánrové, funkčné, ideové výpovede).⁹ Z tejto komparatívnej bázy bolo perspektívne hľadať súvislosti medzi tvorbou “našich” skladateľov nastupujúcich v 60. rokoch a súdobou tvorbou z pera starších generácií,¹⁰ ako aj s dielami z európskej hudby 20. storočia.

Pre dôkladnejšiu rekonštrukciu historicko-spoločenského prostredia, v ktorom sa slovenská hudba koncom 50. a v priebehu 60. rokov uplynulého storočia nachádzala vďaka tvorivej aktivite sledovanej skupiny skladateľských individualít, sme využili množinu sekundárnych prameňov. Jej súčasťou boli písomné výstupy z pera samotných mladých skladateľov (štúdie, kritiky, autorské reflexie), dobové rozhovory s nimi, ďalej publikované kritiky po uvedení ich skladieb, ako aj parciálne štúdie, teoreticko-analytické príspevky v odborných periodikách a vedeckých zborníkoch.

K tejto rekonštrukcii prispela aj vrstva terciárnych prameňov – tzv. oral history, tj. osobné spomienky príslušných skladateľov na roky ich tvorivej mladosti, názory iných hudobníkov, životných partnerov, priateľov na život a tvorbu týchto autorov. Do tejto vrstvy patrí aj jedinečný prameň – v podobe rozsiahlej osobnej kroniky (Tadeáš Salva). Pripomeňme, že bádateľ musí pri spracovaní týchto prameňov počítať aj so subjektivismom osobných svedectiev a pri ich hodnotení zaujať objektivizujúci pohľad a evidovať aj skutočnosť, že niektorí zo skladateľov si už nevedeli presne spomenúť na okolnosti motivujúce ich tvorivé začiatky.

Zhromažďovanie dostatočne širokej pramennej základne (primárnej, sekundárnej a terciárnej), selekcia, analýza a porovnávanie jednotiek viedla cez hodnotiace súdy k syntetickým interpretáciám, ktoré sme sústredili do poslednej kapitoly našej monografie. Išlo v nich o určenie historického miesta a významu formovania slovenskej hudobnej avantgardy 60. rokov.¹¹

Úsilie preniknúť čo najhlbšie a najkomplexnejšie k skúmanej problematike bolo dotované sústredením sa v empirickej etape bádania na čo najväčšie množstvo relevantných prameňov. Toto úsilie sa premietlo aj do rozsahu citovanej knižnej monografie – napriek krátkej vývinovej etape slovenskej hudby (roky 1955 – 1970), ktorá bola reflektovaná, išlo o 670 strán veľkého formátu (spolu s dokumentáciou). Zároveň sme si uvedomili aj otvorenosť a parciálnosť našich uzáverov, ako súčasť všeobecne platnej vedeckej etiky, čo možno vyjadriť konštatovaním dánskeho fyzika Nilsa Bohra: “*Vo vedeckom pohľade*

⁹ V našej monografii sa tejto problematike venovala kapitola 3. 1 „Diferenciačné a integračné črty formovania mladej skladateľskej generácie 60. rokov“. Ref. 8, s. 415 – 430.

¹⁰ Kapitola 3. 2 „Spektrum inovácií v slovenskej hudobnej tvorbe“. Ref. 8, s. 431 – 490.

¹¹ Ref. 8, s. 491 – 501.

na problémy funguje princíp komplementárnosti. Zakladá sa na tom, že pri noetickom prieniku do mikroštruktúry objektu sa bádateľovi odkryva len vymedzená parcialita skutočnosti. Naopak, pohľad na celok povrchu objektu, a na plnosť jeho systémových väzieb nedovoľuje súčasný noetický prienik do určujúcich dejov v mikroštruktúre. V tejto situácii sa ponúka komplementárnosť mikro- a makroanalýzy ako podmienky pre úplnejšie poznanie objektu. V nej sú obsiahnuté imanentné noetické determinanty – je to nemožnosť poznania totality objektu v jednom a tom istom poznávacom akte, z jedného a toho istého uhla, z jednej a tej istej vzdialenosti. Všeobecne z tohto princípu vyplýva nevyhnutnosť poznania ako viacnásobného, bohato štruktúrovaného aktu, ako deja, procesu, ktorý je rozložený v čase, a preto z neho vyplýva jej nemožnosť akéhokoľvek jednorazového zjavenia pravdy nejakou autoritou. Rezultuje z neho aj postulát neukončenosti a nekonečnosti akéhokoľvek hľadania a porovnávaní.”

Ak sa vrátíme k prvým vetám nášho príspevku, možno citovaný princíp komplementarity dobre aplikovať aj na terén “prameňov slovenskej hudby”, terén síce poznávaný, usporiadateľný, ale zároveň aj inšpiratívny pre ďalšie bádanie.¹²

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

FUKAČ, Jiří. Hudebne-inovační procesy. In: *Hudební věda*. 1984, roč. 21, č. 4, s. 208 – 220.

CHALUPKA, Ľubomír. Akulturačné procesy v slovenskej hudbe 20. storočia. In: *Slovenská hudba* 2007, roč. 33, č. 3 – 4, s. 317 – 328.

CHALUPKA, Ľubomír. Inovačné procesy ako pojem a súčasť vývoja slovenskej hudby 20. storočia. In: *Slovenská hudba*. 2005, roč. 31, č. 3 – 4, s. 223 – 237.

CHALUPKA, Ľubomír. *Slovenská hudobná avantgarda*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2011. ISBN 978-80-223-3115-9.

¹² Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0921/12.

CHALUPKA, Lubomír. Vývoj slovenskej hudobnej kultúry po roku 1945 – metodologické skice k skúmaniu. In: L. CHALUPKA, ed. *Príspevky k vývoju hudobnej kultúry na Slovensku*. Bratislava: Stimul, 2009, s. 253 – 272. ISBN 978-80-89236-66-4.

KRESÁNEK, Jozef. *Hudobná historiografia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1981, s. 46.

POLEDŇÁK, Ivan. Sociální, ekonomické, technické a pod. momenty jako inovační zdroje hudby 20. století. In: *Hudební věda*. 1984, roč. 21, č. 4, s. 221 – 228.

RYBARIČ, Richard. *Hudobná historiografia*. Prešov: Matúš Music, 1994, s. 33. ISBN 80-967089-5-3.

VYSLOUŽIL, Jiří. O inovacích a kategorii „nového“ v hudbě. In: *Opus musicum*. 1983, roč. 15, č. 10, s. 289 – 290.

PRAMENE K OSOBNOSTIAM SLOVENSKEJ HUDOBNEJ KULTÚRY 20. STOROČIA V ZBIERKOVOM FONDE SNM – HUDOBNEHO MÚZEA

Mgr. Sylvia Urdová, PhD.

Slovenské národné múzeum – Hudobné múzeum v Bratislave

Abstrakt

Zbierkový fond *Slovenského národného múzea – Hudobného múzea (SNM – HuM)* je súborom všetkých zbierkových predmetov tohto múzea zapísaných v jeho odbornej evidencii. V súčasnosti pozostáva z viac ako 125 tisíc jednotiek. Od svojich počiatkov sa člení na 3 skupiny: oblasť starších dejín hudby (približne do začiatku 20. storočia), mladších dejín hudby (od začiatku 20. storočia) a hudobných nástrojov.

Väčšina zbierkových predmetov zbierkového fondu *SNM – HuM* predstavuje hudobné pramene archívnej povahy. Príspevok stručne poukazuje na tú časť z nich, ktoré dokumentujú oblasť mladších dejín hudby (od 20. storočia) a vzťahujú sa k osobnostiam slovenskej hudobnej kultúry 20. storočia. Ide predovšetkým o pramene tvoriace pozostalosti – osobné fondy skladateľov, interpretov, dirigentov, muzikológov, hudobných pedagógov a podobne.

Abstract

Sources to personalities of 20th century Slovak music culture in the collection fund of the Slovak National Museum – Music Museum

The collection fund of the *Slovak National Museum – Music Museum (SNM – HuM)* is a set of all collection objects of the museum listed in its Professional file. At present it comprises more than 125 000 items. Since its beginnings it is divided into three groups: the area of early music history (approximately to the beginning of the 20th century), modern music history (from the beginning of the 20th century) and musical Instruments.

Most of the music sources in the collection fund of the *SNM-HuM* represent archival materials. The contribution briefly specifies the part of them that document the area of modern music history (from the 20th century) and refer to the personalities of 20th century Slovak music culture. First of all it concerns the sources forming estates – personal funds of composers, performers, conductors, musicologists, music teachers, etc.

Zbierkový fond *Slovenského národného múzea – Hudobného múzea (SNM – HuM)* je súborom všetkých zbierkových predmetov tohto múzea zapísaných v jeho odbornej evidencii. V súčasnosti pozostáva z viac ako 125 tisíc jednotiek.¹ Je výsledkom takmer päťdesiatročnej existencie tohto pracoviska, ktoré od roku 1965 do roku 1991 fungovalo ako *Hudobné*

¹ Ku dňu 30. 6. 2013 zbierkový fond *SNM – HuM* eviduje 125 694 evidenčných čísel.

oddelenie Historického ústavu Slovenského národného múzea (SNM) a od roku 1991 vyvíja svoju činnosť ako samostatná špecializovaná organizačná jednotka *SNM*. Počiatky akvizičnej činnosti múzea však siahajú pred rok 1965. Najstaršie prírastky, ktorými boli ľudové hudobné nástroje, pochádzajú z dvadsiatych rokov 20. storočia a boli získané *Historickým múzeom SNM*. Prírastky z päťdesiatych rokov sa spájajú aj s menom prof. Juraja Šimka-Juhása.

Východiskom budovania zbierkového fondu *SNM – HuM* bola koncepcia širokospektrálnej zbierkotvornej činnosti, kde prvoradé kritérium akvizícií predstavovala výpovedná hodnota zbierkového predmetu vo vzťahu k hudobnej minulosti a súčasnosti Slovenska. Zbierkový fond *SNM – HuM* sa od svojich počiatkov člení na 3 skupiny: oblasť starších dejín hudby (približne do začiatku 20. storočia), mladších dejín hudby (od začiatku 20. storočia) a hudobných nástrojov.

Väčšina zbierkových predmetov zbierkového fondu *SNM – HuM* predstavuje hudobné pramene archívnej povahy. V svojom príspevku by som chcela stručne poukázať na tú časť z nich, ktoré dokumentujú oblasť mladších dejín hudby (od 20. storočia) a vzťahujú sa k osobnostiam slovenskej hudobnej kultúry 20. storočia. Ide predovšetkým o pramene tvoriace pozostalosti – osobné fondy skladateľov, interpretov, dirigentov, muzikológov, hudobných pedagógov a podobne.²

Oblasť novšej hudby od začiatku 20. storočia v *SNM – HuM* pozostáva v súčasnosti z vyše 90.000 jednotiek.³

V tejto oblasti zbierkového fondu *SNM – HuM* sa nachádzajú osobné fondy osobností ako napr. Ján Levoslav Bella, Frico Kafenda a Anna Kafendová, Zdenka Bokesová, Július Móži, Mikuláš Moyzes, Rudolf Macudziński a Silvia Macudzińska, Klára Havlíková, Július

² Na tomto mieste sa chcem trošku pristaviť pri pojmoch *zbierkový fond* a *osobný fond*.

Podľa paragrafu 2 zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov je *Zbierkový fond* súborom všetkých zbierkových predmetov a zbierok múzea alebo galérie systematicky usporiadaný na základe odborných kritérií, ktorý v komplexnosti vyjadruje zameranie a špecializáciu múzea alebo galérie. V prípade *SNM – HuM* sa však slovo *fond* používa aj na pomenovanie časti zbierkového fondu múzea. Práve v oblasti mladších hudobných dejín (od 20. storočia) boli zbierkové predmety usporadúvané do súborov označovaných nielen ako *zbierky*, ale aj ako *fondy*, ktoré sa ďalej rozlišujú ako osobné fondy alebo fondy inštitúcií.

BUGALOVÁ, Edita, Miriam DAS LEHOTSKÁ, Mária KRAJČIOVÁ, Danica ŠTILICHOVÁ a Sylvia URDOVÁ. *SNM – Hudobné múzeum z pohľadu vybraných súborov zbierkových predmetov*. In: *Múzeum*. 2013, roč. LIX, č. 3, s. 16.

³ Fondy vyplynuli z činnosti jednej osoby alebo inštitúcie a túto činnosť dokladajú v relatívne ucelenej a komplexnej podobe. Zbierky obsahujú zbierkové predmety, ktoré vznikli činnosťou rozličných (viacerých) inštitúcií, resp. osôb alebo sa vytvárali akvizičnou činnosťou *SNM – Hudobného múzea*.

KALINAYOVÁ-BARTOVÁ, Jana, ed. *Sprievodca po zbierkovom fonde Hudobného múzea Slovenského národného múzea I. Hudobné zbierky archívnej povahy*. Bratislava: Slovenské národné múzeum, 2001, s. 41.

³ Ich dokumentačným spracovaním a evidenciou sa zaoberali predovšetkým kurátori PhDr. Vladimír Čížik, CSc., PhDr. Zuzana Marczellová a PhDr. Danica Štilichová, ktorá túto časť zbierkového fondu *SNM – HuM* v súčasnosti kurátorsky spravuje spolu s Mgr. art. Máriou Krajčiovou.

Letňan, Ján Strelec, Štefan Németh–Šamorínsky, Ivan Ballo, Dezider Lauko, Michal Vilec, Ján Valach, Bystrík Režucha, Eugen Suchoň, Aladár Móži, Ľudovít Rajter, Michal Karin-Knechtsberger, Imrich Godin, Gizela Veclová-Kostelníková, Tibor Frešo, Magda Móryová, Alexander Moyzes, Tibor Gašparek, Mária Medvecká, Mária Kišonová-Hubová, Jozef Kresánek, Robert Stankovský, Dezider Kardoš a ďalší.

Skupinu osobných fondov v oblasti novších hudobných dejín otvára osobný fond J. L. Bellu (1843 – 1936), najvýznamnejšej osobnosti slovenskej hudobnej kultúry 19. storočia. Fond signovaný ako MUS L pozostáva z 860 jednotiek a do *SNM – HuM* bol nadobudnutý v rokoch 1965 – 1998.⁴ V rokoch 1999 – 2001 bol digitálne spracovaný a ako elektronický obrazovo-textový katalóg je prístupný na internete: www.jlbella.sk. V kontexte slovenského hudobného múzejníctva išlo o priekopnícky projekt, ktorého funkciou je okrem ochrany pozostalosti aj jej prístupnosť verejnosti. Využíva sa tiež v prebiehajúcom vydávaní *Súborného diela Jána Levoslava Bellu*, ktoré realizuje *Hudobné centrum Bratislava*.

Najobjemnejším osobným fondom *SNM – HuM* je pozostalosť rodiny Albrechtovcov. Najskôr bola do múzea získaná v rokoch 1967 až 1991 kúpou a darom pozostalosť skladateľa a dirigenta Alexandra Albrechta (1885 – 1958). Po smrti jeho syna Jána (1919 – 1996) múzeum odkúpilo v rokoch 2005 – 2008 ďalšiu, veľmi rozsiahlu časť rodinnej pozostalosti Albrechtovcov pochádzajúcu z „Albrechtovského“ domu na Kapitulskej ulici v Bratislave, čím táto pozostalosť v súčasnosti dosiahla počet viac než 27000 jednotiek. Obsahuje nielen rukopisné a tlačené hudobniny, korešpondenciu, osobné dokumenty, fotografie a podobne, ale aj knihy, publikácie, noviny, časopisy, zvukové nosiče (CD), zvukové nosiče (LP), výtvarné diela, reprodukcie výtvarných diel, hudobné nástroje, nábytok a úžitkové predmety, muzikologické texty J. Albrechta (štúdie, články, príspevky na konferenciách, prednášky, scenáre rozhlasových relácií, recenzie, posudky, resumé z rokov 1945 – 1996), plakety, odznaky, diplomy, medaily, plagáty, materiály k činnosti súboru *Musica Aeterna*.

Dôležité miesto medzi osobnými fondmi *SNM – HuM* má osobný fond hudobného skladateľa Eugena Suchoňa (1908 – 1993), ktorý bol jednou z najvýraznejších osobností slovenskej hudby 20. storočia. Pozostalosť má signatúru MUS CL a pozostáva z viac než

⁴ Významné postavenie v Bellovej pozostalosti majú autografy a odpisy skladieb J. L. Bellu (napr. symfonická báseň *Osud a ideál*, ktorá má zakladateľský význam pre slovenský orchestrálny symfonizmus, či sláčikové kvarteta *e mol* a *c mol*, ktoré sú vrcholnými dielami svojho druhu v kontexte Uhorska poslednej tretiny 19. storočia). V pozostalosti sa nachádzajú aj tlačené vydania, skice a fotokópie niektorých Bellových diel, rôznych písomných materiálov, korešpondencia, osobné dokumenty skladateľa a jeho príbuzných, programy, novinové výstrižky a časopisy s príspevkami J. L. Bellu a článkami o jeho tvorbe, fotografie a pod.

12 000 jednotiek. Obsahuje napr. Suchoňove autografy, skice, materiál k operám *Krútnava* a *Svätopluk*, prvotlače, dokumenty k jeho pedagogickej a organizačnej činnosti, novinové výstrižky, teoretické práce, dokumenty a rôzne písomnosti, recenzie, plagáty, ikonografický materiál, korešpondenciu, osobné doklady a pod.

Pramene k osobnostiam slovenskej hudobnej kultúry 20. storočia sa nachádzajú aj v zbierkach dokumentujúcich hudobnú činnosť mnohých inštitúcií. Mnohé z týchto osobností totiž pôsobili v rôznych inštitúciách na Slovensku, pričom medzi osobnosťami a inštitúciami bol interaktívny vzťah. Materiály v týchto zbierkach však často dokumentujú len určitú časť aktivít tých-ktorých osobností a často len v obmedzenom časovom úseku. Medzi inštitúciami sú aj také, ktoré svojim charakterom nie sú orientované primárne na hudbu, vyvíjali však aktivity aj v oblasti hudby: napr. organizovali koncerty dokumentované zachovanými plagátmi alebo bulletinmi a pod. Ide o inštitúcie ako napr. *Slovenská filharmónia* (MUS LIV), *Štátna filharmónia Košice* (MUS LXXIV), *Divadlo hudby v Bratislave* (MUS LXXX), *Mestský dom kultúry a osvetu v Bratislave* (MUS LXXI), *Osvetový ústav v Bratislave* (MUS LXXII), *Osvetový zväz pre Slovensko* (MUS CXXXII), *Bratislavská informačná a propagačná služba* (MUS CXXVI), *Zväz slovenských skladateľov* (MUS LXXV), *Slovenský hudobný fond* (MUS CV), *Slovenská hudobná rada* (MUS CXLIV), *Slovenská hudobná spoločnosť* (MUS CLXXXIV), *Hudobná škola v Košiciach* (MUS LXXVI), *Konzervatórium v Bratislave* (MUS LXXIX), *Konzervatórium Žilina* (MUS CLVIII), *Vysoká škola múzických umení v Bratislave* (MUS XCIV), *Ministerstvo kultúry* (MUS XC), *Galéria mesta Bratislavy* (MUS XCVIII), *Matica slovenská* (MUS CXXIV) a ďalšie.

Informácie k osobnostiam slovenskej hudby 20. storočia možno nájsť aj v ďalších zbierkach a fondoch novej hudby, ktoré dokumentujú činnosť výkonných telies, umeleckých súborov a interpretov (napr. *Hudba dneška* (MUS LXI), *Hudobné telesá Československého rozhlasu v Bratislave* (MUS LXX), *Detské zbory* (MUS LX), *Cirkevné hudobné spolky v Bratislave* (MUS LXXVIII), *Divadelné hudobné scény na vidieku* (MUS LXXXV), *Štátny komorný orchester Žilina* (MUS XCIII), *SLUK* (MUS CXI), *Lúčnica* (MUS CXII), *Spevácky zbor slovenských učiteľov* (MUS CXIV), *Zahraničné telesá na Slovensku* (MUS CXVI), *Slovenské kvarteto* (MUS CXIX), *Vojenský umelecký súbor* (MUS CXXII), *Posádkové a dychové hudby* (MUS CXXXV), *Ukrajinské národné divadlo* (MUS CXLII), *Robotnícke spevokoly* (MUS CXLIII), *Interpreti a skupiny populárnej hudby* (MUS LXXXIX), *Slovenská hudba a slovenskí umelci v zahraničí* (MUS CXV) a ďalšie), umeleckých agentúr: *Slovkoncert* (MUS LXXIII), hudobných festivalov a súťaží, napr. *Hudobné leto*

v *Trenčianskych Tepliciach* (MUS LXXXI), *Bratislavské hudobné slávnosti* (MUS LXXXIII), *Bratislavská lýra* (MUS LXXXVIII), *Festival politickej piesne v Martine* (MUS CLXI) a ďalšie či ďalších aspektov kultúrneho diania, napr. *Spevácka súťaž M. Schneidera-Trnavského* (MUS CXL), *Slovenská hudba v Čechách* (MUS CXXXIII), *Hudobný život na vidieku* (MUS LXXXVII), *Hudobný život v Prešove* (MUS CXXXVIII), *Slovenský ústredný výbor Zväzu československo-sovietskeho priateľstva* (MUS CXX), *Slovenská hudba* (MUS CXLI) atď.

Zbierkové predmety v zbierkach a osobných fondoch novšej hudby od 20. storočia *SNM – HuM* sú evidované tradičnými spôsobmi dokumentácie formou inventárnych zoznamov a kariet. V súčasnosti ich odborní pracovníci *SNM – HuM* spracovávajú elektronicky v projekte *Centrálna evidencia múzejných zbierok (CEMUZ)* v katalogizačnom module *ESEZ 4G*, ktorý umožňuje vyhľadávať rôzne termíny a pojmy, vytvárať prepojenia z hľadiska rôznych tém a tvoriť registre – samozrejme, až po vložení adekvátnych údajov k spracovávaným zbierkovým predmetom, ako aj príslušných údajov k vytváraným autoritám múzejného tezauru.

Príloha

Zoznam hudobných zbierok a hudobných fondov

zbierkového fondu SNM – Hudobného múzea (okrem zbierky hudobných nástrojov)⁵

Notované rukopisy do zač. 20. stor., zbierka jednotlivín; MUS I

Notované tlače do konca 18. stor., zbierka jednotlivín; MUS II

Notované tlače 19. a zač. 20. stor., zbierka jednotlivín; MUS III

Výroba hudobných nástrojov – umelecké, archívne dokumenty; MUS IV

Predmety výtvarného a úžitkového charakteru, zbierka jednotlivín; MUS V

Výroba a výrobcovia hudobných nástrojov – tradičné, archívne dokumenty; MUS VI

Bratislava – uršulínsky kláštor, zbierka hudobnín; MUS VII

Bratislava – Filozofická fakulta Univerzity Komenského, zbierka hudobnín; MUS VIII

Kežmarok – zbierka hudobnín; MUS IX

Lubica – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS X

⁵ Názvy nasledujúcich hudobných zbierok a hudobných fondov zbierkového fondu *SNM – Hudobného múzea* sú uvedené podľa ich podoby aktuálne používanej v katalogizačnom module *ESEZ 4G* v rámci projektu *Centrálna evidencia múzejných zbierok (CEMUZ)* <http://esez.cemuz.sk/> [20. 9. 2013].

Spišské Podhradie – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS XI
Ilava – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS XII
Trenčín – zbierka hudobnín; MUS XIII
Nitra – zbierka hudobnín: Dušínský, Leopold; MUS XIV
Adamovce – zbierka hudobnín; MUS XV
Sekundárne hudobné pramene do zač. 20. stor.; MUS XVII
Hudobniny, 17. - 20. stor., rôzne zbierky; MUS XVIII
Bratislava – evanjelický a. v. kostol, zbierka hudobnín; MUS XIX
Švedlár – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS XX
Vojenské a dychové súbory, zbierka hudobnín; MUS XXI
Košice – evanjelický a. v. kostol, zbierka hudobnín; MUS XXII
Smolník – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS XXIII
Modra – zbierka hudobnín: Hrdina, František Peregrin; MUS XXIV
Púchov – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS XXV
Pruské – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS XXVI
Dubnica nad Váhom – rímskokatolícky farský kostol, zbierka hudobnín; MUS XXVII
Zamoyská, Ľudmila, zbierka dokumentov; MUS XXVIII
Batka, Ján Nepomuk, zbierka dokumentov; MUS XXIX
Notované tlače od zač. 20. stor. – zbierka jednotlivín; MUS XXX
Volkmann, Robert a Heckenast, Gustáv, zbierka dokumentov; MUS XXXI
Berghuber, Juraj, zbierka dokumentov; MUS XXXII
Bella, Ján Levoslav, osobný fond; MUS L
Ikografický materiál, zbierka z 20. stor.; MUS LI
Hudobné tlače, zbierka jednotlivín; MUS LII
Hudobné rukopisy, zbierka jednotlivín; MUS LIII
Slovenská filharmónia, zbierka dokumentov; MUS LIV
Donath, Eduard, osobný fond; MUS LV
Albrecht, Alexander, osobný fond; MUS LVI
Kafenda, Frico a Kafendová, Anna, osobný fond; MUS LVII
Krasko–Zápotocký, Ján, osobný fond; MUS LVIII
Ország, Rudolf, osobný fond; MUS LIX
Babušek, František, osobný fond; MUS LX
Hudba dneška, zbierka dokumentov; MUS LXI
Fischer–Kvetoň, Ján, osobný fond; MUS LXII

Bokesová–Hanáková, Zdenka, osobný fond; MUS LXIII
Conorto, Miron, osobný fond; MUS LXIV
Móži, Július, osobný fond; MUS LXV
Moyzes, Mikuláš, osobný fond; MUS LXVI
Pettkeš, Aladár, osobný fond; MUS LXVII
Menšie dokumentačné súbory, zbierka; MUS LXVIII
Macudziński, Rudolf a Macudzińska, Silvia, osobný fond; MUS LXIX
Československý rozhlas, Bratislava – hudobné telesá, zbierka dokumentov; MUS LXX
Mestský dom kultúry a osvety, Bratislava, zbierka dokumentov; MUS LXXI
Osvetový ústav, Bratislava, zbierka dokumentov; MUS LXXII
Slovkoncert, zbierka dokumentov; MUS LXXIII
Štátna filharmónia Košice, zbierka dokumentov; MUS LXXIV
Zväz slovenských skladateľov, zbierka dokumentov; MUS LXXV
Hudobná škola, Košice, zbierka dokumentov; MUS LXXVI
Havlíková, Klára, osobný fond; MUS LXXVII
Cirkevné hudobné spolky, Bratislava, zbierka dokumentov; MUS LXXVIII
Divadlo hudby, Bratislava, zbierka dokumentov; MUS LXXX
Hudobné leto, Trenčianske Teplice, zbierka dokumentov; MUS LXXXI
Piešťanský festival, zbierka dokumentov; MUS LXXXII
Bratislavské hudobné slávnosti, zbierka dokumentov; MUS LXXXIII
Divadelné hudobné scény, Bratislava, zbierka dokumentov; MUS LXXXIV
Divadelné hudobné scény, mimo Bratislavy, zbierka dokumentov; MUS LXXXV
SNM – Hudobné oddelenie, zbierka dokumentov; MUS LXXXVI
Hudobný život, mimo Bratislavy, zbierka dokumentov; MUS LXXXVII
Bratislavská lýra, zbierka dokumentov; MUS LXXXVIII
Populárna hudba, interpreti a skupiny, zbierka dokumentov; MUS LXXXIX
Ministerstvo kultúry, zbierka dokumentov; MUS XC
Cziczková, Angela, osobný fond; MUS XCI
Letňan, Július, osobný fond; MUS XCII
Štátny komorný orchester Žilina, zbierka dokumentov; MUS XCIII
Vysoká škola múzických umení, zbierka dokumentov; MUS XCIV
Ľudové školy umenia, zbierka dokumentov; MUS XCV
Strelec, Ján, osobný fond; MUS XCVI
Németh-Šamorínsky, Štefan, osobný fond; MUS XCVII

Galéria mesta Bratislavy, zbierka dokumentov; MUS XCVIII
Gramofónové platne, štandardné, veľké; MUS XCIX
Gramofónové platne, štandardné, stredné; MUS C
Gramofónové platne, dlhohrajúce; MUS CI
Gramofónové platne, malé; MUS CII
Gramofónové platne, stredné; MUS CIII
Magnetofónové pásy; MUS CIV
Slovenský hudobný fond, zbierka dokumentov; MUS CV
Rosinský, Jozef, osobný fond; MUS CVI
Tejkal, Oldřich, zbierka dokumentov; MUS CVII
Kontšek, Július, osobný fond; MUS CVIII
Potúček, Juraj, osobný fond; MUS CIX
Hrabussay, Zoltán, zbierka dokumentov; MUS CX
Slovenský ľudový umelecký kolektív, zbierka dokumentov; MUS CXI
Lúčnica, zbierka dokumentov; MUS CXII
Festivaly folklórnej hudby, zbierka dokumentov; MUS CXIII
Spevácky zbor slovenských učiteľov, zbierka dokumentov; MUS CXIV
Slovenská hudba a slovenskí umelci v zahraničí, zbierka dokumentov; MUS CXV
Zahraničné telesá na Slovensku, zbierka dokumentov; MUS CXVI
Slovenská spoločnosť pre hudobnú výchovu, hudobná pedagogika, zbierka dokumentov;
MUS CXVII
Umenovedný ústav SAV – sekcia hudobnej vedy, zbierka dokumentov; MUS CXVIII
Slovenské kvarteto, zbierka dokumentov; MUS CXIX
Zväz československo-sovietskeho priateľstva, zbierka dokumentov; MUS CXX
Univerzitná knižnica, Bratislava, zbierka dokumentov; MUS CXXI
Vojenský umelecký súbor, zbierka dokumentov; MUS CXXII
Ballo, Ivan, osobný fond; MUS CXXIII
Matica slovenská, zbierka dokumentov; MUS CXXIV
Múzeá na Slovensku, zbierka dokumentov; MUS CXXV
Bratislavská informačná a propagačná služba, zbierka dokumentov; MUS CXXVI
Lauko, Dezider, osobný fond; MUS CXXVII
Mladé srdcia, zbierka dokumentov; MUS CXXVIII
Národný výbor hlavného mesta Bratislavy, zbierka dokumentov; MUS CXXIX
Vilec, Michal, osobný fond; MUS CXXX

Valach, Ján, osobný fond; MUS CXXXI
Osvetový zväz pre Slovensko, zbierka dokumentov; MUS CXXXII
Slovenská hudba v Čechách, zbierka dokumentov; MUS CXXXIII
Festivaly a súťaže zborovej tvorby, zbierka dokumentov; MUS CXXXIV
Posádkové a dychové hudby, zbierka dokumentov; MUS CXXXV
Zachová-Strelcová, Viera, zbierka dokumentov; MUS CXXXVI
Prešov – hudobný život, zbierka dokumentov; MUS CXXXVIII
Úmrtné oznámenia; MUS CXXXIX
Spevacká súťaž Mikuláša Schneidra-Trnavského, zbierka dokumentov; MUS CXL
Slovenská hudba – časopis, zbierka dokumentov; MUS CXLI
Poddukelský ukrajinský ľudový súbor, Ukrajinské národné divadlo, zbierka dokumentov;
MUS CXLII
Robotnícke spevokoly, zbierka dokumentov; MUS CXLIII
Slovenská hudobná rada, zbierka dokumentov; MUS CXLIV
Hudobný život – časopis, zbierka dokumentov; MUS CXLV
Bartošová-Schützová, Helena, osobný fond; MUS CXLVI
Faltin, Peter, osobný fond; MUS CXLVII
Kresáková, Soňa, osobný fond; MUS CXLVIII
Režucha, Bystrík, osobný fond; MUS CXLIX
Suchoň, Eugen, osobný fond; MUS CL
Móži, Aladár, osobný fond; MUS CLI
Fischer, Karol, osobný fond; MUS CLII
Dvorský, Peter, osobný fond; MUS CLIII
Schimpl, Kornel st., osobný fond; MUS CLIV
Spevokol Zora, zbierka dokumentov; MUS CLV
Tichý, Juraj, osobný fond; MUS CLVI
Schimpl, Kornel ml. a Marta Ratajová-Schimplová, osobný fond; MUS CLVII
Konzervatórium, Žilina, zbierka dokumentov; MUS CLVIII
Dom ROH, Bratislava, zbierka dokumentov; MUS CLIX
Detské zbory, zbierka dokumentov; MUS CLX
Festival politickej piesne, Martin, zbierka dokumentov; MUS CLXI
Polák, Eduard a Poláková, Anna, osobný fond; MUS CLXII
Rajter, Ľudovít, osobný fond; MUS CLXIII
Karin-Knechtsberger, Michal, osobný fond; MUS CLXIV

Godin, Imrich, osobný fond; MUS CLXV
Klinda, Ferdinand, osobný fond; MUS CLXVI
Operné libretá, zbierka dokumentov; MUS CLXVII
Veclová-Kostelníková, Gizela, osobný fond; MUS CLXVIII
Ferenczy, Oto, osobný fond; MUS CLXIX
Frešo, Tibor, osobný fond; MUS CLXX
Hudobný život v Banskej Bystrici, zbierka dokumentov; MUS CLXXI
Kaiser, Jaroslav, osobný fond; MUS CLXXII
Žuravlevová-Paulovičová, Darina, osobný fond; MUS CLXXIII
Sekundárne hudobné pramene od 20. stor.; MUS CLXXIV
Móryová, Magda, osobný fond; MUS CLXXV
Nováček, Zdenko, osobný fond; MUS CLXXVI
Dostálík, Fraňo, osobný fond; MUS CLXXVII
Benyovszky, Rudolf August, osobný fond; MUS CLXXVIII
Horák, Vlastimil, zbierka operných libriet a nototlačí; MUS CLXXIX
Moyzes, Alexander, osobný fond; MUS CLXXX
Hudobnovedný seminár Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, zbierka hudobnín a dokumentov; MUS CLXXXI
Gašparek, Tibor, osobný fond; MUS CLXXXII
Furch, František, osobný fond; MUS CLXXXIII
Slovenská hudobná spoločnosť, zbierka dokumentov; MUS CLXXXIV
Medvecká, Mária , osobný fond; MUS CLXXXV
Kišonová-Hubová, Mária, osobný fond; MUS CLXXXVI
Gabčová-Kamasová, Janka , osobný fond; MUS CLXXXVII
Kovářová, Anna a Kovář, Samuel, osobný fond; MUS CLXXXVI
Kresánek, Jozef, osobný fond; MUS CLXXXIX
Videokazety; MUS CXC
Hoza, Štefan, osobný fond; MUS CXCI
Holoubek, Ladislav, osobný fond; MUS CXCII
Schleicher, Ladislav, osobný fond; MUS CXCIII
Stankovský, Robert, osobný fond; MUS CXCIV
Warchal, Bohdan, osobný fond; MUS CXCV
Mésarošová, Marcela, osobný fond; MUS CXCVI
Linzboth, Juraj, osobný fond; MUS CXCVII

Kardoš, Dezider, osobný fond; MUS CXCIII
Gaburová, Želmíra, osobný fond; MUS CXCIX
Kompaktné disky; MUS CC
Magnetofónové kazety; MUS CCI
Pandula, Dušan, osobný fond; MUS CCII
Skuhrová, Irma, osobný fond; MUS CCIII
Jelínek, Mikuláš, osobný fond; MUS CCIV
Pospíšil, Juraj, osobný fond; MUS CCV

PÍ SOMNÉ HU DOBNÉ PRAMENE OSOBNOSTÍ 20. STOROČIA VO FONDOCH A ZBIERKACH LITERÁRNEHO ARCHÍVU SNK

PaedDr. Martina Božeková

Slovenská národná knižnica

Abstrakt

Literárny archív SNK uchováva množstvo pramenného materiálu hudobnej povahy, pričom ide o osobné fondy alebo pozostalosti hudobných skladateľov, muzikológov, interpretov, dirigentov, ďalej fondy inštitúcií, historické fondy, piesňové zbierky, ale aj zbierku hudobnív v jednotlivinách. Spolu to predstavuje 195 zbierok a fondov, teda cca 227.300 archívnych dokumentov. V príspevku predkladáme prehľad osobných fondov a pozostalostí osobností hudobného života 20. storočia nachádzajúcich sa v Literárnom archíve SNK.

Abstract

The Literary Archives of the Slovak National Library preserve a number of music source materials covering personal fonds as well as estates of composers, musicologists, performers, conductors, fonds of institutions, historical fonds, song collections, as well as music collections in individual items. As a whole it represents 195 collections and fonds, involving cca 227.300 archival documents. The paper gives a survey of personal fonds and estates of 20th century music personalities located in the Literary Archives of the Slovak National Library.

Založením Matice slovenskej (1863) sa začali vytvárať okrem knižných zbierok aj rôzne zbierky hudobného charakteru s množstvom rukopisných prameňov. Spočiatku šlo o zbieranie slovenských ľudových piesní, ktoré Matica slovenská pripravovala na vydanie. Zbierky sa rozširovali aj o piesňové zbierky Karola Plicku, Bélu Bartóka ako aj o osobné fondy rôznych osobností hudobného života a o archívy hudobných spolkov, najmä spevokolov. Narastanie pramenného materiálu literárneho a hudobného charakteru vyústilo v roku 1954 k založeniu Literárneho archívu Matice slovenskej (LA MS), v rámci ktorého sa jeden pracovník – Ladislav Galko – venoval výlučne spracovaniu hudobných dokumentov a položil tak základy oddelenia hudobných rukopisov LA MS.

Po rozdelení Matice slovenskej v roku 2000 ostali fondy a zbierky Archívu literatúry a umenia v správe Slovenskej národnej knižnice. V rámci delimitácie sa Matici slovenskej odovzdal fond Hudobný odbor Matice slovenskej (sign.: A X), obsah ktorého patrilo do pôsobnosti Matice slovenskej.

V súčasnosti sa v Literárnom archíve SNK nachádza 195 zbierok a fondov, čo predstavuje cca 227.300 archívnych dokumentov. Ide o zbierky piesní, osobné fondy

a pozostalosti osobností hudobného života na Slovensku (skladateľov, muzikológov, pedagógov, interpretov, zberateľov ľudových piesní), ďalej zbierky inštitúcií, spolkov a spevokolov, zbierky chórov, kláštorov, kaštieľov a knižníc, ale aj jednotlivé hudobné pamiatky.

Osobné fondy alebo pozostalosti osobností dejín slovenskej hudby môžu obsahovať súkromnú korešpondenciu, korešpondenciu vyplývajúcu z pracovnej činnosti, ale aj korešpondenciu cudziu, týkajúcu sa napríklad ostatných rodinných príslušníkov. K najvzácnejším častiam fondov patria práce autora: skladateľská tvorba, hudobno-teoretické práce (štúdie, monografie, príhovory, prejavy, libretá, scenáre, poznámkový materiál, zošity zo študentských čias, zbierky ľudových piesní a iné), ale aj práce iných autorov. Širokospektrálnou časťou je dokumentárny materiál, ktorý môže zahŕňať vysvedčenia, členské preukazy, dohody, zmluvy, menovacie dekréty, diplomy, vyznamenania, fotografie, programy, pozvánky, plagáty, zápisnice a iné. Nechýbajú ani tlače, najmä výstrižky z novín a časopisov týkajúce sa autora, rôzne drobné tlačoviny, ojedinele aj hudobniny.

Na to, aby sme mohli podať vyčerpávajúce informácie o výskyte písomných hudobných prameňov osobností 20. storočia vo fondoch a zbierkach Literárneho archívu SNK by sme potrebovali vydať samostatného sprievodcu, možno aj viacväzkového. Vzhľadom na množstvo údajov sme sa rozhodli podať základné informácie o tom, čo všetko je možné v našej inštitúcii študovať. Najjednoduchší a najprehľadnejší spôsob, ako tieto pramene prezentovať, je uvedenie zoznamu osobných fondov v závere príspevku. Pre ilustráciu o obsahu niektorých fondov predstavíme v tomto príspevku tri osobné fondy (pozostalosti) osobností 20. storočia väčšieho rozsahu, a to: Tibor Andrašovan (signatúra A CIII), Svetozár Stračina (signatúra A CXC) a Ernest Zavarský (signatúra A LXXXIV).

Korešpondencia v osobnom fonde Tibora Andrašovana pozostáva najmä z blahoprajných telegramov a pozdravných listov k 65. a 70. výročiu narodenia, gratulácií k pracovným úspechom, ale aj k pracovným aktivitám (skomponovanie skladieb, nahrávanie diel v rozhlase, zaradenie diel do dramaturgických plánov, informácie o premiérach jeho skladieb doma a v zahraničí, ako aj hodnotenie jeho skladieb (Na Zemplíne, Čachtická pani). Zároveň dokumentuje bohaté kontakty Tibora Andrašovana so zahraničím. Okrem iného, fond zahŕňa libretá (Cyril a Metod, Na Zemplíne, Čachtická pani, Kráľ bláznov a iné), scenáre koncertov pri príležitosti 70. výročia narodenia Tibora Andrašovana, dokumentárny materiál (fotografie, pozvánky, programy, vizitky, životopis, výstrižky k dielam a pod.) a publikované príspevky o stretnutí a tvorbe Tibora Andrašovana.

Osobný fond Tibora Andrašovana nachádzajúci sa v Literárnom archíve obsahuje

najmä autografy jeho skladateľskej činnosti (zborová, komorná, filmová tvorba, tanečné kompozície a zbory pre SLUK, Lúčnicu a iné folklórne súbory, hudobnodramatické diela a rôzne iné), či už partitúry, klavírne výťahy alebo skice. Celá tvorba Tibora Andrašovana je zosumarizovaná v publikácii Emanuela Muntága *Tibor Andrašovan v personálnej typodokumentácii*, ktorú vydala Matica slovenská v Martine v roku 2001. Pri každom diele je uvedené miesto uloženia spolu so signatúrou. Od jej vydania získal Literárny archív ďalšie rukopisy Tibora Andrašovana, medzi inými napríklad zbory *Ludia a vtáci*, pásmo piesní a tancov *Horehron, Horehron*, koncertný valčík pre klavír a symfonický orchester *Leningradské biele noci*, orchestrálnu hudbu k rozhlasovej hre *Ako išiel Smaš na spoved'*, tanečný obrázok zo Šariša *Čerkaný* v choreografii Štefana Nosáľa, partitúru hudby pre Slovenskú televíziu *Junácka pasovačka* a množstvo ďalších.

Osobný fond Svetozára Stračinu patrí k najmladším fondom Literárneho archívu SNK a svojím obsahom ho môžeme radiť k tým fondom, ktoré zachycujú komplexnú činnosť skladateľa. Už prvá časť akvizície svedčila o tom, že Svetozár Stračina si starostlivo a systematicky uchovával svoje dielo. Pri listovaní partitúr a prechádzaním fondu v hlavne víria všetky filmy, ku ktorým Svetozár Stračina skomponoval hudbu s jeho charakteristickou inštrumentáciou (*Pacho hybský zbojník, Pacho sa vracia, Sváko Ragan, Na baňu klopajú, Vianočné oblátky, Popolvár najväčší na svete, Plavčík a Vratko, Alžbetin dvor, Deduško, Bičianka z doliny, Povstalecká história*). Fond dokumentuje spoluprácu Svetozára Stračinu s Československou, prípadne Slovenskou televíziou, Slovenskou filmovou tvorbou Koliba, Československým rozhlasom. Významná spolupráca Svetozára Stračinu bola s Lúčnicou, so SEUKom a ďalším folklórnymi súbormi, pre ktorých skomponoval množstvo tanečných kompozícií. Tvoril aj pre divadlo a výbornú spoluprácu mal s mímom Milanom Sládkom. Pracovné aktivity Svetozára Stračinu sú doložené nielen hudobnými autografmi. Starostlivo si uchovával aj libretá a scenáre ako podkladový materiál k hudobným kompozíciám. Tvorbu Svetozára Stračinu dopĺňa minútáž hudby k filmovým a divadelným predstaveniam, ale aj zápisy a komentáre k filmom, hudobné vsuvky a rozpisy nástrojov vo forme rukopisných alebo strojopisných poznámok. Popri množstve úprav folklórnych piesní, fond obsahuje významné ocenenia, diplomy a čestné uznania, dokumentárny materiál zo štúdijských rokov autora (vysvedčenia, členské legitimácie), poznámky k súťažiam folklórnych zoskupení, programy, bulletin, plagáty, výstrižky, korešpondenciu, poéziu, úvahy, eseje a štúdie Svetozára Stračinu.

Osobný fond Ernesta Zavarského svedčí o jeho bohatej činnosti. Hudobná verejnosť ho pozná najmä ako autora monografií *Ján Levoslav Bella, Eugen Suchoň – život a dielo*,

Dejiny hudobnej kultúry v Kremnici, Johann Sebastian Bach a ďalších, ktorých viaceré vydania vyšli aj v zahraničí. V súvislosti s písaním týchto monografií je osobný fond Ernesta Zavarského obohatený o korešpondenciu s významnými kultúrnymi a hudobnými predstaviteľmi a inštitúciami, vydateľstvami a vedeckými spoločnosťami doma a v zahraničí. Ďalej obsahuje poznámkový materiál k výskumu a k práci na monografiách o Johannovi Sebastianovi Bachovi, o Jánovi Levoslavovi Bellovi, K dejinám hudby v Kremnici, okrem toho aj štúdie, referáty, prednášky, príspevky, separátne výtlačky, recenzie a posudky.

Menej známou aktivitou Ernesta Zavarského je rekonštrukcia a stavba organov, ktorej sa začal venovať v roku 1946 a táto činnosť je v jeho fonde zaznamenaná do roku 1977. Základná dokumentácia k stavbe a rekonštrukcii organov sa nachádza najmä v prvej časti fondu a týka sa organov v obciach Spišský Štvrtok, Svätý Ondrej, Slovenský Grob, Prievidza, Přebyslavice, Pezinok, Michalany, Bratislava (krematórium), Krupina, Kostolná pri Trenčíne, Dubnica, Bystričany, Belá pri Varíne, Vrútky, Dlhá-Borová, Varín, Štefanov, Molnoš-Nitra, Beluša, Bytča, Svätý Jur, Senica, Poprad, Bratislava - Ružinov, Hlohovec, Valaská Dubová, Sokolníky, Terchová, Modrý Kameň, Krivá na Orave, Borský Svätý Mikuláš, Devínska Nová Ves, Lúky pod Makytou, Myslenice, Oslany, Trnavka, Bratislava Svätá Alžbeta, Vítáz-Široké, Šaštín, Tesáry, Žur-Tomší, Ilava, Skačany, Zemianske Kostolany, Nové Mesto nad Váhom, Komárno, Zemianska Olča, Dolná Súča, domáceho organu a Slovenského chrámového družstva. Dokumentácia zahŕňa návrhy na rekonštrukciu, rozpočet, cenové ponuky, výtvarný návrh, dispozície, menzuráciu, fotografie, kolaudačné protokoly a samozrejme korešpondenciu súvisiacu s celou činnosťou pri rekonštrukcii organov. Pri stavbe a rekonštrukcii organov spolupracoval s organármi v Čechách a na Slovensku. Najlepšie vzťahy mal s organárom Jánom Tučekom z Kutnej Hory a táto spolupráca časom prerástla do priateľských vzťahov.

Okrem osobných fondov a pozostalostí uvedených v závere príspevku sa niektoré skladby nachádzajú aj v zbierke jednotlivín. Upozorňujeme aspoň na niektoré diela Dezidera Kardoša, Jána Krasku, Dezidera Lauku, Rudolfa Országa, Alexandra Moyzesa a Eugena Suchoňa.

Od Dezidera Kardoša uchovávame *Klavírnu suitu*, dielo 5 pozostávajúcu z troch častí (Passacaglia, Notturmo, Groteskný pochod) (sign.: B VI/80), z tretej časti *Groteskný pochod* existuje aj spracovanie pre malý orchester (sign.: B VI/136). K trom rukopisom Jána Krasku patria *Sloboda všetkým sveta národom* pre zbor a malý orchester (sign.: B VI/137), zbor *Hej, Slováci!* (sign.: B VI/84) a koncept pre miešaný zbor *Ballady* (sign.: B V/31). Medzi

jednotlivými rukopisnými pamiatkami sa nachádzajú aj *Slovenské tance pre štvorročný klavír* od Dezidera Lauku. Konkrétne sú to op. 17, č. 1, 4 a 5 (sign.: B VI/71, B V/72, B V/73) a op. 23 (sign.: B VI/74) a aj viacero rukopisných skladieb ďalšieho slovenského skladateľa Rudolfa Országa. Sú to: *12 variácií pre klavír na slovenské témy* (sign.: B VI/86), *Mladý huslista* (sign.: B VI/76), *88 organových interlúdií pre kostolné a štúdijné upotrebenie* (sign.: B IV/54), *Praeludium und Fuge in g moll für Orgel* (sign.: B VI/75), *Téma con Variacione* na pieseň Ovčáci čtvoráci... pre klavír (sign.: B VI/78), *Vence ľudových piesní pre mužský zbor...* (sign.: B VI/79). Obzvlášť vzácny rukopis je *25 Slovenských ľudových piesní* pre klavír (sign.: B VI/77) s kladnými hodnoteniami Viliama Figuša-Bystrého, Jána Levoslava Bellu a Mikuláša Moyzesa vpísanými vlastnou rukou na titulnom liste partitúry. Od Alexandra Moyzesa uchovávame zbojnícku predohru *Jánošík* pre malý orchester (sign.: B VI/135), suitu *Dolu Váhom*, op. 27 pre malý orchester (sign.: B VI/141) a *Sanctus z omše Missa Istropolitana*, dielo 36 v autorovej úprave pre organ (sign.: B VI/81), ako aj scénickú kantátu *Svätopluk*, op. 25 dňa víťazskej básne Jána Hollého (sign.: B VI/142) a od Eugena Suchoňa *Burlesku*, op. 7 pre husle a orchester (sign.: B VI/139) a *Fantáziu pre husle a orchester* (sign.: B VI/143).

Archívne dokumenty je možné študovať v študovni Literárneho archívu SNK prezenčnou formou. Ich prístup a vyhotovenie kópií z nich upravujú viaceré legislatívne predpisy, najmä Bádateľský poriadok LA SNK, Zákon NR SR č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a Vyhláška MV SR č. 628/2002 Z. z., Zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov, Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a ďalšie legislatívne normy.

O tom, ktoré fondy a zbierky je možné študovať v Literárnom archíve SNK informuje aj internetová stránka Slovenskej národnej knižnice www.snk.sk. Na tejto stránke sa nachádzajú aj inventáre analyticky spracovaných fondov a zbierok. Aktualizovaný zoznam fondov a zbierok prinášame v závere tohto príspevku. Rozčlenili sme ich do štyroch kategórií: 1. osobné fondy a zbierky, 2. fondy inštitúcií, 3. historické fondy, 4. piesňové zbierky. Okrem názvu fondu alebo zbierky uvádzame signatúru fondu, časový údaj archívnych dokumentov a počet škatúl, ktoré fond tvoria.

Zoznam zbierok a fondov nachádzajúcich sa v LA SNK

1. Osobné fondy

- Adamec, Vojtech**, A LXXI, 1944 – 1972, 21 škatúl
Andrašovan, Tibor, A CIII, 1944 – 2001, 57 škatúl
Bagin, Pavol, A CLXV, 1947 – 2008, 5 škatúl
Bálent a Kutlík, A XIX, 1766 – 1960, 12 škatúl
Ballo, Ivan, A XCVIII, 1910 – 1979, 8 škatúl
Baník, Anton Augustín, A XC, 1906 – 1971, 50 škatúl
Bateľ, Július, A XLVI, 1484 – 1965, 8 škatúl
Bella, Ján Levoslav, A XLV, 1880 – 1890, 9 škatúl
Bella, Ján Levoslav, A LXXXVIII, 1882 – 1937, 2 škatule
Berka, Miloš a Ladislav, A CXXXVII, 1933 – 1990, 19 škatúl
Bihary, Peregrin, A LXXV, 1920 – 1974, 1 škatuľa
Blahová, Lýdia, A CLXXI, 2. pol. 20. stor., 2 škatule
Bulla, Blažej, A V, 1. pol. 19. – 1. pol. 20. stor., 25 škatúl
Burlas, Ladislav, A CXLI, 1950 – 1992, 1 škatuľa
Caban, Juraj, A CXX, 1917 – 1979, 5 škatúl
Cíger, Anton, A XXXVII, 1. pol. 19. stor. – 1976, 133 škatúl
Cotteli, Honorat, A CLXXVII, 1929 – 1999, 1 škatuľa
Dedek, Michal, pozri fond Francisci, Miloslav
Dusík, Gejza, A CLI, 20. stor., 49 škatúl
Eckhardt-Gramatté (USA), A CXXIX, 20. stor., 6 škatúl
Elbert, Karol, A CLXXV, 20. stor., 24 škatúl
Elen-Kaiser, Jarko, A XCVI, 1943 – 1972, 6 škatúl
Erben, Valentín, A LVI, 1933 – 1950, 8 škatúl
Fajnor, Štefan a Ivan, A XLIX, 1860 – 1926, 2 škatule
Figuš-Bystrý, Viliam, A XXIV, 1892 – 1942, 35 škatúl
Filčák, Karol, A CXXXI, 1957 – 1958, 1 škatuľa
Filípek, Ivan, A LI, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Francisci, Miloslav, A XXV, 1905 – 1920, 13 škatúl
Francisci, Ondrej, A CXCI, 1938 – 1985, 7 škatúl
Fraňo, Ján, A LXXXII, 1930 – 1980, 8 škatúl
Gajdoš, Věslav J., A XXXVIII, 1594 – 1975, 14 škatúl
Galanda, Pavol, A CVI, 1909 – 1945, 1 škatuľa

Galko, Ladislav, A CXLII, 20. stor., 142 škatúl'

Gallas, Ján, A XL, 1. pol. 20. stor., 1 škatuľa

Gallo, Pavol, A XVIII, 1919 - 1963, 3 škatule

Gerhard, Ladislav, A CXXXIX, 1961 – 1993, 20 škatúl'

Geryk, Ján, A XXXII, 1920 – 1945, 1 škatuľa

Gerža, Anton, A CLXXIV, 1. pol. 20. stor., 3 škatule

Greguš, František Štefan, A CXXVI, 1950, 1 škatuľa

Grešák, Jozef, A LXV, 1970, 1 škatuľa

Guzová-Becková, Janka, A CLXVII, 20. stor., 5 škatúl'

Halaj, Ján, A CXLV, 1885 – 1980, 6 škatúl'

Haľamová, Maša, A CLXXXVIII, 1938 – 1971, 1 škatuľa

Hann, Rudolf a Rudolf Orságh, A LXX, 1940 – 1972, 6 škatúl'

Havlíková, Klára, A CLXXVIII, 20. stor., 1 škatuľa

Hirner, Teodor, A LXXIX, 1927 – 1975, 26 škatúl'

Hlíza, Jozef, A CXXXV, 1919 – 1986, 6 škatúl'

Hollý, Pavol, A CXLIV, 20. stor., 3 škatule

Holoubek, Ladislav, A CXVII, 1914 – 1987, 4 škatule

Holúbek, Jozef, A CIV, 1. pol. 20. stor., 9 škatúl'

Horák, Jiří, A CXII, 1921 – 1975, 2 škatule

Hrk, Ján, A CLIII, 1879 – 1989, 14 škatúl'

Hudec, Konštantín, A XXX, 1692 – 1951, 19 škatúl'

Hrušovský, Ivan, A CLXIV, 1939 - 2001, 37 škatúl'

Chmelko, Vojtech, A LVIII, 1933 – 1968, 1 škatuľa

Janeček, František st., ml., A XLIV, 1846 – 1909, 9 škatúl'

Janoška, Imrich, A LXXVI, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa

Jurovský, Šimon, A LIV, 1934 – 1963, 16 škatúl'

Kadavý, Ján, A CXIX, 2. pol. 19. stor., 1 škatuľa

Kafendová, Anna, A CXXI, 1920 – 1970, 1 škatuľa

Klimo, Ján, A LXXX, 1911 – 1973, 3 škatule

Klimo-Hájomil, Bohuslav, A XLVII, 1925 – 1935, 1 škatuľa

Klochán, Jozef, A CLXXXII, 1934 – 1990, 2 škatule

Kolarčík-Fintický, Jozef, A XXVI, 2. pol. 18. stor. – 1976, 70 škatúl'

Kostka, Viliam, A C, 1910 – 1964, 1 škatuľa

Kostková, Anna, A CLXX, 20. stor., 1 škatuľa

Kováčik-Podmagurský, František, A CLXXVI, 1944 – 1972, 12 škatúl’
Kowalski, Július, A CLIV, 1933 – 2008, 69 škatúl’
Král’, Jozef, A LXXVIII, A CXLIII, 1938 – 1991, 4 škatule
Kresák, Mikuláš, A CXXX, 1920 – 1955, 1 škatuľa
Kresánek, Jozef, A XXII, 2. pol. 19. stor. – 1. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Krčméry, Štefan, A XXIX, 1905 – 1920, 16 škatúl’
Krištek, Vojtech, A CLXVI, 1919 – 1972, 2 škatule
Lieskovský, Andrej, A CLXIX, 2. pol. 20. stor., 2 škatule
Lihovecký, Miloš Izák, A XV, 2. pol. 19. stor. – 1920, 2 škatule
Macák, Anton (pseud. Muránsky, Bystrík), A CXXXIV, 1957 – 1969, 3 škatule
Macudziński, Rudolf, A CXVI, 1917 – 1980, 1 škatuľa
Malovec, Jozef, A CLX, 1956 – 1988, 4 škatule
Markovič, Karol, A LXXXI, 2. pol. 19. stor., 1 škatuľa
Milov, Marián Ján, A LVII, 1747 – 1950, 1 škatuľa
Moyzes, Mikuláš, A CII, 1918, 1 škatuľa
Muntág, Emanuel, A CLXXXIV, 1950 – 2007, 20 škatúl’
Novák, Milan (z Martina), A CLXXXV, 20. stor., 12 škatúl’
Očenáš, Andrej, A CLXXXI, 1934 – 1995, 19 škatúl’
Pádivý, Karol, A CXXXVI, 1923 – 2000, 3 škatule
Pálka, Dušan, A CLXXX, 1932 – 1987, 2 škatule
Palovčík, Michal, A CLXI, 1909 – 1999, 54 škatúl’
Parík, Ivan, A XCIV, 1943 – 2004, 20 škatúl’
Pavčo, Alojz, A CLXXII, 20. stor., 8 škatúl’
Pavlovičová-Baková, Ľuba, A CLXXXIX, 20. stor., 47 škatúl’
Pavlovská-Dindová, Oľga, A CXXV, 1959 – 1987, 5 škatúl’
Pejhovský, Antonín, A CLXXIX, 1957 – 1968, 1 škatuľa
Podhradský, Ján, A CXXVIII, 1923 – 1939, 4 škatule
Podprocký, Jozef, A CL, 1966 – 1979, 2 škatule
Potúček, Juraj, A XXIII, 2. pol. 19. stor. – 1999, 34 škatúl’
Rodina Furchovcov, A CXCVII, 1 škatuľa
Rodina Koričánskych, A CXCVI, 1 škatuľa
Rosinský, Jozef, A XXVIII, 1923 – 1946, 11 škatúl’
Ruppeldt, Fedor, A XXXIV, 1891 – 1955, 2 škatule
Ruttikay, Juraj, A CXCI, 1 škatuľa

Rybář, Richard, A CLXIII, 2. pol. 20. stor., 11 škatúl'
Salva, Tadeáš, A LXII, 1955 – 1974, 19 škatúl'
Sedlický, Tibor, A CXCIII, 1947 – 2002, 8 škatúl'
Sloboda, Milan P., A XXVII, 1905 – 1913, 3 škatule
Slujka, Vladimír, A CLXXXIII, 1953 – 2001, 4 škatule
Sojka, Jaroslav, A CXLVI, prelom 19. a 20. stor., 1 škatuľa
Soukup, Jozef, A CXLIX, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Stanček, Ladislav, A CI, 1923 – 1978, 8 škatúl'
Stegerovci, A XLI, 1845 – 1940, 30 škatúl'
Stračina, Svetozár, A CXC, 1941 – 1996, 68 škatúl'
Strnadová-Paráková, Zita, A CV, 1933 – 1980, 2 škatule
Suchoň, Eugen, A LV, 1929 – 1971, 1 škatuľa
Suchý, Ladislav, A LXXXVI, 1819 – 1976, 11 škatúl'
Svoboda, Anton Dobroslav, A LXVIII, 1842 – 1922, 8 škatúl'
Szereday, Karol, A LXI, 1860 – 1879, 2 škatule
Šamko, Emil, A CLXVIII, 20. stor., 1 škatuľa
Šamko, Jozef, A CXIII, 1918 – 1980, 26 škatúl'
Šmíd, Miroslav, A CXCV, 1949 – 2007, 10 škatúl'
Šrobár, Vavro, A CXL, 1920 – 1921, 1 škatuľa
Štauder, Miroslav, A CXCII, 4 škatule
Šteliar, Ferdinand, A LX, 1874 – 1941, 3 škatule
Tasler, Matej, A CXLVII, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Tatiersky, Jozef, A L, 2. pol. 20. stor., 3 škatule
Tvrdoň, Jozef, A XXXI, 1. pol. 19. stor. – 1977, 20 škatúl'
Urbanec, Bartolomej, A XCIII, 1934 – 1983, 31 škatúl'
Václav, Melichar, A CLXXIII, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Vajda, Ondrej, A XXXV, 1950 – 1964, 4 škatule
Vansová, Terézia, A XVI, 1850 – 1873, 1 škatuľa
Valašťan, Bohuslav, A CXXXIII, 1910 – 1975, 19 škatúl'
Valašťan-Dolinský, Ján, A XLIII, 1912 – 1965, 35 škatúl'
Vilím, Bohuš, A CXXXVIII, 1933 – 1943, 18 škatúl'
Vozár, Alojz, A CVII, 20. stor., 1 škatuľa
Wick, Vojtech, A XCVII, 1926 – 1978, 4 škatule
Zavarský, Ernest, A LXXXIV, 1863 – 1995, 55 škatúl'

Zeljenka, Ilja, A CXXIV, 1967 – 1979, 50 škatúl
Zemanovský, Alfréd, A CXXVII, 2. pol. 20. stor., 66 škatúl
Zigmundík, Ján, A XIII, 2. pol. 19. stor., 2 škatule
Zimmer, Ján, A CXXIII, 1955 – 1961, 2 škatule

2. Fondy inštitúcií

Banická dychová hudba na Vindšachte, A XXXVI, 2. pol. 19. stor. – zač. 20. stor., 4 škatule
Hudba k bábkovým hrám Štátneho bábkového divadla v Bratislave, A LXXXIII, 1950 – 1975, 9 škatúl
Hudobné pamiatky z Antikvariátu v Prahe, A LXIII, 1844 – 1902, 2 škatule
Krajská pobočka Zväzu slovenských skladateľov v Banskej Bystrici, A CLVII, 1962 – 1989, 28 škatúl
Libretá oper, operiet a baletov, A LXXII, 1959 – 1974, 2 škatule
Maďarský ochotnícky orchester v Martine, A XCIX, 1906 – 1917, 2 škatule
Plagáty piešťanských festivalov, A CXI, 1956 – 1959, 1 škatuľa
Robotnícky spevokol v Martine, A CXV, zač. 20. stor., 2 škatule
Schola Cantorum, A CLVI, 16. – 20. stor., 10 škatúl
Skladby pre tanečný orchester Čs. rozhlasu v Bratislave, A LXXXV, 1929 – 1950, 64 škatúl
Slovenská spoločnosť pre hudobnú výchovu, A CLXXXVII, 1968 – 1987, 8 škatúl
Slovenský spevácky spolok TATRAN, A XXXIII, 1891 – 1955, 1 škatuľa
Slovenský spevokol v Turčianskom Svätom Martine, A II, A XXIX, A LII, 1872 – 1951, 55 škatúl
Slovkoncert, A CLXXXVI, 1963 – 1989, 1 škatuľa
Spevácky robotnícky spolok Typografia v Bratislave, A XLVIII, 1872 – 1942, 57 škatúl
Spevácky zbor OZVENA, A XX, 1. pol. 20. stor., 3 škatule
Tisovecký spevokol, A LIII, 1. pol. 20. stor., 2 škatule
Ústredie speváckych ochotníckych súborov, A XI, 1949 – 1951, 12 škatúl
Vyššia škola hudobná v Bratislave, A LXXIII, 1956 – 1959, 1 škatuľa
Zväz slovenských speváckych zborov (SSSS), A X, 1928 – 1949, 14 škatúl

3. Historické fondy

Hudobné pamiatky kláštorných a kaštielných knižníc, A XII, 1827 – 1830, 17 škatúl

Hudobné pamiatky MP MS v Bratislave, D IV, 1726 – 1935, 49 škatúl
Hudobné rukopisy z Diviakov, D VII, 1660 – 1831, 8 škatúl
Hudobné rukopisy z Banskej Bystrice, D VI, 19. stor., 5 škatúl
Libretá hudobných diel, A CX, 1807 – 1830, 2 škatule
Hudobné rukopisy z Jasova a Prievidze, A LXXXIX, 18. – 20. stor., 13 škatúl
Podolíneček, A CVIII, prelom 19. – 20. stor., 1 škatuľa
Rímsko-katolícky kostol v Kremnici, A XXXIX, 2. pol. 19. stor., 3 škatule
Rukopisy Šteinerovského antikvariátu v Bratislave, A XVII, 19. stor., 14 škatúl

4. Piesňové zbierky

Bartók, Béla, A VI, 1906 – 1918, 5 škatúl
Bartók, Béla, A XXI, fonografické valce, 10 škatúl
Budinský, Anton, A XCI, 1970 – 1978, 3 škatule
Deme, Dezső, A XLII, 1965 – 1969, 2 škatule
Demo, Ondrej, A LXIX, 1959 – 1973, 6 škatúl
Eisele, Štefan, A CLV, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Halaša, Andrej, A III, 1850 – 1913, 17 škatúl
Halaša, Andrej, A IV, koniec 19., zač. 20. stor., 12 škatúl
Holéczyová, Elena, A CLII, 1. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Holý, Ivan, A CLVIII, 1937 – 1940, 1 škatuľa
Hula, Emil, A VIII, 1. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Javor, Pavol, A XCV, 1971 – 1979, 7 škatúl
Knapp, Štefan, A LXVII, 1900 – 1975, 1 škatuľa
Kubát, Jozef, A LXXXVII, 1948 – 1972, 19 škatúl
Lehotský, Gustáv, A LXXVII, 1904 – 1973, 1 škatuľa
Magut, Anton, A LXXIV, 1920 – 1975, 1 škatuľa
Míča, Jaroslav, A XCII, 1939 – 1994, 20 škatúl
Obyčaje a zvyky z Gerlachova, A CXXII, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Plicka, Karel, A VII, 1924 – 1936, 30 škatúl
Redakčný archív slovenských spevov, A I, 1870 – 1907, 4 škatule
Slovenské ľudové piesne zo Spiša, A CXVIII, 1. pol. 20. stor., 1 škatuľa
Štolz, Juraj, A LXVI, 1920 – 1975, 5 škatúl
Tonkovič, Pavol, A CIX, 1949 – 1952, 5 škatúl
Varečka, Ľudo, A CXLVIII, 2. pol. 20. stor., 1 škatuľa

Vyčislík, Ivan, A CXXXII, 1930 – 1935, 1 škatuľa

Z obce Horné Strháre, A LIX, 1960 – 1970, 1 škatuľa

Zoznam bibliografických odkazov

MUNTÁG, Emanuel. *Tibor Andrašovan v pesonálnej typodokumentácii*. Martin: Matica slovenská, 2001. 324 s. ISBN 978-80-89301-36-2.

BOŽEKOVÁ, Martina. *Ernest Zavorský. Pohľad na významnú osobnosť slovenskej hudobnej historiografie: diplomová práca*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2005. 66 s.

Archívne pomôcky (katalógy, inventáre, akvizičné súpisy) Literárneho archívu SNK.

PÍ SOMNÉ HU DOBNÉ PRAMENE OSOBNOSTÍ 20. STOROČIA V ZBIERKOVOM FONDE ŠVK – LITERÁRNEHO A HU DOBNÉHO MÚZEA

Mgr. Imrich Šimig

ŠVK – Literárne a hudobné múzeum Banská Bystrica

Minulosť i kultúrne dedičstvo možno prirodzene skúmať len na základe historických prameňov. V priebehu dejín sa názory historikov, muzikológov či archivárov na výpovednú schopnosť historických prameňov menili a zväčšoval sa i okruh prameňov o dovtedy nepoznané pramene. Kľúčová časť pramennej bázy hudobného dedičstva však stavia najmä na primárnych hudobných prameňoch t. j. dokumentoch hudby ukrývajúcich znejúcu podobu jej obsahu i funkcie. Význam hudobných rukopisov a písomných prameňov je pre našu súčasnosť aj budúcnosť značný. Ich hodnota vzrastá tým, že nám samy o sebe hovoria omnoho viac ako tlač. Sú nositeľmi informácií nielen o skladbe ako takej, ale často tiež o osobnosti skladateľa, odpisovača či korešpondenta, o dobe a často aj o vzniku skladby. Môžeme na nich vidieť autorské poznámky k skladbe, pripomienky k interpretácii a genéza diela sa pred nami otvára v úplne inom svetle. S ambíciami získavať, spracovávať, ochraňovať a sprístupňovať hmotné aj duchovné dedičstvo a hudobnú kultúru mesta i regiónu vzniklo v Banskej Bystrici v roku 1969 Literárne a hudobné múzeum ako špecializovaná pamäťová inštitúcia umeleckého typu, čím sa v praxi realizoval trend zakladania špecializovaných múzeí na Slovensku, nastúpený v 60-tych rokoch 20. storočia. Široký záber zbierkotvornej činnosti múzea však nebol primárne orientovaný len na notové záznamy hudobných diel, ale i hudobné nástroje, zvukové dokumenty, nahrávky, obrazové materiály, trojrozmerné predmety osobnej potreby s cieľom uchovať, zdokumentovať a prezentovať komplexný obraz osobnosti, udalosti, doby alebo problematiky. Obsahová štruktúra a rozsah zbierkového fondu tak poskytuje príležitosť sledovať hudobné javy a procesy vo vzájomných súvislostiach z minimálne hudobnohistorického či etnomuzikologického pohľadu.

Vzhľadom na špecializáciu ŠVK-Literárneho a hudobného múzea a prirodzené členenie hudobného fondu sú najpočetnejšie zbierkové predmety archívnej povahy (autografy hudobných diel, rukopisy autorov, skladateľov, osobné doklady i korešpondencia), ďalej sú to nototlače, drobné tlače (programy, bulletiny, plagáty k podujatiam, divadelným a hudobným vystúpeniam, separátne výtlačky a pod.), fotografie. Okrem toho sú v zbierkovom fonde

múzea zastúpené aj fóniky (magnetofónové nahrávky, gramoplatne, kompaktné platne), ekraniky (filmy a diapozitívy), výtvarné zbierky a scénografiky reflektujúce posolstvo, inšpiráciu hudobným dielom príp. kompozíciou (obrazy, grafiky, plastiky, návrhy scén a kostýmov, kostýmy, rekvizity a pod.). Príťažlivou skupinou s veľkou múzejnou výpovednou hodnotou sú klasické a ľudové hudobné nástroje, trojrozmerné predmety – mobiliár, osobné predmety. Zbierky dopĺňa bohatá videotéka s audiovizuálnymi nahrávkami osobností, podujatí a predstavení, získavanými dokumentáciou hudobného života a cieľným výskumom. Pomocné členenie fondu delí zbierkové predmety do oblastí vážnej hudby, populárnej hudby, hudobného divadla a etnológie, či presnejšie folklorizmu.

Za vyše štyridsaťštyri rokov pôsobenia inštitúcie odborní pracovníci získali do hudobného fondu múzea formou kúpy, daru a vlastnej činnosti 16.964 jednotiek / 27085 kusov zbierkových predmetov, evidovaných v prírástkovej knihe, spracovávaných prvostupňovo, druhostupňovo i retrospektívne na katalógové lístky vrátane hudobných znakov (textový a notový incipit, poznámky) pri písomných hudobných prameňoch. Prax v nielen posledných rokoch ukázala, že súpisy akvirovaných predmetov a dokumentov, vedených v depozitárnej knihe a zálohujúcich sa v súčasnosti aj v elektronickej podobe, sú niekoľko rokov jediným a dôležitým pracovným materiálom nielen pre múzejníkov, ale aj bádateľov, pokiaľ nie je získaný fond dostatočne spracovaný. Po klasickej lístkovej forme spracovania hudobného fondu je od roku 2005 fond spracovávaný elektronickým spôsobom v rámci projektu Centrálnej evidencie múzejných zbierok (CEMUZ) a v súčasnosti je jeho časť i predmetom národného projektu Digitalizácia múzejných zbierok realizovaného SNM. Využitie múzejného tezauru sa prejavilo najmä v prezentačných aktivitách odborného i popularizačného charakteru, poukazuje na stav výskumu a reprezentatívnosť fondu z hľadiska zastupujúcich reálnych skutočností v spoločnosti.

Koncepcia budovania hudobného fondu v prvých piatich rokoch stavala na záchrane všetkých dostupných historických pamiatok dokumentujúcich hudobnú kultúru a osobnosti regiónu, ako aj na dokumentácii súčasnosti, pričom rešpektovala zameranie odborných pracovníkov múzea. Akvizičnou činnosťou v teréne podľa zámeru internej smernice pre organizovanie teritoriálnych prieskumov, vypracovaného vtedajším vedúcim literárneho oddelenia Jánom Mičovským (Teritoriálny prieskum a zber literárnych a hudobných pamiatok v obciach okresu, Metodický postup)¹ z 28. augusta 1978, ktoré neskôr doplnila PhDr. Ludmila Červená (Návrh na akvizíciu, evidenciu, spracovanie a uloženie zbierkových

¹ Archív ŠVK – Literárne a hudobné múzeum Banská Bystrica (ďalej ŠVK –LHM BB)

drobných tlačí v Literárnom a hudobnom múzeu v Banskej Bystrici, Metodický postup vypracovaný 15. septembra 1978)² sa podarilo vytvoriť hodnotný základ zbierkového fondu s možnosťou informačného a koncepcného rozvoja. Po pokusnom prieskume v obci Čierny Balog v roku 1974 sa postupne uskutočnili prieskumy v ďalších obciach – Hrochoť, Radvaň, Špania Dolina (1975), Poniky (1976), Slovenská Ľupča (1977), Ľubietová, Strelníky, Povrazník (1978), Podbrezová, Horná Lehota, Dolná Lehota, Lopej, Hronec, Osrbliie (1979 – 1980), Šumiac, Švermovo, Červená skala, (1988 – pri cielenej akvizícii ľudových hudobných nástrojov). Výsledkom týchto prieskumov je množstvo získaných cenných pamiatok, dokumentov, ale aj informácií.

Okrem prieskumov v teréne sa záujem pri budovaní hudobného fondu múzea orientoval i na osobný kontakt s hudobnými skladateľmi, žijúcimi v regióne i mimo neho, čím sa získavali a rozširovali fondy žijúcich osobností, ako aj fondy tvorené z pozostalostí na základe kontaktu so žijúcimi rodinnými príslušníkmi. Išlo najmä o fondy Jána Cikkera, Andreja Očenáša, Alfréda Zemanovského, Vojtecha Tátoša, Gregora Roletzkého, Viliama Figuša-Bystrého, Zdenka Mikulu, Tibora Andrašovana, Šimona Jurovského, ale i Pavla Tonkoviča, Braňa Hronca, Igora Bázlika, Svetozára Stračinu a iných. K významným fondom regiónu patria i diela hudobno-teoretického a pedagogického zamerania – celoživotné dielo organológa a hymnológa MUDr. Karola Wurma a hudobného pedagóga Tibora Sedlického. Akvizičné smerovanie Literárneho a hudobného múzea cenne obohatil i amatérsky orientovaný hudobný aktivista múzea s právnickým vzdelaním JUDr. Jaromír Bázlik (1909 – 1997) zaujímajúci sa o hudobný život Banskej Bystrice a okolia v období 1. ČSR, čo publikoval aj na stránkach odbornej tlače (1984). Svojimi excerpami hudobných aktivít tohto obdobia z dobovej regionálnej tlače³ podáva svedectvo o publicistike a jej úrovni pred druhou svetovou vojnou.

Rast fondu umožňoval taktiež kontakt s inštitúciami mestského, okresného i celoslovenského charakteru, ktorý obohacoval fond dokumentácie hudobných prameňov z teritória Banskej Bystrice (v Štátnom okresnom archíve to boli pergamenové notované fragmenty na väzbách mestských kníh zo 16. a 17. storočia, v Krajskom bábkovom divadle scénická hudba, v Československom rozhlase v Bratislave hudobné nahrávky a reálie Pavla Tonkoviča) a najmä z hudobného života regiónu i jeho presahu, sledovaním koncertného života, profesionálnych (Opera DJGT, Trávnickovo kvarteto, Jurovského dychové kvinteto) i amatérskych telies (spevácke zbory, dychové hudby či rocková scéna v Banskej Bystrici).

² Archív ŠVK – LHM BB

³ Zbierkový fond ŠVK-LHM BB, Bázlik Jaromír., ev. č. H-4163

Vývoj hudobného fondu múzea nepriamo súvisel aj s prijatím i riešením paralelných ústavných výskumných úloh ako napr. Idea Slovenského národného povstania v slovenskej, českej a inonárodnej hudbe (hlavný riešiteľ Dušan Dobřík, riaditeľ LHM, od roku 1980 bola hlavnou riešiteľkou Marianna Bárdiová) v rokoch 1975 – 1984, s ktorou súvisel i špecifický akvizičný program. V tejto súvislosti osobitné kontakty múzeum rozvíjalo so Slovenským a Českým fondom, Československým rozhlasom v Bratislave i v Prahe, umeleckými zväzmi doma i v zahraničí. Výsledkom výskumno-dokumentačnej úlohy je evidencia 381 hudobných diel s tematikou SNP.⁴ Časť získaného zbierkového materiálu nespĺňa základné kritériá múzejného predmetu – originálneho prameňa, vzhľadom na to, že ho v značnej miere tvoria kópie autografov diel slovenských skladateľov, ktoré sa v súčasnosti evidujú v pomocnom fonde múzea. Z dokumentačného hľadiska však predstavuje na Slovensku jedinú súhrnnú informačnú databázu diel vytvorených s priamym či nepriamym vzťahom k SNP⁵.

Po roku 1988 sa generálny teritoriálny prieskum už nerealizoval a Fond sa rozvíjal v súvislosti s vedecko-výskumnými úlohami, najmä s prípravou výstav a kompletizáciou nedostatočne dokumentačne doložených materiálov v zbierkovom fonde múzea. Stratégia a tvorba zbierkotvorných programov múzea mala na zreteli podchytenie dokumentovaných javov minulosti i súčasnosti v čo najširších súvislostiach, čomu v praxi okrem samotných zbierkových predmetov napomáhala aj sprievodná dokumentácia i množstvo cenných informácií. V poslednej dekáde 20. storočia k obohateniu zbierkového fondu prispelo i založenie Nadácie Jána Levoslava Bellu (1991 – 2001) a úzke osobité kontakty s vnučkou skladateľa Dagmar Stürli-Bellovou (1920 – 1999), žijúcou vo Viedni. Za získanie hodnotnej akvizície z rodinného prostredia Jána Levoslava Bellu (zakladateľskej osobnosti slovenskej národnej hudby) bolo v roku 1995 múzeum ocenené cenou časopisu Pamiatky a múzeá v kategórii Akvizícia.

Začiatkom 21. storočia vývoj hudobného fondu súvisel najmä s riešením čiastkových vedeckovýskumných úloh vychádzajúcich z ústavných úloh múzea: Tradície výroby a uplatňovania ľudových hudobných nástrojov na Slovensku a Hudobná kultúra Banskej Bystrice a regiónu. Čiastkové úlohy sa zameriavali na dokumentáciu, akvizíciu a základný výskum výroby strunových nástrojov v Strednej priemyselnej škole drevárskej vo Zvolene a na tvorbu nástrojov z rozličných lokalít Slovenska prezentovanú na súťaži Instrumentum Excellence o Cenu Dr. Ladislava Lenga v rámci Folklórnych slávností pod Poľanou v Detve, na folklórnom festivale Koliesko a v rámci vlastnej koncepcie výskumu: SPŠD Zvolen,

⁴ BÁRDIOVÁ, M. *SNP v hudbe*.

⁵ BÁRDIOVÁ, M., ref. 4, s. 40.

Koliesko (2000), heligónky a píšťalky (2001), husle, fujary (2002), gajdy, gajdice (2003). Hodnotu fondu znásobil aj hudobno-historiografickým výskum Osobnosti banskobystrickej hudby, ktorý nadviazal na výskum z predchádzajúcich rokov. V roku 2000 bol obohatený fond osobnosti dychovej hudby (Gregor Roletzký a Vojtech Tátoš), v roku 2000 – 2001 Ján Cikker (1911 – 1989), v roku 2001 – 2002 Viliam Figuš-Bystrý (1875 – 1937), v roku 2003 Anton Július Hiray (1770 – 1842). V súčasnosti je akvizične rozpracovaná pozostalosť Zdenka Mikulu (1916 – 2012), osobný fond interpreta a skladateľa, banskobystrického rodáka Honorata Cotteliho (1941) žijúceho vo Švajčiarsku. Hudobno-historiografický a sociologický výskum zameraný na Tradície rockovej a bigbítovej hudby v Banskej Bystrici akvizične i dokumentačne obohatil fond o zbierkové predmety rôznej povahy.

Regionálna topografia zbierkového záberu vychádzala pôvodne z návrhu na zriadenie múzea, v ktorom sa zriadenie „dôvodilo bohatými literárnymi a hudobnými tradíciami regiónu, kde sa narodili, formovali, žili a pôsobili významné osobnosti (J. L. Bella, V. Figuš-Bystrý, Andrej Očenáš, Ján Cikker, Šimon Jurovský, Pavol Tonkovič, Tibor Andrašovan, Zdenko Mikula, Svetozár Stračina a i.), úsilím, ba nutnosťou dokumentovať bohatý kultúrny život regiónu sústredením a záchranou duchovnej a hmotnej kultúry ľudu a jej sprístupnením verejnosti.“⁶ Geograficky išlo predovšetkým o okres Banská Bystrica s presahmi do okolitých území historickej Zvolenskej župy. Po roku 1989 boli „zberné“ oblasti determinované zmenami v organizácii štátnej správy, ktoré zo vzťahu múzeum – zriaďovateľ menili ich hranice podľa vydaných zriaďovateľských listín a štatútov. „Novým štatútom z 1. 4. 1991 sa Literárnemu a hudobnému múzeu rozšírila pôsobnosť na celé stredné Slovensko, čo privítali najmä kultúrni pracovníci a inštitúcie v južných okresoch, ktoré v oblasti špecializácie múzea dokumentačne neboli temer vôbec pokryté. Po rokovaníach a dohode s vedúcim hudobného oddelenia SNM v Bratislave Dr. Ivanom Mačákom pribudla inštitúcii aj celoslovenská úloha: „Dokumentácia výroby a uplatňovania ľudových hudobných nástrojov v Slovenskej republike“. Tieto zmeny sa pozitívne začali prejavovať aj v štruktúre zbierkového fondu a v kultúrno-prezentačných aktivitách - vo výstavnej a publikačnej činnosti a v organizovaní podujatí“.⁷

Prvý ľudový hudobný nástroj sa do múzea dostal v roku 1976. Na prelome 70. a 80. rokov sa fond naplňal zo žriediel Súťaže výrobcov ľudových hudobných nástrojov. Po roku 2001 sa múzeum posilnilo v prezentačnej činnosti otvorením stálej výstavy Ľudové hudobné nástroje na Slovensku v Grossmanovom dome. Výstava sa v roku 2005 reінštalovala

⁶ BORGULOVÁ, J. Úvod.

⁷ BÁRDIOVÁ, M. *Literárne a hudobné múzeum Banská Bystrica 25 rokov.*

v budove Štátnej vedeckej knižnice. Obe podoby sprevádzal pomerne rozsiahly bulletin. V rokoch 2000 – 2009 sa múzeum podieľalo na organizovaní Súťaže výrobcov ľudových hudobných nástrojov na Folklórnych slávnostiach pod Poľanou v Detve. Za najvýznamnejší fond, ktorý sa v prvom desaťročí dostal do fondov múzea možno považovať zbierku ľudových hudobných nástrojov Svetozára Stračinu. Získané boli aj magnetofónové nahrávky a písomnosti súvisiace s tvorbou gramo-albumov Orava, Liptov, Pohronie, Podpoľanie a Kysuce, Terchovská dolina. Je škodou múzea, že sa ďalšie stračínovské predmety dostali nepochopením manažmentu knižnice do Stredoslovenského múzea, presnejšie Múzea ľudového tanca, ktoré ich spravuje. Múzejná prax postupne zahrnila do činnosti múzea i tvorbu Slovníka folklorizmu obmedzeného na okres Banská Bystrica, čo je prvý slovník tohto typu na Slovensku (2003) a neskôr za veľmi výhodných podmienok i prvú monografiu výrobcu ľudových hudobných nástrojov Tibora Koblička (2007).

Pestrá edičná, publikačná a vydavateľská činnosť patrí z hľadiska prezentácie hudobného fondu múzea k hodnotným aktivitám. „Prvé tituly boli vydávané svojpomocne vo vlastnej réžii, no pri významnejších výročiach alebo udalostiach sa podarilo vydať publikácie aj tlačou. Spočiatku sa k autorskej spolupráci prizývali externí kolegovia, postupne sa, až na výnimočné a opodstatnené prípady, stala aj táto oblasť výsadou interných odborných pracovníkov“.⁸

„Už v roku 1969 začalo múzeum vydávať interné periodikum Literárno-hudobné Pohronie so zameraním na širokú verejnosť. Prvých desať čísel bolo koncipovaných ako správy a informácie o činnosti múzea za uplynulý rok. Jedenáste (1979) a šestnásť (1984) bolo jubilejným zhrnutím výsledkov odbornej práce múzea. Desiate číslo bolo monotematicky venované storočnici Viliama Figuša-Bystrého (1975), dvanásť literárnej tvorbe Václava Chlumeckého (1981) a trinásť číslo tvoril zborník referátov zo seminára Hudba v Banskej Bystrici (1978). Ostatné štyri čísla mali kombinovaný profil - obsahovali základné informácie o činnosti múzea za uplynulý rok, ale priniesli aj viacero príspevkov o významných literárnych osobnostiach, ale aj štúdií novoobjavené rukopisy V. Figuša-Bystrého (M. Bárdiová), Jednota K. Kuzmányho v Banskej Bystrici (V. Čvančarová), Vzťah muzikológie a muzeológie (M. Bárdiová), Folklor a literatúra (N. Host'ovecká). Posledné osemnásť číslo vyšlo v roku 1986.“⁹

S cieľom postupne predstaviť skladateľov a iné tvorivé osobnosti, ktoré pochádzajú z banskobystrického regiónu alebo sú s ním úzko späté, bola v roku 1976 založená edícia Naši

⁸ BÁRDIOVÁ, M. Literárne a hudobné múzeum Banská Bystrica 25 rokov.

⁹ BÁRDIOVÁ, M., ref. 8.

rodáci. Do roku 2002 v nej vyšlo sedemnást' titulov, v ktorých sa postupne objavili Ján Cikker (1976), Andrej Očenáš (1991), Ján Móry (1992), Pavol Tonkovič (1994), Zdenko Mikula (1996), Viliam Figuš-Bystrý (2002) a ďalší. Z hľadiska obsahu sa v nich striedali najmä dva druhy - personálne bibliografie a zborníky z monograficky zameraných konferencií, seminárov, alebo sympózií. Obidva druhy sa ukázali byť pre užívateľov veľmi užitočnými, keďže väčšina z nich venovaná osobnostiam sa stala prvým a niekedy aj jediným zhrňujúcim materiálom o nich. Temer vždy bola ich súčasťou i komplexná informácia o zbierkovom fonde, ktorý v múzeu danú osobnosť dokumentuje. Edícia zároveň pre pracovníkov múzea vytvárala možnosť publikovať výsledky vlastných výskumov.

V stručnom prehľade samotne vydaných titulov a publikácii registrujeme: Viliam Figuš-Bystrý. Zborník z konferencie v Banskej Bystrici 24. - 26. 4. 1975 venovanej 100. výročiu narodenia skladateľa (1976), SNP v hudbe - Katalóg hudobných rozmnožených diel, autorsky pripravený (1985), Piesne zo Zvolenskej Slatiny - Súčasná podoba piesní zo zbierky V. Figuša-Bystrého, 1000 slovenských ľudových piesní (1996), Piesne z Púchovskej doliny - súčasná podoba piesní zo zbierky Jána Geryka (1997), Piesne z Novej Bane - Spevník k FSP Detva (1998), Piesne z Oščadnice - súčasná podoba piesní Alexandra Prica zo Slovenských spevov (1999), Mister Scrooge a operná tvorba Jána Cikkera - zborník zo seminára pri príležitosti premiéry opery v Štátnej opere v Banskej Bystrici (1999), Ľudové piesne o Banskej Bystrici (1999), Viliam Figuš-Bystrý: Tou našou dolinkou - zborové skladby (2003) a ďalšie. Na pôde Literárneho a hudobného múzea sa v roku 1991 zrodila aj spomínaná Nadácia Jána Levoslava Bellu, ktorá tu úspešne pôsobila do roku 2001. Spoločne s Nadáciou vydalo múzeum zborník z medzinárodnej konferencie J. L. Bella v kontexte európskej hudobnej kultúry, ktorá sa uskutočnila v roku 1993. Zborník sa zároveň stal prvým zväzkom novej edície Bibliotheca Musicae Neosólium (BMN, Banskobystrická hudobná knižnica).

Okrem publikácií vydalo múzeum dve SP gramofónové platne (Verní odkazu SNP a Kytica vd'aky), CD nosiče: Len ty, jediná. Ja, du allein - Operetné melódie Jána Móryho (1997), Ján Levoslav Bella - Duchovná hudba (2001), Vám lásky sľub skladám - Výber melódií Jána Móryho (2007), ale i viacero druhov farebných pohľadníc, odznakov. Samostatnou kapitolou vo vydavateľskej práci múzea sú katalógy k jednotlivým expozíciám. Podľa možností sa vydávali katalógy aj k výstavám, ktoré boli a sú koncipované ako súpisy exponátov, stručné informácie o vystavovanej osobnosti, alebo téme, ale častejšie ako súpisy tvorby osobností, alebo tematické zoznamy (folklórne skupiny a súbory v okrese Banská Bystrica, typológia ľudových hudobných nástrojov a i.). Údaje o edičnej a publikačnej

činnosti dopĺňa bohatá publicistická činnosť odborných pracovníkov v tlači, množstvo príspevkov zaznamenaných rozhlasom (Príbehy z múzea) a televíziou, štúdií a príspevkov aj v odbornej tlači, v zborníkoch a publikáciách vydávaných inými inštitúciami.

Dokumentácia bohatého hudobného života regiónu v minulosti i v súčasnosti zostáva jednou z hlavných úloh ŠVK - Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici. Vzácné dokumenty a doklady o kultúrnom dianí na území mesta, zhromaždené v zbierkovom fonde múzea, sa stali dôležitými prameňmi štúdia i poznávania historických súvislostí vo vývine hudobného života a tvorby osobností hudby 20. storočia. Múzeum pravidelne sprístupňovalo výsledky svojej práce odborníkom i širšej verejnosti formou výstav, seminárov, prednášok i publikačnou činnosťou. V roku 1978 pripravilo profilovú výstavu i seminár pod názvom „Hudba v Banskej Bystrici“, ktoré predstavovali prvú komplexnú sondu či exkurz do danej problematiky. Obe podujatia ponúkli množstvo podnetov k ďalšiemu bádaniu a koncepčnému uchopeniu hudobnej histórie mesta v kontexte spoločenských podmienok vývoja kultúrneho diania v jednotlivých časových intervaloch tohto procesu. Všetky následné odborné a popularizačné aktivity, ktoré patria do komunikačnej funkcie múzea vychádzali a vychádzajú, zo zbierkového fondu múzea a zo širokého odborného i umeleckého zamerania ŠVK-LHM kodifikovaného už v zriaďovacích dokumentoch. Zástoj ŠVK – Literárneho a hudobného múzea je preto v podmienkach skromného hudobno-múzejného profilu Slovenska nezameniteľný. Vďaka existencii ustanovizne sa mu podarilo zachrániť historické fondy a mnohé zbierkové predmety, ktoré by už dnes neexistovali. Aktívnou dokumentáciou, spracovávaním, výskumom i prezentáciou sa múzeum snaží byť spolutvorcom hudobného života v meste a napriek zložitej personálnej situácii i naďalej napĺňať želanie zakladateľov, ktorým „chýbalo spojenie medzi dokumentáciou hmotnej kultúry a uchovávaním a využívaním dokladov duchovnej kultúry a duchovných hodnôt. Je nevyhnutné práve v súčasnosti tieto hodnoty ďalej rozvíjať, pretože bez ohľadu na to, či si to v terajšej ťažkej materiálnej dobe spoločnosť alebo štát uvedomuje, nemôže bez týchto hodnôt a jej nositeľov existovať“.¹⁰ Súčasnú trendy v oblasti odbornej a popularizačnej prezentácie kultúrneho dedičstva stavajú na kvalitnej akvizícii, jej spracovaní i následnom výskume v kontextoch. Budovanie on-line katalógu a súpisov zbierkových predmetov, ako aj samotný proces digitalizácie fondov je preto prirodzenou a logickou evolúciou, ktorá by skôr či neskôr mala priniesť ovocie nielen v kultúre štúdia prameňov, ale aj v otázke ich ochrany.

¹⁰ Stratégia rozvoja ŠVK-LHM do roku 2011.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BÁRDIOVÁ, M. *Literárne a hudobné múzeum Banská Bystrica 25 rokov*. Banská Bystrica: Literárne a hudobné múzeum, 1994. ISBN 80-85548-09-7.

BÁRDIOVÁ, M., ed. *Múzeum - domov múz. Sprievodca po expozícii*. Banská Bystrica: ŠVK - Literárne a hudobné múzeum, 2002. ISBN 80-85169-64-9.

BÁRDIOVÁ, M., ed. *Stratégia rozvoja ŠVK-LHM do roku 2011*. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica - Literárne a hudobné múzeum, 2008.

BÁRDIOVÁ, M. Zástoj Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici v hudobnej kultúre Slovenska. In: *Slovenská hudba*. 1999, roč. 25, č.4, s. 520 – 530. ISSN 1335-2458.

BÁRDIOVÁ, M. a J. KLIMEŠ. *SNP v hudbe. Katalóg hudobných diel*. Banská Bystrica: Dom techniky ČSVTS, 1985.

BORGULOVÁ, J. Úvod. In: *Literárno-hudobné Pohronie. Č.16*. Banská Bystrica: Literárne a hudobné múzeum, 1984, s. 5.

ČERVENÁ, Ľ. *Hudobná kultúra v Banskej Bystrici v rokoch 1945 – 2000*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2006. ISBN 80-8083-306-0.

DOBRÍK, D. Úvod. In: *Literárno-hudobné Pohronie. Č 11*. Banská Bystrica: Literárne a hudobné múzeum, 1979, s. 5.

DOBRÍK, D. Úvod. In: *Literárno-hudobné Pohronie. Č 13*. Banská Bystrica: Literárne a hudobné múzeum, 1979, s. 1.

HERČKO, I. a kol. *Dejiny múzejnej kultúry na Slovensku*. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu a Katedra environmentálneho manažérstva Univerzity Matej Bela, 2009. ISBN 978-80-8083-931-4.

LENGOVÁ, J. Odišla Dagmar Sturli-Bellová. In: *Hudobný život*. 1999, roč. 31, č. 6, s. 23. ISSN 1335-4140.

ŠÍPKA, M.. *Krátky slovník folklorizmu okresu Banská Bystrica v 20. storočí*. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica - Literárne a hudobné múzeum, 2003. ISBN 80-85169-70-3.

WAIDACHER, F. *Príručka všeobecnej muzeológie*. Bratislava: SNM-NMC, 1999. ISBN 80-8060-015-5.

HUDOBNÉ PRAMENE OSOBNOSTÍ 20. STOROČIA V SÚVISLOSTI SO ŠTÁTNYM KOMORNÝM ORCHESTROM ŽILINA

Mgr. Matilda Hýrošová, PhD.

ZUŠ Ladislava Árvaya v Žiline

Abstrakt

Hudobné pramene sú dôležitým objektom historiografického výskumu i z hľadiska knižničnej vedy. Cieľom príspevku je prezentovať prieskum rukopisných prameňov hudobných diel v Štátnom komornom orchestri (ŠKO) Žilina ako pomerne mladej hudobnej inštitúcie. Archív ŠKO v Žiline obsahuje v súčasnosti približne 3600 tlačených hudobných dokumentov. Disponuje súhrnným hudobným katalógom, ktorý je spracovaný systémom kartoték. Prieskum bol zameraný na výskyt originálnych rukopisných diel domácich autorov a osobností hudobného života 20. storočia.

Kľúčové slová: Komorný orchester. Hudobné pramene. Hudobný archív. Katalogizácia. Notové rukopisy. Prieskum.

Abstract

Music sources are an important object of historiographical research from the perspective of library science. The aim of paper is to present a survey of manuscript sources of musical works in the State Chamber Orchestra (SKO) Žilina as a relatively young musical institution. Archive SKO Žilina contains currently about 3.600 printed music documents. It has aggregated music catalogue, which is processed by card index system. The survey is focused on the presence of original manuscripts of works by local authors and personalities of musical life of 20th century.

Key words: Chamber orchestra. Music source. Music archive. Cataloguing. Music manuscripts. Research.

Úvod

Hudobné pramene sú dôležitým objektom historiografického výskumu i z hľadiska knižničnej vedy. Cieľom príspevku je prezentovať prieskum rukopisných prameňov hudobných diel v ŠKO Žilina ako pomerne mladej hudobnej inštitúcie. Krátka história však znamená významný prínos nielen pre hudobný život mesta Žiliny, ale predstavuje i priestor pre skúmanie jeho činnosti z hľadiska prínosu v oblasti hudobných prameňov. Podľa poznatkov dostupných autorke nebol dosiaľ publikovaný a ani vykonaný žiadny prieskum tohto zamerania v ŠKO Žilina.

Hudobný archív ŠKO Žilina

Štátny komorný orchester (ŠKO) v Žiline datuje svoj vznik v roku 1974 a ako jediný orchester „mozartovského typu“ na Slovensku si vydobyl významné postavenie nielen v rámci bývalého Československa, ale v krátkom čase sa mu podarilo dosiahnuť vynikajúce renomé aj v zahraničí. Orchester napredoval vďaka kvalite hráčov a ich skúsenostiam. Zárukou kvality boli napríklad prvý šéfdirigent Eduard Fischer (1930 – 1993), ako aj nemenej významní ďalší dirigenti Jan Valta, Leoš Svárovský, či Oliver Dohnányi. Prvým významným úspechom telesa bolo získanie medzinárodného uznania v pozícii festivalového orchestra na Salzburger Festspiele v roku 1977. Neskôr účinkoval orchester na Pražskej jari, na festivale de Bonaguil vo Francúzsku, El Djem v Tunisku, na Sofijských hudobných týždňoch, Flámskom festivale v Belgicku, Katalánskom festivale, Festa Musica Pro v Assisi či na Bratislavských hudobných slávnostiach (Štátny komorný orchester Žilina, 2013).

Orchester sa predstavil v mnohých svetoznámych koncertných sálach ako Veľká sála Petrohradskej filharmónie, Tonhalle Düsseldorf, Gasteig v Mníchove, Kráľovská opera v Bruseli, Concertgebouw v Amsterdame, Metropolitan Art Hall v Tokiu, Symphony Hall v Osake, Pavilhao Atlantico v Lisabone, Teatro Arriaga v Bilbao, Palác hudby v Barcelone, Katedrála sv. Františka v Assisi a v mnohých ďalších. Orchester uskutočnil vyše 2700 koncertov.

V súčasnosti v ŠKO účinkuje 34 členov, prevažne úspešných absolventov konzervatórií a hudobných akadémií v Bratislave, Prahe, Brne a v Žiline, okrem toho, viacerí z nich sú víťazi medzinárodných súťaží a aj naďalej pôsobia ako aktívni sólisti a komorní hráči.

Repertoár Štátneho komorného orchestra je rozsiahly, od diel baroka, romantizmu až po skladby 20. storočia s dôrazom na skladby súčasných slovenských skladateľov (Štátny komorný orchester Žilina, 2013).

Prieskum hudobného archívu

ŠKO Žilina ako hudobné teleso disponuje svojim vlastným hudobným archívom. Archív sa začal postupne formovať od samotného vzniku ŠKO v roku 1974. Fond archívu sa postupne dopĺňal notovými hudobnými dokumentmi. Ich získavanie bolo realizované nákupmi doma i v zahraničí, najmä z bývalej Nemeckej demokratickej republiky, ale aj darmi od iných archívov (napr. Poděbradský archív, archív Michala Karina) a darmi súkromných osôb (Filippi, 2013).

Vkladom do vzniknutého archívu ŠKO Žilina boli tiež diela zo zaniknutého archívu Symfonického orchestra mesta Žiliny (SOMŽ). Významným prvkom získavania prírastkov do archívu je spolupráca hudobných skladateľov s orchestrom pri komponovaní a úpravách skladieb pre samotný ŠKO Žilina.

Za všetkých spomenieme prof. Bohumila Urbana, ktorý osobne prepísal a upravil množstvo skladieb a zároveň sa podieľal na výbere repertoáru ŠKO Žilina.

Archív Štátneho komorného orchestra v Žiline obsahuje v súčasnosti približne 3600 tlačených hudobných dokumentov. V tomto množstve sa nachádza niekoľko notových rukopisov, kópií notových rukopisov a tlačených notových dokumentov.

Archívny fond sa od začiatku spracovával klasickým dokumentačným spracovávaním. Súhrnný hudobný katalóg je spracovaný podľa zásad katalogizácie a dodnes sa využíva systém kartoték, ktorý je vedený ručným spôsobom. Jednotlivé záznamy obsahujú signatúru, autora diela, titulný text, druh materiálu, bibliografické údaje obsahujúce nakladateľské údaje a upravovateľa.

V roku 2013 obstaral ŠKO integrovaný knižničný informačný systém Clavius pre systém Windows. Nebol však dodnes uvedený do prevádzky z dôvodu chýbajúcich kapacít na prvotné naplnenie databázy, a teda celkové rozbehnutie elektronickej evidencie diel v archíve.

Uvedené spracovanie katalógových záznamov umožnilo zvoliť metódu prieskumu úplného prehľadávania všetkých záznamov v katalógu. Zameranie prieskumu na zistenie prítomnosti rukopisných originálnych diel v archíve znamenalo sústredenie sa na domácich autorov a osobnosti hudobného života 20. storočia.

Pri konzultáciách so správcom archívu vyplynulo, že v ŠKO nie sú samostatne evidované hudobné pramene slovenských skladateľov. Z tohto dôvodu boli pri prieskume fyzicky skontrolované vybrané signatúry a preskúmané z hľadiska originality.

V príspevku stručne predstavíme archív z hľadiska pestrosti hudobných dokumentov a tiež najvzácnejšie hudobné dokumenty nachádzajúce sa v archíve Štátneho komorného orchestra Žilina.

V archíve možno nájsť pramene zo všetkých hudobných období, od starej hudby, cez klasicizmus až po skladby dvadsiateho storočia. Nachádza sa tu tiež niekoľko diel súčasných slovenských skladateľov. Viaceré diela písané ručne nemusia byť originálmi, keďže ide o odpisy a rozpisy partitúr ako dôsledok spôsobu kopírovania v danom období.

Mnoho hudobných skladieb (notových záznamov) autorov 20. storočia je uložených ako xeroxované kópie. Je to dôsledok zaužívaného vymieňania si tohto materiálu s inými

hudobnými telesami. Rovnako je však pravdepodobnosť, že pod katalógovým číslom sa skrýva autorovou rukou písaný originál.

Výsledky prieskumu výskytu originálnych hudobných prameňov v archíve možno priblížiť vo dvoch okruhoch

1. notové rukopisy autorské;
2. notové rukopisy upravené inými skladateľmi (z dôvodu úpravy hudobného diela).

Z prvej skupiny sa v archíve ŠKO vyskytujú dva originálne rukopisy diel:

1. Novák Milan: Slovenské koledy pre zbor a orchester (Dnešný deň sa radujme, Vstávajte pastieri, Dobrý pastier, Do mesta Betlema, Do hory, do lesa, Povedzte nám pastierovia, O chýr preblahý);
2. Salva Tadeáš: Ideé (Idea Barbara, Idea Humana, Idea Civilla), 17. 3. 1962,

Tieto hudobné pramene sa nachádzajú v zachovalom stave a obsahujú venovanie ŠKO Žilina, keďže ide o hudobné diela skomponované priamo pre komorný orchester ŠKO Žilina.

Za zmienku stojí skutočnosť, že v archíve ŠKO sa nachádza kópia originálu diela Ladislava Kupkoviča Concert D-dur, č. 5, pre husle a orchester (Horst Zellgewidmet für Violine und Orchester) z roku 2002. Táto kópia je jediná na Slovensku, keďže autor dlhodobo žije v zahraničí.

Z druhej skupiny hudobných diel autorka identifikovala v archíve ŠKO diela štyroch slovenských skladateľov 20. storočia, dovedna šesťskladieb. Ide o upravené skladby pre potreby ŠKO Žilina. Zoznam upravovateľov a nimi upravených skladieb je nasledujúci:

Milan Novák

1. Gruber, Franz Xaver: Tichá noc, verzia 2-3.

Bohumil Urban

2. Bella, Ján Levoslav: Rondo pre sláčikový orchester, úprava pre dychové kvinteto, 10. 8. 2006.
3. Bella, Ján Levoslav: Sonatina op. 4, úprava pre klarinet a sláčikový orchester, január 2007.
4. Bella, Ján Levoslav: Rondo, úprava pre dychové kvinteto.
5. Cikker, Ján: Slovenská suita op. 22, úprava pre Štátny komorný orchester v Žiline.

6. Cikker, Ján: Talianska baletná hudba z tretieho obrazu opery Juro Jánošík, úprava pre Štátny komorný orchester v Žiline, 25. február 1989.
7. Martinů, Bohumil: Tango (Uspávanka), úprava pre sláčikový orchester.
8. Novák, Milan: Uspávanka, úprava pre sláčikové kvinteto.
9. Salva, Tadeáš: Etuda (pre tri husle), úprava pre dychové trio Štátneho komorného orchestra Žilina (na folklórne motívy z okolia Zvolena, 6. 12. 2006.
10. Suchoň, Eugen: Z cyklu skladieb Obrázky zo Slovenska, úprava pre dychové kvinteto: venované Štátnemu komornému orchestru v Žiline, január 2007.
11. Suchoň, Eugen: Sonatína op. 12, č. 1 – pre klavír, úprava pre flautu, klarinet a sláčikový orchester – originál rukopis: venované Štátnemu komornému orchestru v Žiline a jeho sólistom, Žilina, október 2011.
12. Trnavský, Mikuláš Schneider: Trnavská gavota, úprava pre Štátny komorný orchester Žilina. Martin, 21. apríl 1968.

Miloš Váňa

13. Očenáš, Andrej : Vrchárska Pieseň, úprava pre klavírny septet (Tanec lásky, pomalý valčík z baletu).

Jaroslav Vodňanský

14. Kardoš, Dezider: Mierová, partitúra.
15. Moyzes, Alexander: Pieseň pracujúcich, úprava pre zbor a orchester.
16. Urbanec, Bartolomej: Hej slnko vychodí, úprava pre zbor a orchester.

Tieto ručne písané hudobné diela sú tak najviac hodnotnými v archíve ŠKO Žilina.

Záver

Zistené poznatky poukazujú na zameranie hudobného archívu a celej činnosti ŠKO Žilina na komornú hudbu. Prevažujú písané skladby, ktoré sú úpravami hudobných diel pre iné orchestre. Možno konštatovať, že v ŠKO Žilina sa nachádza osemnásť cenných hudobných prameňov osobností hudobného života na Slovensku z 20. storočia, z ktorých je najcennejšou rukopis skladateľa Tadeáša Salvu z roku 1962.

Prezentované výsledky prieskumu hudobných prameňov z hľadiska zastúpenia originálnych dokumentov vo vybranej inštitúcii ŠKO Žilina predstavujú len jeden kameň v mozaike. Prinášajú poznanie do komplexného výskumu výskytu hudobných prameňov

z hľadiska originality rukopisu na Slovensku. Druhotným poznatkom prieskumu je zistenie stavu systematizácie a katalogizácie hudobných diel, ktorá by mala po spustení elektronickej katalogizácie získať novú kvalitatívnu úroveň knižničného spracovania.

Použitá literatúra

FILIPPI, E., 2013. *Štátny komorný orchester Žilina – archív* [online]. Správa pre: Matilda Hýrošová. 13. september 2013 [cit. 2013-17-09]. Osobná komunikácia.

HUDOBNE CENTRUM BRATISLAVA, 2013. *Štátny komorný orchester Žilina* [online]. [cit. 2013-09-09]. Dostupné z: <http://www.hc.sk/src/teleso.php?lg=sk&id=390>

ŠTÁTNY KOMORNÝ ORCHESTER ŽILINA, 2013. *História* [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.skozilina.sk/historia/>

URBAN, B., 2013. *Štátny komorný orchester Žilina – archív* [online]. Správa pre: Matilda Hýrošová. 20. september 2013 [cit. 2013-21-09]. Telefonická komunikácia.

**K PROBLEMATIKE ZOSTAVOVANIA KATALÓGU DIEL
HUDOBNÉHO SKLADATEĽA
(NA PRÍKLADE ILJU ZELJENKU)**

Mgr. Juraj Bubnáš

Hudobné centrum v Bratislave

Hudobné centrum sa pred časom v rámci svojich vydavateľských aktivít rozhodlo zaradiť do edičného plánu aj knihu „Ilja Zeljenka – rozhovory“, ktorá bude obsahovať doteraz nepublikované rozhovory i výber z publikovaných rozhovorov s hudobným skladateľom Iljom Zeljenkom (21. 12. 1932 – 13. 7. 2007). Pôvodným zámerom bolo pripraviť publikáciu k nedožitým 80. narodeninám a k 5. výročiu jeho úmrtia, pripomínaných v roku 2012, vzhľadom na veľký rozsah spracovávaného materiálu sa vydanie muselo odložiť až na rok 2013, resp. 2014. Počas redakčných prác editori publikácie usúdili, že vhodným doplnkom k rozhovorom by mohla byť príloha – skompletizovaný katalóg skladateľskej tvorby Ilju Zeljenku. O jeho zostavenie som bol požiadaný ja, krátko po mojom nástupe na miesto odborného pracovníka pre dokumentáciu hudobných skladateľov v rámci Oddelenia dokumentácie a informatiky Hudobného centra. Spracovanie materiálu a potrebný výskum sa mi podarilo zrealizovať ešte v roku 2012, môžem preto v tomto texte zhrnúť svoje osobné skúsenosti so zostavovaním katalógu diel tohto skladateľa.

Na úvod treba skonštatovať, že kým v Európe a vo svete je bežné, že veľké skladateľské osobnosti majú už spracované a knižne publikované tematické katalógy diel, u nás máme v tomto smere voči našim skladateľom stále podlžnosti. Veľkou výnimkou je tematický katalóg tvorby Antona Zimmermanna, klasicistického skladateľa pôsobiaceho v Bratislave, ktorý spracovala Darina Múdra a v roku 2011 vydalo nemecké vydavateľstvo Peter Lang.¹ Inak boli v prípade niektorých skladateľov publikované len zoznamy diel – buď ako súčasť ich knižných biografíí (napr. Ján Cikker², Ladislav Burlas³, Andrej Očenáš⁴, Eugen Suchoň⁵), alebo boli uverejnené v periodikách (napr. Eugen Suchoň⁶). Väčšinou šlo len

¹ MÚDRA, Darina. *Anton Zimmermann (1741-1781). Thematisches Werkverzeichnis*. Frankfurt am Main: Peter Lang – Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2011.

² PALOVČÍK, Michal. *Ján Cikker v spomienkach a tvorbe*. Prešov: Matúš Music, 1995.

³ KOPČÁKOVÁ, Slávka. *Ladislav Burlas*. Prešov: Prešovský hudobný spolok Súzvuk, 2002.

⁴ PALOVČÍK, Michal. *Andrej Očenáš. Hudobné ozveny domoviny*. Bratislava: ARM 333, 2002.

⁵ ZAVARSKÝ, Ernest. *Eugen Suchoň*. Bratislava: Hudobné centrum, 2008. Ide o reedíciu knihy E. Zavorského z roku 1955, doplnenú o zrevidovaný zoznam diel E. Suchoňa spracovaný P. Šuškom.

o zoznamy diel so základnými informáciami – názvami diel a rokmi vzniku. Výnimku predstavuje Eugen Suchoň, kde spomínané publikácie ponúkajú vyčerpávajúce informácie o dielach, notových vydaniach, nahrávkach a pod.⁷ Ako najuniverzálnejšia publikácia a „rýchly pomocník“ pre orientáciu v tvorbe slovenských skladateľov už viac ako 15 rokov slúži publikácia *100 slovenských skladateľov*⁸, ktorá obsahuje popri biografických autorov aj zoznamy diel s informáciami o obsadení a roku vzniku. Na túto knihu interaktívne nadväzuje webová stránka Hudobného centra⁹, na ktorej sa tieto zoznamy v rámci profilov jednotlivých osobností priebežne aktualizujú a dopĺňajú. Pre úplnosť treba ešte spomenúť, že v posledných rokoch prichádzajú čoraz viac k slovu aj osobné webové stránky samotných skladateľov. Viacerí z nich (napr. Vladimír Godár¹⁰, Ladislav Kupkovič¹¹, Peter Machajdík¹² a i.) na nich podávajú veľmi podrobné a komplexné informácie o svojej tvorbe, aktuálnych koncertoch a pod.

Úloha skompletizovať katalóg diel Ilju Zeljenku bola pomerne náročná, a to v prvom rade z kvantitatívneho hľadiska. Za svojho života patril a doteraz patrí k najplodnejším slovenským skladateľom – počet jeho diel sa blíži k číslu 400, nerátajúc hudbu pre film, rozhlas a divadlo. V prvej fáze som sa preto pokúsil skonfrontovať doteraz publikované čiastkové zoznamy diel (knihy *100 slovenských skladateľov*, zoznam v knihe Yvetty Kajanovej *Rozhovory s Iljom*¹³ a tiež zoznamy v partitúrach skladieb¹⁴) s aktuálnou databázou diel Ilju Zeljenku v Hudobnom centre. Zistil som, že tieto zoznamy obsahujú príliš veľa rozchádzajúcich sa údajov, ktoré treba spresniť. Tým sa mi potvrdila nutnosť druhého kroku – vykonať revíziu priamo podľa partitúr jednotlivých skladieb. Pokúsil som sa preto zobrať do ruky a preskúmať partitúru každej jednej skladby Ilju Zeljenku, ku ktorej je možné sa dostať. V prvom rade som vyhľadal notové vydania Hudobného fondu a Opusu, ďalej skladby nachádzajúce sa v notovom archíve Slovenského rozhlasu a ako posledné prišlo slovu štúdium rukopisov v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine.

⁶ V rámci monotematického dvojčísła časopisu Slovenská hudba venovanému 90. výročiu narodenia E. Suchoňa (Slovenská hudba. 1998, 24, č. 1 – 2), zoznam spracovala Alžbeta Rajterová.

⁷ Súpis tvorby Eugena Suchoňa bol tiež publikovaný aj samostatne.

ŠTILICHOVÁ, Danica. Hudobný skladateľ a teoretik Eugen Suchoň – súpis diel. In: Danica ŠTILICHOVÁ, ed. *Eugen Suchoň (1908 – 1993)*. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Hudobné múzeum, 2008. To však nevnieslo do katalógizácie jeho tvorby jednoznačný poriadok – zoznamy totiž používajú rôzne označenia katalógových čísel.

⁸ JURÍK, Marián a Peter ZAGAR, ed. *100 slovenských skladateľov*. Bratislava: Národné hudobné centrum, 1998.

⁹ <http://www.hc.sk>

¹⁰ <http://www.vladimirgodar.wz.cz>

¹¹ <http://www.ladislav-kupkovic.com>

¹² <http://petermachajdik.weebly.com>

¹³ KAJANOVÁ, Yvetta. *Rozhovory s Iljom*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 1997.

¹⁴ Tieto zoznamy obsahovali predovšetkým partitúry vydavateľstva Opus.

Vďaka rukopisom diel (či už originálnych autografov alebo faximilových vydaní) sa mi takto postupne podarilo objasniť väčšinu sporných rokov vznikov diel, keďže Ilja Zeljenka v 99 percentách zvykol označovať na konci partitúry dátum ukončenia práce na skladbe. Takto sa napríklad podarilo spresniť vznik kantáty *Oświęcim* (1960), spravidla v literatúre uvádzanej s rokom vzniku 1959.

Keď som takto prešiel všetky dostupné partitúry, stále ostávali niektoré diela, ktoré sa na žiadnom zo spomínaných miest nenachádzali. To ma upriamilo na obrátenie sa na interpretov. Je známe, že Ilja Zeljenka veľmi často do svojich diel vpisoval venovanie konkrétnemu interpretovi (ale často to boli aj iné osobnosti, priatelia – nehudobníci), čo bolo často spojené aj s darovaním rukopisu partitúry danej osobe. Zeljenka si spravidla spravil aj vlastnú „kópiu“ (prepis čistopisu skladby) a tú následne dal k dispozícii Hudobnému fondu na prípravu notového vydania. Občas tak ale nespravil alebo sa odpis skladby stratil, a tak partitúra ostala len v rukách daného interpreta. Pokúsil som sa preto o pátrania po nezvestných skladbách priamo u interpretov, ktorí mohli prichádzať do úvahy. Tu som sa stretol s rôznym stupňom spolupráce, avšak moja snaha nebola márna. Niektorí interpreti naozaj mali rukopisy Ilju Zeljenku vo svojom súkromnom archíve a dali mi ich k dispozícii na oxeroxovanie alebo naskenovanie, niektorí sa originálu dokonca vzdali a požiadali ma, aby som ho odovzdal skladateľovej manželke. Takto sa znovu dostali po rokoch „na svetlo“ napríklad *Malé príbehy (5 miniatúr pre chlapčenský zbor)*, ktoré Ilja Zeljenka napísal pre Bratislavský chlapčenský zbor. Skladba *Sedem kompozičných štúdií pre malý orchester* (1962), ktorej originálny autograf som objavil doslova na dne notového archívu Slovenského rozhlasu, tak v novembri 2012 stihla zaznieť na koncerte súboru Quasars Ensemble pod vedením Ivana Buffu (na koncertné pódium sa vrátila po takmer 50 rokoch).

Otázka dedikácií úzko súvisí s problematikou zaradenia do katalógu aj takých skladieb, ktoré možno označiť za vyslovene „súkromné“. Niektoré diela totiž Ilja Zeljenka vytvoril vyslovene ako privátny dar priateľom bez úmyslu, aby sa dielo niekedy dostalo do rúk iných interpretov.¹⁵ V prípade všetkých sa mi nepodarilo získať od majiteľov súhlas na spravenie kópie či možnosť skladbu naskenovať, keďže tieto diela považujú za príliš súkromné. Napriek tomu som sa rozhodol, že aj tieto diela v katalógu uvediem, keďže ich existencia je neodškriepiteľná a nie je možné stanoviť jednoznačne objektívne kritérium, ktoré skladby tohto typu do zoznamu zaradiť a ktoré nie. Mnohí nositelia venovaní už nežijú

¹⁵ Napríklad *Zdravica Lacovi Holáskovi k šesťdesiatke* (1982), *Bodliak – Saši Zeljenkovej k 10. narodeninám* (1975), *Souvenir à 50, Jardovi Kubičkovi k 50. narodeninám* (1980).

a navyše späť sa už niekedy nedá identifikovať, komu presne bola venovaná (napr. *Malej Katarínke na Vianoce 1967*).

Spomeniem ešte niekoľko špecifických problémov, na ktoré som pri bádani narazil. Napriek Zeljenkovej precíznosti v označovaní dátumu dokončenia skladby niekedy môže byť tento údaj aj mätúci. Napríklad, jeho *Tri skladby pre klavír* majú na konci uvedený rok dokončenia 1992. Podarilo sa mi však nájsť partitúru diela *Dve skladby pre klavír*, pri ktorých som zistil, že sú totožné s prvými dvoma skladbami zo spomínaných *Troch skladieb*. Pri jednotlivých častiach sú uvedené dátumy dokončenia s rokmi 1987 a 1988. Skladateľ teda pôvodne skladbu koncipoval ako dvojčasťovú a až o štyri roky neskôr k nej doplnil tretiu časť, dátumy vytvorenia prvých dvoch častí však odstránil (inak v nich nezmenil ani jedinú notu) a skladba tak v definitívnej verzii vyzerá, ako keby celá vznikla v roku 1992. Iným prípadom zásahu do vlastného diela je Zeljenkova *Musica per 3* (2002). Skladba má dve verzie, ktoré sú z pohľadu nôt totožné a líšia sa len obsadením: v jednom prípade je to soprán, trombón a klavír, v druhom soprán, violončelo a klavír. Porovnanie rukopisov ukázalo, že skladateľ v pôvodnej partitúre nahradil trombón violončelom jednoduchým vygumovaním a prepísaním nástroja v záhlaví skladby (keďže nástroje majú podobný rozsah, nebolo potrebné robiť v parte žiadnu ďalšiu úpravu). Dátum dokončenia uvedený na konci však ostal nezmenený, a preto na pohľad nie je možné rozlíšiť, ktorá verzia je pôvodnejšia, resp. kedy k úprave obsadenia došlo.

Prípacom posthumného pretvorenia skladateľovho zámeru sú *Štyri miniatúry pre husle*, ktoré Hudobný fond vydal v roku 2011. Dielo s takýmto názvom sa doteraz v žiadnych zoznamoch nevyskytovalo. Porovnaním s rukopismi som zistil, že pôvodne šlo o štyri samostatné skladby pre sólové husle (všetky spomenutého „súkromného charakteru“, s venovaniami konkrétnym ľuďom). Ich spojenie do jedného cyklu a priradenie názvu *Štyri miniatúry* bolo výlučne rozhodnutím vydavateľa (štyri roky po skladateľovej smrti). Pritom názvy, resp. pôvodné venovania jednotlivých skladieb ostali zamlčané a dielo odteraz figuruje ako autonómne.¹⁶

Veľmi užitočné a zaujímavé však bolo preskúmať v Slovenskej národnej knižnici aj originálne autografy takých diel, ktoré sú bežne dostupné v notových vydaniach. Napríklad som zistil, že Zeljenkovo *Sláčikové kvarteto č. 1* (1963) malo pôvodne iné poradie častí (prvá a tretia časť boli vymenené). Avšak už v prvé notové vydanie (Panton, 1965) a všetky ďalšie

¹⁶ Slovenský huslista Milan Paľa v roku 2010 začal s nahrávaním kompletu slovenskej tvorby pre sólové husle. Hneď na prvé dvoj-CD (Pavlik Records, PA 0073-2/9, 2010) sa rozhodol umiestniť aj všetky diela Ilju Zeljenku. Keďže *Štyri miniatúry pre husle* v tomto období ešte de facto „neexistovali“, dostali sa až na 5. pokračovanie (Violin Solo 5).

reedície toto zmenené poradie zachovávajú a v tejto podobe sa dielo aj hralo a zaznamenalo na nahrávkach. Išlo teda s istotou o autorovo rozhodnutie – predsa je však zaujímavé vedieť, že jeho pôvodná predstava o poradí častí bola v čase komponovania iná.

Z pohľadu prípravy katalógu na publikovanie ešte ostávalo vyriešiť otázku, ktoré všetky informácie pri dielach uviesť. Žiaľ, z priestorových dôvodov v tomto prípade nebude môcť ísť o publikovanie tematického katalógu, tzn. o zoznam obsahujúci aj ukážky incipitov jednotlivých tém každej skladby či aspoň začiatkov častí. Napriek tomu však tento katalóg bude v porovnaní s doteraz publikovanými najúplnejší a verím, že aj najpresnejší. Obsahuje nasledovné informácie: názov, podnázov, obsadenie, autor textu / libreta, rok vzniku, názvy častí, dĺžka, notové vydania, informácia o nahrávkach na nosičoch, a napokon dátum, miesto a mená interpretov premiérového uvedenia.

SKLADBY PRE SÓLOVÉ HUSLE LADISLAVA BURLASA V HUDOBONOM FONDE V BRATISLAVE A VO FONDOCH SNK V MARTINE

Doc. Mgr. art. Karol Medňanský, PhD.

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

Abstrakt

Pre záujemcov o štúdium hudby slovenských skladateľov hudby 20. storočia – tak interpretov ako aj muzikológov – zohrávajú významnú úlohu pri získavaní hudobných materiálov predovšetkým Hudobný fond, Slovenská národná knižnica v Martine a Hudobné múzeum Slovenského národného múzea. Hlavne v Hudobnom fonde a čiastočne v Slovenskom národnom múzeu sú uložené aj kompozície pre sólové husle významnej osobnosti slovenského hudobného života Ladislava Burlasa (*1927). V našej štúdii sa budeme venovať kompozíciám Ladislava Burlasa pre sólové husle a ich kombinácii s inými zoskupeniami – miešaný zbor, orchester, pričom uvedieme ich stručnú deskripciu. Podotýkame, že husľová tvorba Ladislava Burlasa sa teší stálej pozornosti interpretov.

Kľúčové slová: Archívne zbierky. Skladateľ. Tvorba pre sólové husle. Kombinácie sólových huslí. Interpretačný záujem.

Abstract

Ladislav Burlas's compositions for solo violin in Bratislava music fund and in the fund of Slovak national Library in Martin

For the aspirants who want to study music of 20th century Slovak composers and also for their interpreters and musicologists, the music funds play an important part in obtaining music materials, chiefly Slovak Music Fund, Slovak National Library in Martin and Music Museum of Slovak National Museum in Bratislava. Particularly in Music Fund and partly in Slovak National Theatre there are stored the compositions for solo violin of the significant personality of Slovak music life, Ladislav Burlas (*1927).

In our study we deal with his compositions for solo violin in the combination with the other groupings (arrangements) – mixed choir, orchestra, while we describe them briefly. We remark that compositions for violin by Ladislav Burlas receive attention equal to their merits and they won him a wide audience.

Key words: Archival collections. Composer. Works for solo violin. Combinations of solo viols. Performance interest.

Úvod

Záujemcovia o tvorbu slovenských skladateľov nachádzajú primárne pramene reprezentované notovým materiálom predovšetkým v Hudobnom fonde v Bratislave, Slovenskej národnej knižnici v Martine a v Hudobnom múzeu Slovenského národného múzea

v Bratislave. Hudobný materiál k ťažisku našej štúdie – Husľová tvorba Ladislava Burlasa – sa nachádza predovšetkým v Hudobnom fonde v Bratislave a v Slovenskej národnej knižnici v Martine.

Činnosť Hudobného fondu v Bratislave je určená predovšetkým jeho štatútom. Treba však podotknúť, že je veľmi mnohostranná: do popredia vystupuje širokospektrálne ponímaná fondová starostlivosť zameraná na kompozičnú a interpretačnú tvorbu, ako aj publikačnú oblasť. Významné je udeľovanie výročných cien za kompozíciu, interpretáciu, muzikologickú a publikačnú tvorbu, ďalej za oblasť džezu, ľudovej a dychovej hudby, pričom jednotlivé ceny nesú názvy po významných osobnostiach pôsobiacich v minulosti v danej oblasti: Cena Jána Levoslava Bellu za kompozíciu, Cena Frica Kafendu za interpretáciu, Cena Jozefa Kresánka za vedecko-publikačnú činnosť, Cena Ladislava Martoníka za činnosť v oblasti džezovej hudby, Cena Karola Pádívého za činnosť v oblasti dychovej hudby a Cena Pavla Tonkoviča za oblasť ľudovej hudby. Dôležitú úlohu v pôsobení Hudobného fondu (ďalej HF) v Bratislave zohráva jeho vydavateľská činnosť, pričom povinné výtlačky z tejto činnosti sa odosielajú aj do Slovenskej národnej knižnice (ďalej SNK) v Martine. Nie menej význačná je aj predajňa HF a archív HF. Pokiaľ ide o kompozície Ladislava Burlasa, ktorým budeme venovať priestor v našej štúdií – jeho skladby s obsadením sólových huslí – prevažná väčšina z nich je uložená v HF. V HF sa nachádzajú všetky skladby, o ktorých budeme pojednávať, okrem *Cadenza per violino solo č. 2*, tieto noty sa dajú na HF kúpiť. V SNK sú uložené nasledujúce sledované skladby L. Burlasa: *Kadencia č. 1*, *Koncertná sonáta*, *Metamorfózy krás pre zmiešaný zbor a husľové sólo*, *Na strunách a klávesoch*. Tento nepomer je daný hlavne tým, že HF má predovšetkým vydavateľské aktivity, pokiaľ SNK sa venuje archivovaniu daných notových artefaktov.

Osobnosť Ladislava Burlasa

Popredný slovenský hudobný skladateľ, muzikológ, pedagóg a organizátor hudobného života Ladislav Burlas sa narodil 3. apríla 1927 v Trnave. Hudobné nadanie sa u neho prejavovalo už od detských rokov. Ako šesťročný sa začal súkromne učiť hrať na husle. Už od detských rokov účinkoval v trnavskej katedrále v Cirkevnom hudobnom spolku, kde hrával spočiatku druhé husle a po nadobudnutých väčších nástrojových zručností aj prvé husle, pričom sa naučil hrať aj na viole.¹ Vrelý vzťah k husliam mu ostal už počas celého jeho života, čo sa prejavilo neskôr aj v jeho skladateľskej činnosti. Prvým významným učiteľom

¹ KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 16.

hudby mu bol Mikuláš Schneider-Trnavský,² ktorý mu dal aj základy harmónie a kontrapunktu.³ Po maturite na gymnáziu⁴ pokračoval v štúdiu estetiky⁵ a hudobnej vedy⁶ na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a kompozície na Konzervatóriu v Bratislave u Alexandra Moyzesa⁷ (1947 – 1951) a na VŠMU opäť u A. Moyzesa (1951 – 1955). Hneď po absolvovaní štúdia hudobnej vedy v roku 1951⁸ nastupuje na miesto vedeckého pracovníka na Ústav hudobnej vedy SAV. V tejto vedeckej ustanovizni pôsobil potom v rokoch 1951 – 1955 a 1961 – 1990, pričom v rokoch 1964 – 1974 ako jej riaditeľ.⁹ V tomto roku prešla SAV veľkou reorganizačnou zmenou, ktorá znamenala, že vznikol Umenovedný ústav SAV Ladislav Burlas sa stal riaditeľom Sekcie hudobnej vedy.¹⁰ Vyučoval na viacerých slovenských vysokých školách a univerzitách. Učil dejiny hudby a hudobnú teóriu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, na Pedagogickej fakulte v Nitre, na VŠMU v Bratislave, v rokoch 1997 – 2001 na Prešovskej univerzite - Fakulte prírodných vied na Katedre hudobnej výchovy, pričom bol aj členom Univerzitnej vedeckej rady. Od roku 1997 učí kompozíciu na Fakulte múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, pričom v rokoch 2001 – 2005 bol jej dekanom.

V roku 1967 sa habilitoval na docenta a v roku 1993 sa inauguroval na profesora. Významná je organizátorská činnosť Ladislava Burlasa, keď bol v rokoch 1983 – 1989 predsedom Zväzu slovenských skladateľov a začiatkom prvého desaťročia 21. storočia bol predsedom Organizačného výboru Bratislavských hudobných slávností.

Za svoju mnohorakú činnosť získal viacero významných ocenení:

1968 Cena Zväzu slovenských skladateľov za skladbu *Planctus*,

² Mikuláš Schneider-Trnavský (1881 – 1958) bol prvý profesionálne vyškolený hudobný skladateľ, dirigent, pedagóg a organizátor hudobného života. Jeden z najvýznamnejších slovenských skladateľov cirkevnej hudby a umelej piesne.

³ KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 17.

⁴ Počas štúdia na gymnáziu pôsobil aj ako školský organista.

KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 17.

⁵ Ladislav Burlas začal v akademickom 1946/1947 študovať na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave aj hudobnú vedu, dejepis a filozofiu.

KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 18.

⁶ V študijnom odbore hudobná veda študoval u prof. Konštantína Hudeca, nástupcu prof. Dobroslava Orla, zakladateľa slovenskej hudobnej vedy.

KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 18.

⁷ Alexander Moyzes (1906 – 1984) patrí k zakladateľskej generácii slovenskej národnej hudby a slovenskej hudobnej moderny. Ťažisko jeho tvorby je v komornej a symfonickej hudbe.

⁸ Svoju výnimočnú vedeckú erudovanosť dokázal už svojou absolventskou prácou *Duchovná pieseň na Slovensku v 17. storočí*, za ktorú mu bola udelená vedecká hodnosť PhDr. Táto vedecké štúdiá vyšla so štúdiami Antonína Hořejša a Jána Fišera v podobe knižnej publikácie *Hudba na Slovensku v 17. storočí*.

KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 18.

⁹ ZVARA, Vladimír. Burlas Ladislav. In: Marián JURÍK a Peter ZAGAR, ed. 100 slovenských skladateľov, s. 59.

¹⁰ KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 27.

- 1975 3. cena v Československej skladateľskej súťaži za *Koncertnú sonátu* pre sólové husle,
- 1980 Cena Zväzu slovenských skladateľov,
- 1987 Strieborná medaila SAV,
- 1988 Národná cena SSR za skladbu *Stretnúť človeka*,
- 1982 zaslúžilý umelec,
- 1980 Cena Zväzu slovenských skladateľov,
- 1987 Strieborná medaila SAV,¹¹
- 2007 Pribinov kríž II. triedy za významné zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky,
- 2007 Dr. h. c. na návrh Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre,
- 2007 Zlatá medaila Prešovskej univerzity na návrh Vedeckej rady Prešovskej univerzity v Prešove, udelená pri príležitosti 80. narodením skladateľa.
- 2013 Pamätná medaila SAV pri príležitosti 60. výročia založenia

Skladateľská tvorba Ladislava Burlasa

Tvorivý potenciál Ladislav Burlasa sa takmer vyrovnaným pomerom delí na skladateľskú a muzikologickú oblasť. V oboch oblastiach vďaka svojmu talentu, húževnatosti, pracovitosti a náročnosti na seba dosiahol úspechy, ktoré ho radia k výnimočným osobnostiam slovenského hudobného života druhej polovice 20. a začiatku 21. storočia.

Skladateľská tvorba Ladislava Burlasa je veľmi mnohoraká a skladateľ zasiahol výrazným spôsobom predovšetkým do inštrumentálnych žánrov a do oblasti zborovej hudby. Vyberáme z nej:

husľová tvorba: *Sonatina* (1968), *Kadencia* (1974), *Koncertná sonáta* (1974), *Sonáta pre sólové husle* (1975),

klavírna tvorba: *Sonatina* (1978), *Lyrická suita* (1979), *Matici slovenskej* (1987),

komorná tvorba: 3 sláčikové kvartetá, *Poetická hudba pre dychové kvinteto* (1983),

tvorba pre orchester: *Epitaf* op. 3 (1957), 2 symfónie, *Planctus* pre sláčikový orchester (1968), *In memoriam* pre sláčikový orchester (2000), *Hudba pre husle a orchester* (1977), *Koncert pre organ a orchester* (1984),

¹¹ ZVARA, Vladimír. Burlas Ladislav. In: Marián JURÍK a Peter ZAGAR, ed. 100 slovenských skladateľov, s. 59.

zborová tvorba: *Metamorfózy krás* [J. Smrek] pre miešaný zbor so sólovými husľami (1964),
Zvony [M. Rúfus] pre miešaný zbor (1969), *Hymnus času* [J. Kostra]¹² pre mužský zbor (1980), *Z knihy žalmov* pre mužský zbor (1996),

tvorba pre deti: *Deti z nášho domu* pre spev a klavír (1961), *Na strunách a klávesoch* pre husle a klavír (1965),

úpravy ľudových piesní: *Svadobné spevy z Horehronia* pre miešaný zbor a orchester (1957),
Myjavské piesne pre ženský zbor a orchester (1958),

Filmová hudba - krátke filmy

Ladislav Burlas je autorom orchestrálnej a zborovej úpravy Štátnej hymny SR. Obe úpravy zneli už v prvý deň vzniku SR 1. 1. 1993.¹³

Charakteristika Burlasovej skladateľskej tvorby

Skladateľskú tvorbu Ladislava Burlasa možno rozdeliť na tri vývojové etapy:

- a) vplyvy jeho učiteľa Alexandra Moyzesa trvajúce do polovice 60. rokov – skladateľ sa opiera o domáce tradície a modálne rozšírenú tonalitu,
- b) hľadačské obdobie trvajúce do polovice 70. rokov – začína skladbou *Metamorfózy krás* [J. Smrek] pre miešaný zbor a husle,
- c) syntetické obdobie – od polovice 70. rokov prinášajúce :
 - nové sonoristické možnosti, vychádzajúce z Poľskej skladateľskej školy,
 - inšpirácia Bélom Bartókom,
 - syntéza modálnych prvkov s clustrami, dodekafóniou a aleatorikou,
 - plnokrvná muzikalita, vysoká miera expresivity,
 - sklon k meditativnosti, či nostalgickej retrospektíve,
 - komunikatívnosť jeho kompozícií.¹⁴

Muzikologické a pedagogické aktivity L. Burlasa

zaujímajú v jeho profesionálnom živote minimálne rovnocenné postavenie s jeho skladateľskými aktivitami. Je autorom 15 monografií, v ďalších 5 monografiách je spoluautorom,¹⁵ napísal vyše 70 muzikologických štúdií a vyše 50 článkov a statí.¹⁶

¹² Všetci traja básnici, na ktorých text vznikli uvedené zbory, patrí k najvýznamnejším slovenským básnikom 20. storočia.

¹³ ZVARA, Vladimír. Burlas Ladislav. In: Marián JURÍK a Peter ZAGAR, ed. 100 slovenských skladateľov, s. 60.

¹⁴ ZVARA, Vladimír. Burlas Ladislav. In: Marián JURÍK a Peter ZAGAR, ed. 100 slovenských skladateľov, s. 59.

¹⁵ KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 162.

Mimoriadny význam pre slovenskú muzikologickú spisbu majú jeho *Formy a druhy hudobného umenia*,¹⁷ ktoré svojou systematickou a historiografickou kvalitou spracovania nastolenej problematiky prekračujú hranice nášho štátu. Prelomový význam pre systematizáciu vývoja slovenskej hudby v prvej polovici 20. storočia má publikácia *Slovenská hudobná moderna*¹⁸ približujúca evolučné tendencie slovenskej hudby v prvej polovici 20. storočia. Stav slovenskej hudobnej kultúry po 2. svetovej vojne mapuje monografia *Pohľady na súčasnú slovenskú hudobnú kultúru*.¹⁹ Jedným zo základných študijných textov pre budúcich učiteľov hudby študujúcich na univerzitách je vysokoškolská učebnica *Teória hudobnej pedagogiky*.²⁰ Z ďalších monografií menujme *Hudba – komunikatívny dynamizmus*,²¹ ktorá pozostáva z piatich, na hudobnú pedagogiku zameraných, štúdií z rokov 1969 – 1997. Z obsiahnutých štúdií má priam zásadný význam prvá *Hudobná pedagogika v systematike hudobnej vedy*, ktorou položil základ systematiky hudobnej pedagogiky na našom území.²² Mimoriadny historiografický význam pre slovenskú hudobnú vedu má súbor desiatich štúdií, ktorý ako monografia vyšla pod názvom *Hudba – želania a výsledky*.²³ Autor predovšetkým v štúdiu z roku 1957 *Myšlienky o vývine slovenskej národnej hudby* prináša nové názory o zaradení sa našej hudobnej tvorby do kontextu vtedajšieho európskeho hudobného vývoja, ktoré skladateľská obec naplno realizovala v 60. rokoch 20. storočia.

Ladislav Burlas svojim muzikologickým dielom položil základ moderného nazerania na vývojové tendencie slovenskej hudobnej kultúry. Pozoruhodným momentom je široké spektrum jeho muzikologických záujmov, keď zásadným spôsobom zasiahol aj do slovenskej hudobnej pedagogiky a položil základné kamene jej ďalšieho rozvoja. Vedecké dielo Ladislava Burlasa je vzácnym inšpiračným zdrojom pre ďalšie generácie slovenských muzikológov.

¹⁶ KOPČÁKOVÁ, Slávka. Ladislav Burlas, s. 26.

¹⁷ Doteraz vyšla táto publikácia v štyroch vydaniach: Bratislava: ŠHV, 1962. 2. rozšir. vyd. Bratislava: Supraphon, 1967. Bratislava: OPUS, 1978. Žilina: Žilinská univerzita, 2006.

¹⁸ Publikácia vyšla vo vydavateľstve Obzor v Bratislave v roku 1983.

¹⁹ Vydalo bratislavské vydavateľstvo OPUS v roku 1987.

²⁰ Prešov: Prešovská univerzita FHPV, 1997.

²¹ Bratislava: Národné hudobné centrum, 1998.

²² RUTTKAY, Juraj. Hudobno-teoretické dielo Ladislava Burlasa. In: Ľudmila ČERVENÁ, ed. Dva portréty. Ivan Hrušovský a Ladislav Burlas: zborník, s. 47 – 48.

²³ Vyšlo vo vlastnom náklade autora v Prešove v roku 2000.

Tvorba pre sólové husle Ladislava Burlasa

je determinovaná veľkým vzťahom Ladislava Burlasa k tomuto nástroju.²⁴ Už ako 6-ročný sa začal na ne učiť hrať a veľmi zavčasu začal hrať v Cirkevnom spolku v Trnave spočiatku 2. a potom aj 1. husle v tamojšom orchestri, neskôr hral aj na viole. Tento vzťah z detských rokov sa prejavuje aj v jeho skladateľskej činnosti, keď husle v nej zaujímajú popredné postavenia. Tvorbu pre husle L. Burlasa možno rozdeliť do viacerých oblastí:

- a) inštruktívne skladby,
- b) sólové skladby,
- c) skladba so ženským zborom,
- d) skladba pre sólové husle s orchestrom.

Inštruktívne skladby

reprezentuje cyklus desiatich skladieb so sprievodom klavíra *Na strunách a klávesoch pre husle a klavír* (1965): *Preletel vtáčik - Ej, povedzte nám - Hancaj, malé, hancaj - Keď som išiel na vojnu - Ticho že ma zapletajte - Studená rosička - Vyletela húska - Čudujú sa páni - Ideme, ideme - Terchovskí muzikanti*. Ide o ľudové piesne z rôznych regiónov Slovenska, pričom skladateľ využíva zápisy iných zberateľov, ale aj svoje vlastné.²⁵ Husľový part revidoval popredný slovenský husľový pedagóg a virtuóz Aladár Móži. Jednotlivé piesne sa dajú usporiadať do súít: 1 – 4, 5 – 7 – 6, 8 – 10 – navrhuje sám autor.²⁶

Skladby pre sólové husle

predstavujú veľmi ucelený súbor piatich skladieb nesúcich viacero spoločných nástrojovo-technických a skladateľsko-výrazových prvkov. Je to dané zrejme tým, že štyri z piatich skladieb tohto komplexu vznikli v priebehu siedmich rokov – 1968 – 1975. Priam sa natíska hypotetické konštatovanie, že vzhľadom na ich prevažne meditatívny charakter boli ovplyvnené politickou klímou „normalizačného procesu“ sedemdesiatych rokov.

Sonatína (1968) prináša na ranoklasicistickom trojčasťovom pôdoryse sonátového cyklu - *I. Introduzione e toccata – II. Meditazione – III. Finale* zaujímavé prvky hľadania novej zvukovosti huslí. Skladateľ sa nevyhýba niektorým vymoženostiam Novej hudby, ktoré sa prejavujú hlavne využívaním malej aleatoriky v II. časti. Skladba sa vyznačuje výbornou

²⁴ Svedčí o tom aj skutočnosť, že má veľmi peknú zbierku huslí s viacerými vzácnymi nástrojmi.

²⁵ Menej známa je skutočnosť, že Ladislav Burlas sa v 50. a začiatkom 60.- rokov aktívne venoval zbieraniu ľudových piesní.

²⁶ BURLAS, Ladislav. *Na strunách a klávesoch*, s. 3.

husľovou sadzbou, čo hovorí o dokonalom nástrojovom poznaní možností tohto nástroja zo strany skladateľa.

Kadencia pre husle sólo (1974) sa vyznačuje výrazne improvizáčnym charakterom vnútorne. Skladba vnútorne členená na šesť, tempovo a výrazovo kontrastných dielov nepriamo evokuje na vzdialenú druhovo-formovú príbuznosť s *ricercarom*.

Podobné kompozičné a výrazové prvky nesie aj **Cadenza per violino solo č. 2** (1997) venovaná Karolovi Dobiášovi, napriek tomu, že vznikla dvadsaťtri rokov po prvej *Kadencii*. Podobne ide o jednočasťovú skladbu, vnútorne členená na päť dielov, pričom tonálne končí č. 5 a-e¹.

Koncertná sonáta (1974) získala 3. cenu v skladateľskej súťaži k 30. výročiu oslobodenia ČSSR. Technicky náročná kompozícia na pôdoryse dvojčasťového cyklu *Ritornel – Capriccio* evokuje určité barokové vplyvy.²⁷ Skladba prináša široké spektrum husľovej techniky v podobe akordickej hry, dvojhmatov, či technicky náročných behov. Kompozíciu charakterizujú zaujímavé tonálne riešenie, vychádzajúce z podstaty kvintového ladenia huslí, *Ritornel* končí č. 5 g – d¹ a *Capriccio* smeruje do centrálného tónu d¹. Obe tieto tonálne centrá predstavujú dve najnižšie struny huslí.

Sonáta pre sólové husle (1975) mapujúca trojčasťový cyklus²⁸ I. *Allegro energico* – II. *Rubato* – III. *Presto*²⁹ zaujme predovšetkým využívaním netradičného metra 5/8 v II. časti a 3+3/16+2 ...v III. časti.

Kompozícia pre zmiešaný zbor a sólové husle

Metamorfózy krás na text Jána Smreka³⁰ z roku 1964 zaujímajú svojou vyváženou zvukovou symbiózou výnimočné miesto v slovenskej zborovej tvorbe. Mimoriadne esteticko-filozofické posolstvo diela zvyrazňuje jednota slova a hudby, ku ktorej sa skladateľ dopracoval mimoriadne tvorivým spôsobom. Ide o prvé dielo, v ktorom sa Ladislav Burlas výrazným spôsobom zbavil vplyvov svojho učiteľa kompozície z konzervatória a vysokej školy Alexandra Moyzesa. Svojou sonoristikou pripravuje vznik ďalších diel, ako je skladba pre sláčikový orchester *Planctus*, skladby pre sólové husle, či sláčikové kvarteta.

²⁷ Zdá sa nám to úplne logické, pretože barok prináša celý rad mimoriadne technicky náročných kompozícií z pera renomovaných skladateľov ako boli J. B. de Lully, F. X. I. Biber, A. Corelli a ďalší. Ich skladby prinášajú mnohé nástrojovo-technické, ako akustické riešenia v podobe skordatúry - preladenie nástroja do iných intervalov, ako je všeobecne pravidlom, ktoré ovplyvnili aj skladateľov našej súčasnosti.

²⁸ Ide nesporne o vplyvy ranoklasicistického cyklického pôdorysu vychádzajúceho z tradície neapolskej symfonie.

²⁹ Tento cyklus má nesporne po formovej a tempovej stránke svoje korene v ranoklasicistickej štruktúre vychádzajúcej z podstaty neapolskej ouvertúry.

³⁰ Ján Smrek (1898 – 1982), autor pätnástich básnických zbierok, dvoch zbierok pre deti, dvoch operných libriet a viacerých prekladov, patrí medzi najväčších slovenských básnikov 20. storočia.

Skladba pre sólové husle a orchester

Nesporne vrcholným dielom Ladislava Burlasa určeného pre sólové husle so sprievodom orchestra je *Hudba pre husle a orchester* (1977), ktorú v jej podstate možno označiť ako koncert pre husle a orchester. Ide o jednočasťovú kompozíciu,³¹ vnútorne členenú na viacero navzájom nadväzujúcich dielov: *Andante – Allegro ben ritmico – Lento – Allegro – Lento – Allegretto – Allegro*. Skladbu charakterizujú modálne štruktúry, clustre, ako aj vplyvy dodekafónie v jej Bergovskej poľudštenej podobe. Exponovaný technicky náročný sólistický part nie je vo svojej koncepcii samoučelný, ale stojí plne v službách hĺbke výrazu a myšlienkového posolstva kompozície.

Záver

Husle zohrávajú v tvorbe Ladislava Burlasa významnú úlohu. Svojimi zvukovými a výrazovými možnosťami poskytujú skladateľovi široký priestor na vyjadrenie jeho hudobných, ale aj filozofických myšlienok. Všetky husľové skladby sa vyznačujú vysokou expresivitou, ale aj vnútornou intimitou umeleckej výpovede. Husle vo všetkých inštrumentačných podobách sa stali Ladislavovi Burlasovi prostriedkom na vyjadrenie jeho humanistických postojov voči všetkému bezpráviu a násiliu v dobe, v ktorej vznikli. O ich kvalite svedčí skutočnosť, že sú stále súčasťou repertoáru interpretov všetkých generácií. Predovšetkým kompozície pre sólové husle v čase ich vzniku často uvádzal popredný slovenský husľový virtuóz Peter Michalica,³² ktorý ich počas svojho pedagogického pôsobenia v USA zaradil aj do repertoáru svojich študentov. V súčasnosti zaujíma tvorba pre sólové husle Ladislava Burlasa významné miesto nielen v repertoári popredného predstaviteľa mladej husľovej generácie Milana Paľu,³³ ktorý ich všetky v roku 2011 nahral na CD-nosič, ale aj mladého českého huslistu Pavla Burdycha,³⁴ ktorý ich v roku 2012 pri príležitosti

³¹ Jednočasťové riešenie kompozičnej výstavby Ladislavovi Burlasovi zrejme vyhovuje, veď prevažná časť jeho kompozícií, ktoré sme v našom príspevku uviedli, prebralo tento princíp architektonickej výstavby. Neprerušený tok hudobných myšlienok jednočasťovej skladby pravdepodobne skladateľovi umožňuje precíznejším spôsobom vysloviť hudobno-filozofické posolstvo, ktoré poslucháč vníma v kompaktnej a ucelenej neprerušenej podobe.

³² Peter Michalica (1945) významný slovenský husľový virtuóz, profesor husľovej hry na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Koncertoval v mnohých krajinách Európy, v USA, Kanady a v Japonsku. V rokoch 1982 – 1983 pôsobil na Michiganskej štátnej univerzite a v rokoch 1985 – 1988 na Wayne State Univerzity v USA. Je veľkým propagátorom slovenskej husľovej tvorby.

³³ Milan Paľa (1982) patrí medzi najvýznamnejší slovenských huslistov mladsjej generácie. Ťažiskom jeho repertoáru je hlavne hudba 20. a 21. storočia s výrazným podielom slovenskej súčasnej husľovej tvorby.

³⁴ Pavel Burdych patrí medzi popredných českých huslistov mladsjej generácie. V roku 2003 vytvoril s klaviristkou Zuzanou Berešovou Československé komorné duo. V ich repertoári zaujíma popredné miesto aj tvorba slovenských skladateľov pre toto nástrojové obsadenie.

85. narodenín skladateľa hral a bude hrať vo viacerých slovenských a českých mestách. Svedčí to životnosti a mimoriadnej umeleckej kvalite týchto kompozícií.

PRAMENE

BURLAS, Ladislav. *Na strunách a klávesoch*. Praha – Bratislava: PANTON, 1965.

BURLAS, Ladislav. *Sonatina per violino solo*. Praha – Bratislava: Editio Supraphon, 1969.

BURLAS, Ladislav. *Kadencia pre husle sólo*. Bratislava: Hudobný fond, 2007.

BURLAS, Ladislav. *Cadenza per violino solo*. Rukopis. Majetok skladateľa, zapožičané s jeho súhlasom.

BURLAS, Ladislav. *Koncertná sonáta pre husle sólo*. Bratislava: OPUS, 1976.

BURLAS, Ladislav. *Sonáta pre sólové husle*. Bratislava: OPUS, 1978.

BURLAS, Ladislav. *Metamorfózy krás pre miešaný zbor s husľovým sólom*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenského hudobného fondu, 1978.

BURLAS, Ladislav. *Hudba pre husle a orchester*. Rukopis. Xerokópia vyhotovená HF v Bratislave pre študijné účely - O-452a.

BIBLIOGRAPHY

BURLAS, Ladislav. *Slovenská hudobná moderna*. Bratislava: Obzor, 1983.

BURLAS, Ladislav. *Pohľady na súčasnú slovenskú hudobnú kultúru*. Bratislava: OPUS, 1987.

FALTIN, Peter. Úvod. In: Ladislav BURLAS. *Spievajúce srdce Sonáta pre sláčikové sexteto*. Praha – Bratislava: Štátne hudobné vydavateľstvo, 1964, III – IV.

HOLZER, Andreas. *Zur Kategorie der Form in neuer Musik*. Wien: Mille Tre Verlag Robert Schächter, 2011.

HRČKOVÁ, Naďa. *Tradícia, modernosť a slovenská hudobná kultúra 1918 – 1948*. Bratislava: Litera, 1996.

KOPČÁKOVÁ, Slávka. *Ladislav Burlas*. Prešov: Súzvuk, 2002. ISBN 80-968600-7-0.

RUTTKAY, Juraj. Hudobno-teoretické dielo Ladislava Burlasa. In: Ľudmila ČERVENÁ, ed. *Dva portréty. Ivan Hrušovský a Ladislav Burlas: zborník*. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela, 2008, s. 41 – 51.

ZVARA, Vladimír. Burlas Ladislav. In: Marián JURÍK a Peter ZAGAR, ed. *100 slovenských skladateľov*. Bratislava: Národné hudobné centrum, 1998, s. 59 – 62

**2. SPRACOVANIE HUDOBNÝCH
DOKUMENTOV DO INFORMAČNÝCH
SYSTÉMOV,
PRÍNOS PRE BÁDATEĽA A ČITATEĽA,
DIGITALIZAČNÉ PROJEKTY**

DIGITALIZÁCIA AKO PROSTRIEDOK INOVÁCIE VÝUČBY A SKVALITNENIA PERCEPCIE V HUDOBNO-HISTORICKÝCH PREDMETOCH *UČITEĽSTVA HUDOBNÉHO UMENIA* NA PREŠOVSKÉJ UNIVERZITE V PREŠOVE

Prof. Mgr. art. Irena Medňanská, PhD.

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá skvalitnením a zefektívnením počúvania hudby pre študentov študijného programu *Učiteľstvo hudobného umenia* na Prešovskej univerzite v Prešove. V obsahu študijného programu sú hudobno-historické predmety, ktorých zvládnutie je podmienené poznaním diel jednotlivých umeleckých slohov. K naplneniu tohto cieľu zriadila Univerzitná knižnica v spolupráci s katedrou hudby Prešovskej univerzity v Prešove digitálnu hudobnú databázu s digitalizačným pracoviskom a multimediálnou a databázovou študovňou. Digitálna hudobná databáza obsahuje cca 1000 hudobných diel, ktoré slúžia študentom k výučbe a analýze.

Kľúčové slová: Hudobná percepcia. Učiteľ hudby. Dejiny hudby. Digitalizácia. Štúdium hudby. Multimediálna učebňa. Webová stránka YouTube.

Abstract

This submission deals with enhancement and finding more effective ways of listening to music for the students of the study major *Pedagogy of Music Art* at Prešov University in Prešov. The content of the study program includes music – historical subjects, mastering of which is based on knowledge of different compositions of particular artistic styles. To achieve this task, university library in cooperation with music chair at Prešov University in Prešov have created digital music database with digitizing workplace and multi-media and database study place. Digitizing music database consists of cca 1000 musical compositions which help students with analysis and studies.

Key words: Music perception. Music teacher. History of music. Digitizing. Study of music. Multi-media study place. Web page YouTube.

Úvod

Hudba je tým druhom umenia, ktorého obsah je „ukrytý“ v tónoch organizovaných v priestore i čase. Tóny v rôznych usporiadaniach, súvislostiach, s určitými charakteristickými vlastnosťami, ktoré sú v svojom komplexe a zvukovej podobe definované ako výrazové prostriedky hudby, sú výsledkom činnosti umelca a premyslenej skladateľskej práce,

v kontexte vývoja hudobného myslenia ľudstva i kultúrneho vývoja jednotlivých geografických regiónov. Hudba ako zvukový fenomén vytvára jedinečný umelecký systém prenosu informácií racionálneho a emocionálneho charakteru, ktorých vnímanie je procesom auditívnym.

„Hudobné krásno má špecificky hudobný charakter. Chápeme ho ako krásno, ktoré je nezávislé od obsahu prichádzajúceho zvonku a nepotrebuje ho. Krásno spočíva jedine v tónoch a v ich umeleckom spájaní. Zmysluplné vzťahy dráždivých zvukov samých osebe, ich súlad a protiklad, ich let a vzájomné dobiehanie, ich vzostup a doznievanie – práve to predstupuje v slobodných formách pred naše duchovné nazeranie a páči sa nám ako čosi krásne“ (Hanslick, 2010, s. 64).

Toto krátka charakteristika hudby slúži k tomu poukázať na výnimočnosť hudby medzi jednotlivými umeniami, ktorá je determinovaná auditívnym vnímaním. Formy vnímania hudby sú rôzne, vychádzajú z cieľov a zámerov tvorcov, interpretov, manažérov a najmä poslucháčov. Hudba, či aj v poslednom období k nám donesená aplikácia aj množného čísla HUDBY majú okrem primárnej možnosti vnímania „živej interpretácie“ veľký priestor v nahrávkach na zvukových nosičoch¹.

Percepcia hudby ako súčasť hudobnej edukácie

Počúvanie hudby, recepcia, percepcia, či až apercepcia sú pojmy, ktoré majú svoju aplikáciu v hudobnej edukácii. V didaktike hudby používame metódy aktívneho počúvania hudby, Michalovej a Burlasovu koncepciu *Pedagogickej interpretácie hudobného diela* a vychádzajú z potreby diferenciacie počúvania hudby podľa stupňov vzdelávania, typov škôl hovoríme o *percepčnej didaktike* ako samostatnej disciplíne v rámci *Didaktiky hudby*.

Percepcia hudby má dve základné formy realizácie:

- A) živé, priame počúvanie a vnímanie v koncertnej sále, na predstavení s osobnou účasťou,
- B) počúvanie a vnímanie zo zvukového nosiča.

Nie je cieľom tohto príspevku definovať rozdiel medzi týmito dvoma formami z hľadiska psychomotorického i afektívneho, jeho cieľom je predstaviť možnosti a kvalitu percepcie študentov *Učiteľstva hudobného umenia* (1.1.3) na Prešovskej univerzite v Prešove.

¹ Uchovávanie hudby na zvukových nosičoch prekonalo tiež svoj technický vývoj.

Rozsah a obsah historických a teoretických predmetov v študijnom programe 1.1.3 *Učiteľstva hudobného umenia*

Bakalársky stupeň (Bc.) štúdia

Štruktúra študijných predmetov 1. stupňa *Učiteľstva hudobného umenia v kombinácii* je vymedzená odborným profilom absolventa bakalárskeho študijného programu. Študent tu nadobúda odbornú profiláciu v dvoch oblastiach poznania a v muzikologickej a umelecko-praktickej rovine, ako aj vo všeobecnom poznaní teórie a skúsenosti v bloku spoločenskovedného a pedagogicko-psychologického základu.

Odborno-predmetový základ tvorí:

- okruh predmetov muzikologických pozostávajúcich z teoretických, analytických a historických predmetov,
- okruh predmetov etnomuzikologických,
- okruh predmetov interpretačno-praktických,
- okruh predmetov súborových,
- časť z okruhu predmetov systematiky hudobnej pedagogiky (hudobná pedopsychológia a hudobná sociológia).

Prvé dva okruhy predmetov pozostávajú z nasledujúcich konkrétnych predmetov, ktoré majú presný časový rozsah, kreditové vyjadrenie a zadanie ukončenia predmetu.

- *Náuka o hudobných nástrojoch s akustikou*
- *Hudobné formy s analýzou*
- *Hudobný folklór*
- *Dejiny hudby 1*
- *Dejiny hudby 2*
- *Hudba na Slovensku*
- *Dirigovanie a vedenie zboru 1*
- *Dirigovanie a vedenie zboru 2*
- *Ateliér zborového spevu a dirigovania*

Magisterský stupeň (Mgr.)

Obsah programu *Učiteľstvo hudobného umenia v kombinácii* 2. stupňa je z hľadiska zamerania tejto štúdie diferencovaný do nasledujúcich okruhov:

Odborný teoreticko-muzikologický základ tvoria predmety:

- okruh predmetov muzikologických (teoretické, analytické a historické predmety)
- okruh predmetov aplikovanej hudobnej vedy
- okruh predmetov práce v umeleckých súboroch.

Okruh muzikologických predmetov tvoria nasledujúce jednotky v študijnom programe:

- *Percepčná analýza hudby 20. storočia 1*
- *Percepčná analýza hudby 20. storočia 2*
- *Slovenská a česká hudba 20. storočia*
- *Džez a populárna hudba.*

Vyššie prezentované okruhy predmetov zahŕňajú vybrané hudobné diela, ktorých poznanie je spojené s procesom počúvania, percepcie a aktívneho estetického vnímania. Základným predpokladom naplnenia úspešného výsledku tohto procesu je kvalitný zvukový záznam na médiu, ktoré túto kvalitu zaručuje.

Digitálna hudobná databáza Univerzitetnej knižnice Prešovskej univerzity

Digitálnu hudobnú databázu (DHD) buduje Univerzitná knižnica Prešovskej univerzity od konca roku 2002 v spolupráci s vtedajšou Katedrou hudobnej výchovy² Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove. Katedra hudobnej výchovy mala a má vo svojom archíve, ktorý spravuje Univerzitná knižnica Prešovskej univerzity, niekoľko tisíc vinylových platní a nahrávky na mnohých z nich sa ešte zatiaľ verejnej reedície na CD nedočkali. Nastupujúce prehrávacie médium MP3 v polovici minulého desaťročia umožňovalo a zaručovalo oveľa vyššiu kvalitu zvuku, pohotovú orientáciu v skladbách a ich častiach, čo v značnej miere uľahčilo pedagógovi organizáciu hodiny.

Cieľom digitálneho hudobného pracoviska Univerzitetnej knižnice Prešovskej univerzity v Prešove bolo a naďalej je zachovať a reštaurovať nahrávky z vinylových platní a sprístupniť ich študentom a pedagógom na študijné účely. Realizácia projektu digitálnej hudobnej databázy prebieha na dvoch samostatných pracoviskách:

- **Digitalizačné pracovisko**
- **Multimediálna a databázová študovňa**

Digitalizačné pracovisko – jednoduché strihové štúdio vybavené technikou na spracovanie zvukových záznamov z rôznych zdrojov a ich následné uloženie do počítača. Tu sú zvukové

² Katedra hudobnej výchovy vyčlenila pre tento účel jednu zo svojich učební.

súbory spracovávané, upravované a prekonvertované do voľne šíriteľného formátu ogg Vorbis a následne uložené na server. Zároveň je vytvorený ich popis v systéme ALEPH 500 (zastrešuje všetky databázy Univerzitnej knižnice Prešovskej univerzity). Záznamy v databáze sú vytvorené vo formáte UNIMARC v súlade so štandardom ISBD (PM) pre hudobniny“ (Haľko 2004).

Digitalizačné pracovisko

DHD poskytuje štúdium so sledovaním diela v partitúre: *Cikker: Slovenská suita*

Multimediálna a databázová študovňa... „, slúži na vypracovávanie rešerší z domácich i svetových databáz a zároveň je vybavená multimediálnymi počítačmi, na ktorých je možný prístup k Digitálnej hudobnej databáze (DHD). Vyhľadávať v záznamoch DHD sa dá z ktoréhokoľvek počítača pripojeného do siete internet, počúvať nahrávky je však možné len

v tejto študovni, a to kvôli neporušovaniu autorských práv vzťahujúcich sa na jednotlivé hudobné diela. Každý používateľ je pred vypočutím si skladby krátkym oznamom oboznámený s výňatkom z autorského zákona, podľa ktorého má knižnica možnosť vytvoriť si záložnú kópiu diela, ktoré by mohlo byť používaním zničené. V budúcnosti plánujeme rozšíriť prístup k DHD aj z učebne katedry hudobnej výchovy, aby bolo možné použiť hudobné ukážky priamo pri vyučovaní“ (Haľko 2004).

Funkcia databázy

V databáze je možné vyhľadávať pomocou registrov (názvy, autori, kľúčové slová, vydavatelia, autori hudby, autori textu, interpreti sólo, interpreti sprievod, dirigenti, albumy, roky vydania) aj podľa slovných indexov (všetky polia, názvy, autori, autori hudby, autori textu, interpreti sólo, interpreti sprievod, dirigenti, vydavatelia, albumy, kľúčové slová, roky vydania).

V súčasnosti obsahuje DHD cca 1000 záznamov.³ Fond tvoria diela tých skladateľov, ktorých sme vybrali v kontexte obsahu predmetov. Študenti si tak majú možnosť vypočuť všetky diela, ktoré potrebujú k výučbe a analýze.

Výhoda DHD oproti klasickým archívom platní alebo CD nosičov v mnohých iných knižniciach spočíva v tom, že používateľ neprichádza do styku priamo s hudobným nosičom, čím je tento chránený pred poškodením. Pôvodné nosiče sú uschované a nemôže dôjsť k ich opotrebovaniu alebo zničeniu. DHD je tiež oveľa komfortnejšia ako klasické hudobné archívy a poskytuje väčšie možnosti vyhľadávania titulov.

³ *Abecedný zoznam zvukových ukážok v hudobnej databáze Univerzitnej knižnice Prešovskej univerzity v Prešove je katalógom s nasledujúcimi bibliografickými údajmi: č. záznamu, autor, názov diela, rok nahrávky.*

PHP03 Hudba

	Prihlásenie	Odhlásenie	Čítať	Nastavenie	Databáza	Pripomenky a otázky	Pomocník
	Prehliadanie	Vyhľadávanie	Výsledky dopytu	Predchádzajúce dopyty	Moja schránka	RSS	

Vybraté záznamy: Zobrazit' vybraté | Uložit'/Odoslat' | Vytvorit' podmnožinu | Pridat' do mojej schránky
Všetky záznamy: Vybrat' všetko | Zrušit' označenie | Ohodnotit' | Spresnit' | Filtrovat' | Stály dopyt SDI

Výsledky hľadania Slová-všetky polia= bach; Radené podľa: Rok (zostupne)/Autor

Možnosti radenia: [Autor/Rok\(zost\)](#) [Autor/Rok\(vzost\)](#) [Rok\(zost\)/Autor](#) [Autor/Názov](#) [Názov/Rok\(zost\)](#) [Názov/Rok\(vzost\)](#) [Rok\(zost\)/Názo](#)

Záznamy 1 - 10 z 27

(maximálny počet zobrazených a zoradených záznamov je 5000)

Dozadu Dopredu

#	Autor	Názov	Rok	Exempláre
1	☐ Bach, Johann Sebastian	Tocatta a fuga d mol [elektronický zdroj]	2005	
2	☐ Bach, Johann Sebastian	Brandenburg Concerto No. 2 [elektronický zdroj]. 3rd Movement	1994	
3	☐ Chopin, Frederic	Etude in E-Dur [elektronický zdroj]. Op. 10. č. 3	1994	
4	☐ Bach, Johann Sebastian	-album- [elektronický zdroj - album]	----	
5	☐ Bach, Johann Sebastian	Nach dir, Herr, verlanget mich [elektronický zdroj]. BWV 150, 7. Meine Tage in dem Leide	----	
6	☐ Bach, Johann Sebastian	Nach dir, Herr, verlanget mich [elektronický zdroj]. BWV 150, 6. Meine Augen sehen stets zu dem	----	
7	☐ Bach, Johann Sebastian	Nach dir, Herr, verlanget mich [elektronický zdroj]. BWV 150, 5. Jedem müssen von den Winden	----	
8	☐ Bach, Johann Sebastian	Nach dir, Herr, verlanget mich [elektronický zdroj]. BWV 150, 4. Leite mich in deiner Wahrheit	----	
9	☐ Bach, Johann Sebastian	Nach dir, Herr, verlanget mich [elektronický zdroj]. BWV 150, 3. Doch bin und bleibe ich vergnú	----	
10	☐ Bach, Johann Sebastian	Nach dir, Herr, verlanget mich [elektronický zdroj]. BWV 150, 2. Nach dir, Herr, verlanget mich	----	

Záznam v hudobnej databáze

Hudobná databáza Univerzitetnej knižnice, you tube a ďalšie možnosti

S príchodom najväčšieho internetového servera „ You Tube“⁴ www.YouTube.com sa značne znížila frekvencia počúvania hudby v študovni, pretože študenti majú možnosť si diela nájsť na tomto serveri.

Hudobná báza Univerzitetnej knižnice Prešovskej univerzity má v súčasnosti nahrané diela, ktoré si vyžaduje Študijný program *Učiteľstvo hudobného umenia*. Napriek možnostiam *You Tube* zostáva naďalej význam a úloha digitálneho pracoviska v tom, že uchováva tie hudobné diela, ktoré nie sú digitalizované. Medzi takéto diela patria skladby slovenských a českých skladateľov, ktoré boli vydávané na vinylových platniach v Gramoklube Supraphonu, či Pantonu a tieto sa len ojedinele nachádzajú na You Tube.

⁴ www.YouTube.com slúži k šíreniu videa po celom svete. Bol založený v r. 2005 a v dnešnej dobe má aj svoje národné rozhrania. Každý môže slobodne do neho vkladať vlastné videá, čo prináša nekontrolovanú kvalitu, čím sa tam nachádzajú aj veľmi priemerné videá. Veľkou výhodou YouTube je, že pre sledovanie videa nepotrebujeme žiadny špeciálny software a nemusíme sa ani registrovať. Celý web je veľmi prehľadný a ľahko vyhľadateľný. YouTube je fenoménom dnešnej doby s neobmedzenou kapacitou.

Pre lepšiu dostupnosť diel potrebných na počúvanie boli vydané aj ďalšie multimediálne materiály, z ktorých najpoužívanejší je album *Dejiny hudby a umenia pre školu a prax – 4 CD* (príloha č. 1).

Záver

Katedra hudby Inštitútu hudobného a výtvarného umenia Prešovskej univerzity v Prešove aj existenciou tejto hudobnej databázy má možnosti vyučovať muzikologické predmety so zvukovými nahrávkami skladieb, ktoré si môžu študenti počúvať v multimediálnej učebni spolu s partitúrou diela.

Literatúra

BURLAS, Ladislav, 1998. *Hudba-komunikatívny dynamizmus*. Bratislava: Národné hudobné centrum. ISBN 80-88884-10-1.

HALKO, Peter a Martina HALKOVÁ, 2004. Projekty digitalizácie Univerzitetnej knižnice v Prešove. In: *IT lib: Informačné technológie a knižnice*. Č. 2, s. 12 – 15. ISSN 1335-793X.

HANSLICK, Eduard, 2010. *O hudobnom krásne. Príspevok k revízii estetiky hudobného umenia*. Bratislava: Hudobné centrum. 142 s. ISBN 978-80-89427-07-9.

MEDŇANSKÁ, Irena, 1998. Vysokoškolské pedagogicko-umelecké štúdium pre učiteľov hudobného odboru ZUŠ. In: *Perspektívy rozvoja vzdelanosti v Prešovskom kraji v kontexte spoločenských premien a pri vstupe do 21. storočia*. Prešov: Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity, s. 314 – 318. ISBN 80-88885-36-1.

MEDŇANSKÁ, I., 2010. *Systematika hudobnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. 143 s. ISBN 978-80-555-0149-9.

MICHALOVÁ, Eva, 2001. *Estetika hudby*. Banská Bystrica: FHV UMB. ISBN 80-8055-465-X.

Študijný program odbor: 1.1.3 Učiteľstvo hudobného umenia, bakalársky a magisterský stupeň.

Príloha č. 1

Multimediálna učebná pomôcka pre hudobnú edukáciu

- didaktická koncepcia,
- viacdimenziálne využitie v rôznych formách hudobnej edukácie,
- 620 nahraných skladieb,
- dva katalógy súpisu skladieb:
 - A) abecedný,
 - B) súpis poradia diel na jednotlivých CD,
- možnosť samostatného prehrávanie v MP3.

NOVINKA

Rokus®

Vydavateľstvo Rokus
Vám ponúka
novú publikáciu
pod názvom

**Dejiny hudby a umenia
pre školu a prax 4 CD**

Cena 980,- SK

Súčasnou publikácie
sú 4 multimediálne CD:

- CD 1 - OD ANTIKY PO RENESANCIU
- CD 2 - OD BAROKA PO KLASICIZMUS
- CD 3 - ROMANTIZMUS A SECESIA
- CD 4 - PRVÁ POLOVICA 20. STOROČIA

Z obsahu výberáme:
Úžitkové umenie
Architektúra
Výtvorné umenie
Hudobné umenie
Závažné udalosti obdobia

Klára Keilová

Rokus, s.r.o., Šabínovská 55, 080 01 Prešov, tel./fax: 051/771 26 69, e-mail: info@rokus.sk

Cena je uvedená s DPH.

www.rokus.sk

MOŽNOSTI UPLATNENIA NORMY STN ISO 690: 2012 PRI CITOVANÍ DOKUMENTOV SO ZAMERANÍM NA HUDOBNÉ DOKUMENTY

PhDr. Anna Kucianová, PhD.

Slovenská národná knižnica

Abstrakt

V príspevku sú uvedené informácie o obsahu 3. vydania normy STN ISO 690: 2012, ktorá sa zaoberá návodom na tvorbu bibliografických odkazov pre rôzne typy informačných prameňov a ich citovanie. V texte je porovnané nové 3. vydanie normy s predošlými vydaniaми normy STN ISO 690, sú uvedené možnosti uplatnenia normy pre hudobné dokumenty.

Kľúčové slová: Dokumenty. Citovanie dokumentov. Bibliografické odkazy. STN ISO 690: 2012. Slovensko.

Abstract

The article provides information on the content of the third edition of STN ISO 690: 2012 standard dealing with instructions on how to create the bibliographic references for different types of information sources and their quotations. The text also compares the new third edition of the standard with previous versions of STN ISO 690 standard and lists the possibilities of the standard application and problems occurring within the standard for music documents.

Keyword: Documents. Citing of documents. Bibliographical references. STN ISO 690: 2012. Slovakia.

Abstrait

L'article fournit des informations sur le contenu de la troisième édition de norme STN ISO 690: 2012 qui traite des instructions sur la façon de créer des références bibliographiques pour les différents types de sources d'information et leurs citations. Le texte compare également la nouvelle troisième édition de la norme avec les versions précédentes de norme STN ISO 690 et indique les possibilités de l'application de standard pour les documents musicaux.

Motsclés: Documents. Citer des documents. Références bibliographiques. STN ISO 690: 2012. Slovaquie. Documents musicaux.

V súčasnosti často preferovanou témou je etika písania vedeckých, odborných a kvalifikačných prác. Je potrebné, aby autori všetkých typov prác, či už ide o odborných, vedeckých pracovníkov alebo študentov, využívali príslušné existujúce normy týkajúce sa problematiky citovania a tvorby bibliografických odkazov. Ich cieľom je predovšetkým presná identifikácia zdroja, aby boli uvedené všetky dôležité údaje, ktoré sú povinné pri tvorbe bibliografického odkazu. Dôležité je aj poradie jednotlivých údajov, ktoré

umožňujú identifikovať príslušný zdroj a **najvýznamnejšou zásadou je použitie jedinej metódy citovania v celom texte dokumentu.**

V oblasti metód citovania sa využívala medzinárodná norma ISO 690: 1987, ktorá bola zameraná na citovanie a tvorbu bibliografických odkazov klasických zdrojov a norma ISO 690-2: 1997, ktorá sa zaoberala citovaním a tvorbou bibliografických odkazov elektronických zdrojov. V Slovenskej republike sa využívali normy STN ISO 690: 1998 pre klasické zdroje a STN ISO 690-2: 2001 pre elektronické zdroje. Po viacerých rokoch diskusií a úprav vznikla a bola oficiálne publikovaná norma ISO 690: 2010, čo je už jej tretie, podstatne zrevidované vydanie. Toto nové vydanie zároveň ruší vyššie uvedené medzinárodné normy týkajúce sa tejto problematiky. Odborníci z Technickej komisie ISO/TC 46 t.j. spracovatelia textu sa rozhodli zlúčiť obe pôvodné normy do jedného spoločného textu, ktorý obsahuje nielen popis citovania a tvorby bibliografických odkazov tradičných klasických zdrojov, ale aj rôznych typov elektronických publikácií a ich častí, ako aj rôznych špecializovaných druhov informačných zdrojov. V Slovenskej republike sa pracovalo na preklade uvedenej normy a v máji 2012 vydal Slovenský ústav technickej normalizácie v Bratislave slovenskú verziu normy pod názvom STN ISO 690: 2012, Informácie a dokumentácia. Návod na tvorbu bibliografických odkazov na informačné pramene a ich citovanie (STN 01 0197). Norma poskytuje návod na tvorbu citácií a bibliografických odkazov pre diela, ktoré nie sú primárne bibliografické. Je možné ju použiť na tvorbu bibliografických odkazov a citácií všetkých druhov informačných prameňov, či už ide o monografie, seriály, príspevky, patenty, kartografické materiály, elektronické informačné pramene vrátane počítačového softvéru a databáz, hudby, zvukových záznamov, tlačí, fotografií, grafických a audiovizuálnych diel a pohyblivých obrázkov. Norma sa nevyužíva pre citácie určené na strojovú analýzu a právne citácie, ktoré majú vlastné normy. Zarážajúce je, že norma uvádza, že nepredpisuje štýl a interpunkciu, ale príklady v nej sú uvedené zásadne v takej podobe. Žiaľ treba poznamenať, že sa v norme vyskytuje množstvo chýb a nepresností, ktoré záverečná redakcia vydavateľa neustriešla, predovšetkým ide o chyby už v anglickej verzii, ktoré ostali neopravené a príklady vlastne odporujú metodickým pokynom, ktoré sú uvedené alebo sa vyskytujú rozdiely v príkladoch uvedených v základných častiach normy oproti príkladom uvedeným v prílohe.

Celková štruktúra normy je v porovnaní s predošlými normami úplne inak usporiadaná a prepracovaná. Obsahuje 15 základných kapitol (s. 6-31), 3 informatívne prílohy A,B,C (s. 32-48) a na záver bibliografiu diel (s. 49), ktoré boli použité pri tvorbe uvedenej normy.

Prvá časť je venovaná definovaniu predmetu normy. Sú v nej uvedené jednotlivé druhy informačných zdrojov, ktorými sa uvedená norma zaoberá. Podstatne sa rozšírili jednotlivé druhy elektronických zdrojov, ale pribudla aj tvorba bibliografických odkazov viacerých špeciálnych druhov dokumentov – kartografických materiálov, hudobnín, zvukových dokumentov, fotografií, grafických a audiovizuálnych dokumentov a ďalších informačných zdrojov. V norme je uvedené, že sa netýka legislatívnych materiálov a sivej literatúry, ale viaceré príklady sú v norme uvedené a sú aj v zozname bibliografických odkazov. Ďalším problémom je aj to, že norma nepredpisuje konkrétny štýl odkazu alebo citácie, príklady použité v norme nenariaďujú štýl a interpunkciu. Vyzerá to tak, že spracovatelia nechceli používateľom spôsobiť problémy a zväzovať im ruky, ale výsledok je taký, že práve táto voľnosť spôsobuje obrovské množstvo problémov. Každý používateľ pôjde podľa použitých príkladov a je tu možnosť širokého spektra použitej interpunkcie, čo spôsobí len ďalšie problémy a otázky. Norma síce deklaruje jednotnosť interpunkcie v príkladoch, ale práve táto jednotnosť nie je v norme dodržaná a v množstve príkladov sa vyskytli chyby, nejednotnosť a rozdiely v základnej textovej časti a v príkladoch.

Druhá časť normy obsahuje zoznam termínov a definícií, ktoré sa vyskytujú v norme. Je uvedených 17 definícií, ktoré prezentujú rôzne termíny – napr. niektoré typy informačných zdrojov, vybrané bibliografické údaje, ale množstvo dôležitých údajov, ktoré by používateľ očakával a potreboval, lebo sa vyskytujú v norme, tu chýba, čo je na škodu veci a je problémom pochopiť, na základe čoho bolo vybratých len 17 uvedených definícií.

Tretia časť je venovaná piatim základným zásadám pri tvorbe bibliografických odkazov. Informácie uvedené v odkaze musia jednoznačne identifikovať dokument. Tvorca odkazu určuje úroveň špecifickosti odkazu podľa toho, na čo a akým spôsobom sa použije. Použité údaje by mali byť podľa možnosti prevzaté z citovaného informačného zdroja. Údaje v odkaze by mali obsahovať označenie kópie či verzie, čo je dôležité predovšetkým pri meniacich sa online dokumentoch. Vo všetkých odkazoch v dokumente by sa mala použiť jednotná schéma štýlu, formátu a interpunkcie, bez ohľadu na to, aké sú použité v jednotlivých preberaných informačných zdrojoch.

Štvrtá časť je vlastne úvodom k častiam 5 – 15. Obsahuje pokyny a informácie o prameňoch získavania údajov, o transliterácii, o používaní skratiek, o interpunkcii a typografii a o poradí prvkov. Základnými zdrojmi pre získavanie údajov sú predovšetkým pramene vyskytujúce sa na dokumente, t.j. titulná strana alebo jej ekvivalent, rub titulnej strany, obálka alebo etiketa, obal a sprievodná dokumentácia. Údaje, ktoré sa nevyskytujú v informačnom zdroji, by mali byť uvedené v hranatých zátvorkách. Údaje uvedené v inom

písmene možno transliterovať v súlade s príslušnou medzinárodnou normou. Akceptované bibliografické termíny možno uvádzať skratkami v súlade s pravidlami uvedenými v norme ISO 832. Tak, ako v predošlej kapitole, aj tu je uvedené, že by sa mal použiť jednotný systém interpunkcie a typografie, t.j. každý prvok odkazu by mal byť od nasledujúcich prvkov zreteľne oddelený interpunkciou. V rámci tejto kapitoly je uvedené poradie prvkov, v akom by mali nasledovať za sebou v zázname: meno tvorca (tvorcov), názov, označenie média, poradie vydania, miesto a vydavateľ, dátum, názov edície, číslovanie v rámci položky, štandardné identifikátory, informácie o dostupnosti, doplňujúce všeobecné informácie. Drobná zmena sa vyskytuje v poradí štandardných identifikátorov, ak sa vyskytujú, sú uvedené pred informáciami o dostupnosti.

Piata časť sa zaoberá pravidlami tvorby údajov o tvorcoch informačných zdrojov. Ako tvorcovia môžu byť uvedené osoby alebo organizácie zodpovedné za obsah citovaného dokumentu. Sú uvedené viaceré roly v stanovenom poradí. Žiaľ, v žiadnom bode nie je jednoznačne uvedený spôsob zápisu jednotlivých rol autorov, iba v príkladoch je uvedená skratka roly editor, ale tiež v rôznych podobách, preto je potrebné túto podobu zjednotiť, odporúča sa skratka s malým písmenom, uvedená za čiarkou. Pri uvedení osobných mien, v prípade potreby, môžu byť uvedené aj doplňujúce údaje na rozlíšenie rovnakých mien. Je možné uviesť aj korporatívnych autorov do autorských údajov, ale je dôležité, aby to bolo v autoritatívnej podobe podľa národného súboru korporatívnych autorít. Pri rovnakých údajoch je možné doplniť údaje napr. o sídle do hranatých zátvoriek, aby bolo možné rovnaké údaje rozlíšiť. Pri korporáciách je dôležité aj uvádzanie nadriadenej a podriadenej inštitúcie. Množstvo autorov nie je obmedzené, môžu byť uvedení aj viacerí. Pri encyklopédiách nebudú uvádzaní autori, ale názov. Rovnako pri zborníkoch z konferencií môže byť uvedený ako prvý prvok názov konferencie. Môžu byť uvádzaní aj podružní tvorcovia a pôvodcovia viacerých vydaní. Dôležité je aj uvádzanie pseudonymov, ak je známy, tak ho možno uviesť, ak pseudonym nie je oficiálne známy a nie je dovolené ho odkryť, tak tento údaj nie je možné uviesť. V prípade anonymných diel citovaných prostredníctvom metódy systému meno a dátum (harvardský systém) sa môže miesto mena tvorca uviesť pojem „Anonym“. Prvý autor sa uvádza tak, ako v predošlej norme, v inverzii, lebo je základným radiacim prvkom. Priezvisko autora je uvedené vždy verzálami, za ním je čiarka a krstné meno alebo jeho skratka. Jednotliví autori sú navzájom oddelení čiarkou, už sa nevyskytujú dva oddeľovače, pomlčka bola zrušená. Rozdiel je však v tom, že druhý a každý ďalší autor je v prirodzenom slovoslede a nie v inverzii. Rozdiel je aj v počte uvedených autorov, je možné uviesť aj desať autorov, ale ak sa uvádzajú viacerí autori, tak musia byť uvedení všetci alebo iba prvý autor

a skratka et al. Novinkou je pri viacerých autoroch uvedenie spojky „a“ pred posledným autorom (v angličtine je to spojka and, pred ktorou je čiarka, ale v slovenčine sa spojka „a“ uvádza bez čiarky podľa gramatických pravidiel slovenčiny). V norme sa žiaľ slovenský príklad s viacerými autormi a spojkou „a“ neuvádza, sú tam len anglické príklady. Je dôležité, že v textoch sú uvedené pravidlá o použití národných zvyklostí pri zapisovaní krstných mien a príp. mien ďalších. Čo sa týka uvádzania organizácií a skupín, uvádza sa autoritatívny názov a uvádza sa verzálami. V prípade uvedenia doplnku je tiež rôzne uvádzaný, buď v hranatých zátvorkách alebo okrúhlych zátvorkách, správne sú okrúhle zátvorky. Chybne sú uvádzané aj údaje pri organizáciách typu ministerstiev a organizácií typu štátnej správy bez úvodného geografického vstupného prvku. Tieto údaje by mali byť uvedené v jazyku normy t.j. v slovenčine. K doplnkom patrí aj uvádzanie odkazov pod hlavným názvom a dokonca aj pod názvom konferencie, hoci možnosť uvedenia tohto údaju je tiež popísaná na dvoch miestach a zase rôznym spôsobom.

Šiesta časť je venovaná pravidlám o zápise názvových údajov v odkazoch. Sú uvedené mnohé pravidlá zápisu jednotlivých typov názvových údajov, ktoré však boli uvedené aj v predošlej norme. Základným názvom je ten, ktorý je uvedený v predpísanom zdroji popisu. Ďalej sa uvádzajú pravidlá pre uvedenie alternatívnych názvov, ďalších názvov a podnázvov, dlhých názvov, nejednoznačných alebo nesprávnych názvov, prípady žiadnych názvov, t.j. doplnenie názvu v hranatých zátvorkách, pravidlá pre preklady názvov, pravidlá pre názvy seriálových publikácií, kľúčových názvov, predchádzajúcich alebo nasledujúcich názvov, pravidlá pre skracovanie názvov periodík v súlade s normou ISO 4. Dôležité sú pravidlá pre rozlišovanie názvov príspevkov a názvov zdrojových dokumentov, pretože kurzívou sa vždy uvádza názov zdrojového dokumentu. Práve pri uvádzaní týchto údajov sa vyskytuje množstvo chýb. Zmena je aj pri uvádzaní slova In:, ktoré sa uvádza s dvojbodkou. Slovo In: sa uvádza pri citovaní článkov alebo kapitol z monografií, ale pri citovaní z periodík nie je povinné. Spracovateľ si môže vybrať dve formy, kompletnú alebo skrátenú formu, citovania z periodík. Rovnako je to aj pri zborníkoch, kde sa však navrhuje uvádzanie In: na odlišenie od periodík. Spracovateľ sa však môže rozhodnúť aj pre jednotnú formu uvádzania a všetky príspevky z periodík, zborníkov a ostatných informačných zdrojov uvádzať s In:, ale v celom súbore to musí byť jednotne. Zmena a zjednotenie je aj v uvádzaní názvu zdrojového periodika, za ktorým jednoznačne nasleduje bodka a medzera, nemení sa v závislosti od toho, aký údaj nasleduje za ním, ako to bolo v predošlej norme. Zmena je aj v uvádzaní názvu a podnázvu, medzi týmito dvomi údajmi je dvojbodka, ale má medzeru iba za sebou, nie aj pred sebou, ako to bolo predtým a ako je to v bibliografickom zázname, čo sa

javí ako nelogické, pretože interpunkcia vždy vychádzala z odporúčaní ISBD. Súčasťou názvových údajov je aj uvedenie údajov o názve konferencie a informačný zdroj bude uvedený pod týmto údajom a v prípade, ak sa popisuje rovnaká konferencia, možno doplniť dátum a miesto konania konferencie.

Siedma časť obsahuje inštrukcie o označení média, pre uvedenie informácií o druhu informačného prameňa alebo o forme, v ktorej je sprístupnený. Údaj sa vkladá do záznamov za názov informačného zdroja do hranatých zátvoriek a uvádza sa v jazyku spracovateľa.

Ôsma časť obsahuje pravidlá pre uvádzanie údajov o vydaní a aktualizovaných verziách. Údaje o vydaní sa nemenia oproti predošlej norme. Doplnkom sú údaje o aktualizovaných verziách, ktoré je potrebné uviesť, aby bolo jasné, ktorá verzia sa cituje, o ktorú aktualizáciu ide, príp. dátum alebo rok.

Deviata časť obsahuje pravidlá pre uvádzanie údajov o výrobe t.j. vydavateľských údajov - miesto vydania, vydavateľstvo a rok vydania. Väčšina údajov sa uvádza rovnako, ako v predošlej norme. Miesto vydania či výroby môže byť s doplnkom, ak je to potrebné. V prípade viacerých vydavateľov sa uvádza prvý z nich. Rok vydania sa uvádza tak, ako je uvedený v primárnom zdroji. Pri elektronických zdrojoch sa môže uviesť aj presnejší dátum podľa normy ISO 8601. V prípade, že nie je uvedený, treba doplniť aspoň približný dátum. Vyskytuje sa aj viac dátumov príp. rozpätie dátumov pri seriálových vydaniach. Zvláštnosťou tejto normy je, že údaje o mieste vydania a vydavateľstve sú povinné pre všetky druhy informačných zdrojov, čo bude spôsobovať veľké problémy predovšetkým pri elektronických dokumentoch, kde sa tieto údaje vo veľa prípadoch nevyskytujú, ale aj pri rozpise periodík, kde sa tento údaj doteraz vôbec neuvádzal a považuje sa v mnohých prípadoch za úplne zbytočný. Zmena je aj v prípade interpunkcie medzi miestom vydania a vydavateľstvom, dvojbodka nasleduje tesne za miestom vydania a medzera je len za dvojbodkou pred vydavateľstvom.

Desiata časť je venovaná číslovaniu a stránkovaniu. Prekvapujúcou zmenou je, že sa vôbec neuvádza rozsah, t.j. počet strán pri dokumentoch monografického typu. V ďalších odsekoch sú pravidlá o zápise lokalizácie príspevku v periodiku so skratkami o ročníku, čísle a stranách, na ktorých je rozpisovaný príspevok. Novinkou je doplnok podľa amerických citačných štýlov, kde je jednoduchý model zápisu týchto údajov bez akýchkoľvek skratiek. (Napr. *Knižnica*. 2001, 2(11-12), 662.)

Jedenásta časť obsahuje pravidlo o uvedení názvu a číslovania edície. Údaje by sa mali uviesť tak, ako sú uvedené na informačnom zdroji. Táto časť neobsahuje zmeny.

Dvanásta časť je venovaná identifikátorom. Uvádzajú sa všetky identifikátory, ktoré sa vyskytujú, ich uvedenie je povinné, čo je zmenou oproti predošlej norme.

Trinásta časť obsahuje údaje o umiestnení určitého exemplára dokumentu. Tento údaj sa môže vyskytovať pri rukopisných alebo iných typoch dokumentov. V prípade potreby sa uvedie údaj Umiestnenie: a doplní sa spresňujúci údaj o mieste a názve depozitára, kde je citovaný dokument uložený a uvedie sa aj jeho signatúra príp. iný lokalizačný údaj. Zaujímavosťou je, že v použítom príklade je uvedená autorka dokumentu s rokom narodenia a úmrtia v zátvorke, ale vysvetlenia k tomuto údaju nie sú uvedené.

Štrnásť časť poskytuje stručné pravidlá o doplnkových informáciách poznámkového charakteru, ktoré môžu byť súčasťou niektorých odkazov. Môžu to byť údaje o klasifikáciách, o veľkosti, o cene a dostupnosti, údaje o pôvodných jazykoch alebo prekladoch použitých v texte, o registrovaných obchodných známkach, príp. ďalšie informácie relevantné vzhľadom na odkaz.

Pätnásť časť je venovaná špecifickým kategóriám informačných prameňov – elektronickým informačným prameňom, audiovizuálnym materiálom, kartografickým materiálom, filmom, videám, vysielaniam, grafickým dielam, hudbe, patentom, edíciám správ, normám a podobným publikáciám. Údaje pre elektronické zdroje sú vo väčšine prípadov prevzaté z predošlého vydania normy ISO 690-2. Sú to údaje pre elektronické monografie, databázy, počítačové programy, elektronické seriálové publikácie, elektronické konferencie, blogy a elektronické správy. Sú to rôzne typy údajov o type média, o požiadavkách na systém, o vydaní, o dátume citovania, o dostupnosti a prístupe, o údajoch pre počítačový softvér. V norme je uvedený nový pojem miesto pojmu citovaný je použitý pojem viewed, čo je prekladané ako zobrazený. Prikláňame sa naďalej k používaniu pojmu citovaný so skratkou cit. Zmena je aj v uvádzaní dostupnosti. Uvádza sa skrátenejší pojem Dostupné z:. Už nie je potrebné uvádzať adresu v hranatých zátvorkách, aby bol údaj priamo prístupný na vyhľadávanie. Novinkou je aj uvádzanie identifikátora „doi“. Iné identifikátory však uvádzané nie sú. V rámci tejto časti sú uvedené niektoré špecifické dodatky pre audiovizuálne materiály, kartografické materiály, filmy, videá, vysielania, grafické diela, hudbu.

Príloha A obsahuje informácie o metódach citovania. Je to veľmi prekvapujúce, že autori zvolili v treťom vydaní lokalizáciu metód do prílohy. Spracovatelia zachovali tri základné metódy citovania, ktoré boli uvedené v predošlej norme, ale zmenili im názvy, zmenili ich poradie a revidovali aj viaceré inštrukcie týkajúce sa ich tvorby. V norme sú uvedené 3 metódy citovania:

- **Systém mena a dátumu (harvardský systém)**
- **Číselný systém**
- **Priebežné poznámky**

V metóde systému mena a dátumu sa meno tvorcu a rok vydania prameňa uvádzajú v texte. Ak sa meno tvorcu uvádza priamo v texte, v zátvorkách za ním nasleduje rok. Napr. Kimlička (1998). Ak sa však meno v texte nespomína, tak v zátvorke treba uviesť meno a rok v tvare priezvisko (nie verzálami), medzera a rok. Napr. (Kimlička 2001). Chýba čiarka, ktorá bola v predošlej norme. V citáciách na konkrétne časti informačného prameňa sa môže v zátvorkách za rokom uviesť údaj o umiestnení príslušnej časti t.j. číslo strany alebo rozpätie strán. Napr. Kimlička (2002, s. 103-115). Ak majú dva alebo viaceré informačné pramene rovnakého tvorcu a rok, navzájom sa, tak ako podľa predošlej normy, odlišujú malými písmenami, ktoré nasledujú za rokom vnútri zátvoriek. Napr. Kimlička (2004a, s. 120). Ak sa citácie vyskytujú v dvoch prameňoch, uvádzajú sa v jednej zátvorke a medzi údajmi je bodkočiarka a medzera. Napr. (Kimlička 1998; Kovačka 1999). **Odkazy sú usporiadané v Zozname bibliografických odkazov v abecednom poradí priezvisk tvorcov, za ktorými nasleduje čiarka, rok vydania a za ním pri výskyte mena rovnakého autora a roka aj malé písmeno na odlišenie jednotlivých odkazov a citácií.**

V metóde Číselný systém v citácii v texte sú čísla uvedené v okrúhlych zátvorkách alebo v hranatých zátvorkách alebo ako horné indexy odkazujú na informačné pramene v poradí, v akom sa citujú prvýkrát. Následné citácie konkrétneho informačného zdroja dostanú rovnaké číslo ako prvá citácia. Ak sa citujú konkrétne časti informačného prameňa, môžu sa za číslicami uviesť čísla strán atď. **Odkazy na informačné pramene sú usporiadané v Zozname bibliografických odkazov v číselnom poradí v číslovanom zozname.**

V metóde Priebežné poznámky sú citácie spojené s popisom citovaného dokumentu poradovým číslom, ktoré je umiestnené ako horný index alebo v okrúhlych zátvorkách alebo v hranatých zátvorkách. Tieto čísla odkazujú na poznámky, v ktorých môžu byť odkazy na citácie, sú uvedené v takom číselnom poradí, ako sa vyskytujú v texte, čísluje sa priebežne v celom dokumente. Pre každý výrok alebo skupinu výrokov doložených citáciou by sa malo použiť jedno číslo poznámky. Viaceré citácie jedného informačného prameňa by mali mať uvedené samostatné čísla poznámok. Príslušná poznámka môže citovať viac ako jeden dokument. Ak sa nejaký dokument cituje viackrát, nasledujúce citácie dostávajú odlišné čísla. V poznámke, ktorá sa odvoláva na dokument citovaný v predchádzajúcej poznámke, sa buď opakuje úplná citácia (odkaz) alebo by sa malo uviesť priezvisko autora verzálami, skratka

odk. alebo ref. a číslo predchádzajúcej poznámky prípadne aj s číslami citovaných strán a pod. Ak sú názvy alebo mená uvedené v skrátenej forme, v prvej poznámke by sa mali vysvetliť všetky skratky alebo by sa mala uviesť informácia, kde sa nachádzajú vysvetlivky. **Norma nepredpisuje pre túto metódu Zoznam bibliografických odkazov, ale pre lepšiu využiteľnosť a prehľadnosť odporúčame vytvoriť zoznam číselne radený podľa jednotlivých poznámok alebo abecedne usporiadaný zoznam. Ak zoznam nie je vytvorený, musia jednotlivé poznámky obsahovať kompletnú citáciu citovaného dokumentu, aby bolo možné citovaný dokument bez problémov identifikovať a nájsť.**

Príloha B je venovaná prezentácii hlavných modelov bibliografických odkazov a ich príkladov, čo je tiež atypickým uvedením. V predošlej norme boli jednotlivé modely uvedené spoločne s príkladmi v hlavnom texte normy pred prezentáciou vlastných pravidiel. V tejto norme sú modely a príklady zaradené až do príloh, čo veľmi komplikuje používateľom ich využiteľnosť. Príloha obsahuje 5 tabuliek – model pre knihy a iné samostatne vydané monografické položky, model pre príspevky v knihe alebo podobnom dokumente, model pre celú seriálovú publikáciu alebo celé číslo seriálovej publikácie, model pre príspevky v seriálovej publikácii a model pre elektronické správy a podobné položky.

Príloha C obsahuje príklady bibliografických odkazov v 18 skupinách – tlačené knihy a podobné monografické publikácie, elektronické knihy a online monografické publikácie, príspevky v tlačенých monografických publikáciách, príspevky v monografických publikáciách v režime online, tlačené seriálové publikácie, príspevky v tlačенých seriálových publikáciách, seriálové publikácie v režime online, príspevky v seriálových publikáciách v režime online, webové sídla a príspevky vo webových sídlach, elektronické správy, počítačový softvér, filmy, videá, vysielania, grafické diela, mapy, zvukové záznamy, hudobné partitúry, patenty.

Hudobné dokumenty patria k tým typom dokumentov, ktoré boli doplnené do novej verzie normy. V nasledujúcom texte sú uvedené niektoré doplnky a návrhy týkajúce sa citovania hudobných dokumentov a niekoľko príkladov ich uvádzania. Pri hudobných dokumentoch je možné na uľahčenie identifikácie uvádzať aj tzv. podružného tvorca t.j. aj iného autora, ktorý mal významný podiel na vytvorení diela – napr. zostavovateľa, spracovateľa, upravovateľa atď. V prípade potreby možno v hranatých zátvorkách uviesť označenie média pri hudobninách, ale aj pri audiovizuálnych dielach – napr. [partitúra], [gramofónová platňa], [videokazeta], [CD] atď. V prípade audiovizuálneho materiálu by sa mala uvádzať informácie o formáte položky, ktoré postačujú na identifikáciu požiadaviek na jeho prehrávanie, napr. DVD, 16 mm film, MPEG-4. V prípade filmov, videí, vysielaní,

ktoré môžu byť zamerané na hudbu, je dielo výstupom spolupráce viacerých osôb, z ktorých žiadna nemá dominantnú úlohu tvorcu, preto sú uvádzané pod názvom, ale možní autori môžu byť uvádzaní v ďalšom texte. Pri niektorých dielach však kvôli rozlíšeniu môže byť uvedený ako prvý tvorca, v týchto prípadoch má prednosť režisér. V prípade filmov sa uprednostňuje rok vydania v krajine výroby diela. Ak boli jednotlivé programy uvádzané v rámci edície alebo série, malo by sa uviesť aj číslo a názov epizódy alebo časti programu, ako aj názov série, vysielajúca organizácia a kanál, ako aj úplný dátum, t.j. rok, mesiac, deň a príp. aj čas vysielania. Jednotlivé položky v rámci programu možno citovať ako príspevky. V odkazoch pre hudobniny alebo hudobné záznamy by sa mal bežne ako tvorca uviesť skladateľ, aj keď sa autor libreta uvádza rovnako výrazne. V prípade hudobnín sa môže partitúra, ktorá je z hudobného hľadiska identická s úplnou partitúrou, ale zmenšená, popísať ako miniatúrna alebo vrecková partitúra, ak jej výška nepresahuje 200 mm, alebo ako študijná partitúra, ak jej výška presahuje 200 mm.

Príklady:

BACH, C.Ph.E. *Sonate G-moll für Violine und obligates Cembalo*. Herausgegeben von Anne Marlene GURGEL. Leipzig: Peters, 1981.

YES, Prime Minister, Episode 1, The Ministerial Broadcast. BBC 2, 16. január 1986.

THATCHER, Margaret. Interview. In: *Six O'Clock News*. BBC1, 29. január 1986, 18:23.

PUCINI, Giovanni. *Il Corsaro*. Libreto napísal Giacomo FERRETTI podľa Lorda BYRONA. A facsimile edition of the printed piano-vocal score with an introduction by Philip GOSSETT. New York, London: Garland Publishing, 1985.

Cutters' Way [Cutter and Bone] [film]. Directed by Ivan PASSER. USA: Gürlian Entertainments and United Artists, 1981.

Macbeth [film]. Réžia Orson WELLES. USA: Republic Pictures, 1948. Umiestnenie 35 mm kópie na premietanie: National Archive, Londýn.

BOMTEMPO, João Domingos (1775-1842). [*Quinteto para piano e cordas*] [18-] [online]. Biblioteca Nacional de Portugal, Biblioteca Nacional Digital, 2006-06-23, 10:32:53 [cit. 2006-07-19]. Dostupné z: <http://purl.pt/792>

BRITTEN, Benjamin. *Eight folk song arrangements for high voice and harp*. Osian ELLIS, ed. London: Faber Music, 1980.

HANDEL, Georg Friedrich. *Two trio sonatas for two violins and basso continuo* [Op. 5 no. 4, 5]. Edited by Siegfried FLESCHE. Kassel: Nagels Verlag; London: Bärenreiter, 1981.

KING'S SINGERS. *ChristmaswiththeeKing'sSingers: sixarrangementsformixedvoices*. London: ChapellMusic, 1981.

MENDELSSOHN BARTHOLDY, Felix. *Sixchristmaspieces*, op. 72 [for piano]. Edited by Howard FERGUSON. London: AssociatedBoardoftheRoyalSchoolsofMusic, 1983.

Záver

Tretie vydanie normy ISO 690 v integrovanej podobe bolo dlho očakávanou udalosťou, pretože sa predpokladalo, že vyrieši mnohé problémy, ktoré sa pri citovaní dokumentov vyskytujú. Žiaľ, aj v anglickej verzii existuje množstvo problémov, ktoré neboli vyriešené a autorom sa nepodarilo zredigovať a upraviť všetky chyby, ktoré vo vydannej verzii ostali. Napriek problémom, ktoré v norme existujú, ju odporúčame používať. Je potrebné urýchlene zrevidovať problematické časti a údaje slovenského vydania normy, aby nemýlili používateľov.

K pozitívam novej normy patrí skutočnosť, že sa zaoberá podstatne širšou škálou typov informačných zdrojov, je výhodné, že boli zaradené aj viaceré príklady týkajúce sa hudby a hudobných dokumentov, na ktoré upozorňuje tento príspevok.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BRATKOVÁ, Eva, 2010. Copřinášířtřetívydánímezinárodní normy ISO 690: 2010. *Ikaros* [online], 14(9) [cit. 2012- 12-12]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/6358>. URN-NBN:cz-ik6358. ISSN 1212-5075.

ISO 690: 2010, *Information and documentation – Guidelinesforbibliographic references and citations to informationresources*.

KIMLIČKA, Štefan, 2002. *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov podľa noriem ISO 690 pre klasické aj elektronické zdroje*. Bratislava: Stimul. ISBN 80-88982-57-X.

STN ISO 690: 2012, *Informácie a dokumentácia. Návod na tvorbu bibliografických odkazov na informačné pramene a ich citovanie*.

MENNÝ REGISTER

Adamec, Vojtech	38	Bohr, Nils	17
Albrecht, Alexander	23, 26	Bokesová-Hanáková, Zdenka	22, 27
Albrecht, Ján	23	Bomtempo, João Domingos	100
Andrašovan, Tibor	34- 35, 38, 44	Borgul'ová, J.	49, 53
Babušek, František	26	Božeková, Martina	2-3, 5-6, 33, 44
Bagin, Pavol	38	Bratková, Eva	101
Bach, C. Ph. E.	100	Britten, Benjamin	100
Bach, Johann Sebastian	36	Bubnáš, Juraj	3, 5, 61
Bálent	38	Budinský, Anton	43
Ballo, Ivan	23, 28, 38	Buffa, Ivan	63
Baník, Anton Augustín	38	Bugalová, Edita	22
Bárdiová, Marianna	48-50	Bulla, Blažej	38
Bartók, Béla	33, 43, 71	Burdych, Pavel	75
Bartošová-Schützová, Helena	29	Burlas, Ladislav	3, 6, 38, 61, 67-77, 82, 88
Bateľ, Július	38	Byron, Lord	100
Batka, Ján Nepomuk	26	Caban, Juraj	38
Bázlik, Igor	47	Cíger, Anton	38
Bázlik, Jaromír	47	Cikker, Ján	47, 49, 51, 58-59, 61, 85
Bázlik, Miro	15	Conorto, Miron	27
Bella, Ján Levoslav	22-23, 26, 35-38, 48-49, 51, 58, 68	Corelli, A.	74
Beneš, Juraj	15	Cotteli, Honorat	38, 49
Benyovszky, Rudolf August	30	Cziczková, Angela	27
Berešová, Zuzana	75	Červená, Ľudmila	46, 53, 72, 77
Berger, Roman	15	Čížik, Vladimír	22
Berghuber, Juraj	26	Čvančarová, V.	50
Berka, Ladislav	38	Das Lehotská, Miriam	22
Berka, Miloš	38	Dedek, Michal	38
Biber, F. X. I.	74	Deme, Dezsö	43
Bihary, Peregrin	38	Demo, Ondrej	43
Blahová, Lýdia	38	Dobiáš, Karol	74

Dobřík, Dušan	48, 53	Gaburová, Želmíra	31
Dohnányi, Oliver	56	Gajdoš, Věslav J.	38
Donath, Eduard	26	Galanda, Pavol	38
Dostalík, Fraňo	30	Galko, Ladislav	33, 39
Dusík, Gejza	38	Gallas, Ján	39
Dušinský, Leopold	26	Gallo, Pavol	39
Dvorský, Peter	29	Gašparek, Tibor	23, 30
Eckhardt-Gramatté	38	Gerhard, Ladislav	39
Eisele, Štefan	43	Geryk, Ján	39, 51
Elbert, Karol	38	Gerža, Anton	39
Elen-Kaiser, Jarko	38	Godár, Vladimír	62
Erben, Valentín	38	Godin, Imrich	23, 30
Fajnor, Ivan	38	Gossett, Philip	100
Fajnor, Štefan	38	Greguš, František Štefan	39
Faltin, Peter	29, 76	Grešák, Jozef	6, 39
Ferenczy, Oto	30	Gruber, Franz Xaver	58
Ferguson, Howard	101	Guzová-Becková, Janka	39
Ferretti, Giacomo	100	Halaj, Ján	39
Figuš-Bystrý, Viliam	37-38, 47, 49-51	Haľamová, Maša	39
Filčák, Karol	38	Halaša, Andrej	43
Filípek, Ivan	38	Haľko, Peter	85-86, 88
Filippi, E.	56, 60	Haľková, Martina	88
Fischer, Eduard	56	Handel, Georg Friedrich	100
Fischer, Karol	29	Hann, Rudolf	39
Fischer-Kvetoň, Ján	26	Hanslick, Eduard	82, 88
Fišer, Ján	69	Hatrik, Juraj	15
Flesch, Siegfried	100	Havlíková, Klára	22, 27, 39
Francisci, Miloslav	38	Heckenast, Gustáv	26
Francisci, Ondrej	38	Herčko, I.	53
Fraňo, Ján	38	Hiray, Anton Július	49
Frešo, Tibor	23, 30	Hirner, Teodor	39
Fukač, Jiří	13, 18	Hlíza, Jozef	39
Furch, František	30	Holásek, Ladislav	63
Gabčová-Kamasová, Janka	30	Holéczyová, Elena	43

Hollý, Ján	37	Kafendová, Anna	22, 26, 39
Hollý, Pavol	39	Kaiser, Jaroslav	30
Holoubek, Ladislav	30, 39	Kajanová, Yvetta	62
Holúbek, Jozef	39	Kalinayová-Bartová, Jana	22
Holý, Ivan	43	Kardoš, Dezider	23, 31, 36, 59
Holzer, Andreas	76	Karin, Michal	56
Horák, Jiří	39	Karin-Knechtsberger, Michal	23, 29
Horák, Vlastimil	30	Kimlička, Štefan	98, 101
Hořejš, Antonín	69	Kišonová-Hubová, Mária	23, 30
Hostovecká, N.	50	Klimeš, J.	53
Hoza, Štefan	30	Klimo, Ján	39
Hrabussay, Zoltán	28	Klimo-Hájomil, Bohuslav	39
Hrčková, Nad'a	76	Klinda, Ferdinand	30
Hrdina, František Peregrin	26	Klocháň, Jozef	39
Hrk, Ján	39	Knapp, Štefan	43
Hronec, Braňo	47	Kobliček, Tibor	50
Hrušovský, Ivan	15, 39, 72, 77	Kolarčík-Fintický, Jozef	39
Hudec, Konštantín	39, 69	Kolman, Peter	15
Hula, Emil	43	Kontšek, Július	28
Hýrošová, Matilda	3, 5, 55, 60	Kopčáková, Slávka	61, 68-69, 71-72, 76
Chalupka, Ľubomír	3, 5, 9, 11, 14-16, 18-19	Kostka, Viliam	39
Chlumecký, Václav	50	Kostková, Anna	39
Chmelko, Vojtech	39	Kostrá, Ján	71
Izák-Lihovecký, Miloš	40	Kováčik-Podmagurský, František	40
Janeček, František ml.	39	Kovačka, Miloš	98
Janeček, František st.	39	Kovář, Samuel	30
Janoška, Imrich	39	Kovářová, Anna	30
Javor, Pavol	43	Kowalski, Július	40
Jelínek, Mikuláš	31	Krajčiová, Mária	22
Jurík, Marián	62, 69-71, 77	Král', Jozef	40
Jurovský, Šimon	39, 47, 49	Krasko-Zápotocký, Ján	26, 36
Kadavý, Ján	39	Krčméry, Štefan	40
Kafenda, Frico	22, 26	Kresák, Mikuláš	40

Kresáková, Soňa	29	Míkula, Zdenko	47, 49, 51
Kresánek, Jozef	10, 19, 23, 30, 40	Milov, Marián Ján	40
Krištek, Vojtech	40	Móry, Ján	51
Kubát, Jozef	43	Móryová, Magda	23, 30
Kubička, Jardo	63	Moyzes, Alexander	23, 30, 36-37, 59, 69, 71, 74
Kucianová, Anna	2-3, 6, 91	Moyzes, Mikuláš	22, 27, 37, 40
Kupkovič, Ladislav	15, 58, 62	Móži, Aladár	23, 29, 73
Kutlík	38	Móži, Július	22, 27
Lauko, Dezider	23, 28, 36-37	Múdra, Darina	61
Lehotský, Gustáv	43	Muntág, Emanuel	35, 40, 44
Lengová, Jana	54	Németh-Šamorínsky, Štefan	23, 27
Letňan, Július	23, 27	Nosál, Štefan	35
Lieskovský, Andrej	40	Nováček, Zdenko	30
Linzboth, Juraj	30	Novák, Milan (1927)	58-59
Lully, J. B. de	74	Novák, Milan	40
Macák, Aton	40	Očenáš, Andrej	40, 47, 49, 51, 59, 61
Macudzińska, Silvia	22, 27	Orel, Dobroslav	69
Macudziński, Rudolf	22, 27, 40	Ország, Rudolf	26, 36-37
Magut, Anton	43	Pádivý, Karol	40
Machajdík, Peter	62	Paľa, Milan	64, 75
Malovec, Jozef	15, 40	Pálka, Dušan	40
Marczellová, Zuzana	22	Palovčík, Michal	40, 61
Markovič, Karol	40	Pandula, Dušan	31
Martinček, Dušan	15	Parík, Ivan	15, 40
Martinů, Bohumil	59	Passer, Ivan	100
Medňanská, Irena	3, 6, 81, 88	Pavčo, Alojz	40
Medňanský, Karol	3, 6, 67	Pavlovičová-Baková, Ľuba	40
Medvecká, Mária	23, 30	Pavlovská-Dindová, Oľga	40
Mendelssohn-Bartholdy, Felix	101	Pejhovský, Antonín	40
Mésarošová, Marcela	30	Petróczi, Karol	6
Míča, Jaroslav	43	Pettkeš, Aladár	27
Mičovský, Ján	46	Plicka, Karol	33, 43
Michalica, Peter	75	Podhradský, Ján	40
Michalová, Eva	82, 88		

Podprocký, Jozef	40	Smrek, Ján	71, 74
Polák, Eduard	29	Sojka, Jaroslav	41
Poláková, Anna	29	Soukup, Jozef	41
Poledňák, Ivan	13, 19	Stanček, Ladislav	41
Pospíšil, Juraj	15, 31	Stankovský, Robert	23, 30
Potúček, Juraj	28, 40	Stegerovci	41
Pric, Alexander	51	Stračina, Svetozár	34-35, 41, 47, 49-50
Pucini, Giovanni	100	Strelec, Ján	23, 27
Ragačová, Júlia	5	Strnadová-Paráková, Zita	41
Rajter, Ľudovít	23, 29	Stürli-Bellová, Dagmar	48, 54
Rajterová, Alžbeta	62	Suchoň, Eugen	23-24, 29, 35-37, 41, 59, 61-62
Ratajová-Schimplová, Marta	29	Suchý, Ladislav	41
Režucha, Bystrík	23, 29	Svárovský, Leoš	56
Rodina Albrechtovcov	23	Svoboda, Anton Dobroslav	41
Rodina Furchovcov	40	Szereďay, Karol	41
Rodina Koričánskych	40	Šamko, Emil	41
Roletský, Gregor	47, 49	Šamko, Jozef	41
Rosinský, Jozef	28, 40	Šimai, Pavol	16
Rúfus, Milan	71	Šimig, Imrich	3, 5, 45
Ruppeltdt, Fedor	40	Šimko-Juhás, Juraj	22
Ruttkay, Juraj	40, 72, 77	Šípka, M.	54
Rybarič, Richard	10, 19, 41	Šmíd, Miroslav	41
Salva, Tadeáš	16-17, 41, 58-59	Šrobár, Vavro	41
Sedlický, Tibor	41, 47	Štauder, Miroslav	41
Schimpl, Kornel ml.	29	Šteliar, Ferdinand	41
Schimpl, Kornel st.	29	Štilichová, Danica	22, 62
Schleicher, Ladislav	30	Štolz, Juraj	43
Schneider-Trnavský, Mikuláš	25, 59, 69	Šuška, P.	61
Sixta, Jozef	16	Tasler, Matej	41
Skuhrová, Irma	31	Tatiersky, Jozef	41
Sládek, Milan	35	Tátoš, Vojtech	47, 49
Sloboda, Milan P.	41	Tejkal, Oldřich	28
Slujka, Vladimír	41	Thatcher, Margaret	100

Tichý, Juraj	29	Vyčislík, Ivan	44
Tonkovič, Pavol	43, 47, 49, 51, 68	Vysloužil, Jiří	13, 19
Tuček, Ján	36	Waidacher, F.	54
Tvrdoň, Jozef	41	Warchal, Bohdan	30
Urban, Bohumil	57-58, 60	Welles, Orson	100
Urbancová, Hana	2	Wick, Vojtech	41
Urbanec, Bartolomej	41, 59	Wurm, Karol	47
Urdová, Sylvia	3, 5, 21-22	Zagar, Peter	62, 69, 70-71, 77
Václav, Melichar	41	Zachová-Strelcová, Viera	29
Vajda, Ondrej	41	Zamoyská, Ľudmila	26
Valach, Ján	23, 29	Zavarský, Ernest	34-36, 41, 44, 61
Valaštan, Bohuslav	41	Zeljenka, Ilja	3, 6, 15, 42, 61-64
Valaštan-Dolinský, Ján	41	Zeljenková, Saša	63
Valta, Jan	56	Zemanovský, Alfréd	42, 47
Váňa, Miloš	59	Zigmundík, Ján	42
Vansová, Terézia	41	Zimmer, Ján	42
Varečka, Ľudo	43	Zimmermann, Anton	61
Veclová-Kostelníková, Gizela	23, 30	Zvara, Vladimír	69-71, 77
Vilec, Michal	23, 28	Žilková, Anna	2
Vilím, Bohuš	41	Žuravlevová-Paulovičová, Darina	30
Volkman, Robert	26		
Vozár, Alojz	41		